

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 29.11.1995
COM(95) 590 τελικό

Λευκό Βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΜΑΘΗΣΗ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

"Πρέπει να τολμούμε όλα να τα εξετάσουμε,
όλα να τα συζητούμε και ακόμη όλα να τα διδάσκουμε"

C o n d o r c e t

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν Λευκό Βιβλίο εντάσσεται στα πλαίσια μιας διαδικασίας που αποσκοπεί συγχρόνως να προτείνει μία ανάλυση και προσανατολισμούς δράσης στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελεί εφαρμογή του Λευκού Βιβλίου "Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση", στο οποίο υπογραμμίζονταν η σημασία της άυλης επένδυσης για την Ευρώπη, ιδιαίτερα στην εκπαίδευση και στην έρευνα. Η επένδυση αυτή στην διανόηση διαδραματίζει όντως ουσιώδη ρόλο για την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή. Η παρουσίαση αυτού του Λευκού Βιβλίου υπενθυμίσθηκε, ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης, στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Καννών το οποίο υπογράμμισε ότι: "οι πολιτικές κατάρτισης και εκμάθησης, ουσιώδη στοιχεία για τη βελτίωση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας, πρέπει να ενισχυθούν και ιδίως η διαρκής κατάρτιση".

Θα πρέπει να υπομνησθεί ότι τα άρθρα 126 και 127 της Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διευκρινίζουν κατά πρώτον ότι *"η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας ποιοτικής εκπαίδευσης ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και, εν ανάγκη, στηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους"*, και κατά δεύτερον, ότι *"η Κοινότητα εφαρμόζει μία πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης που στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών"*.

Τα άρθρα αυτά πλαισιώνουν σαφώς τη συζήτηση που η Επιτροπή υποβάλλοντας το Λευκό Βιβλίο, προτίθεται να ξεκινήσει το 1996, έτος το οποίο, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να κηρύξουν **Ευρωπαϊκό Έτος Εκπαίδευσης και δια Βίου Κατάρτισης**.

Το παρόν Λευκό Βιβλίο, μετά από περιγραφή των δικυβευομένων και μια ανάλυση των εξελίξεων που πρέπει να προβλεφθούν, κάνει διάκριση, τηρώντας την αρχή της επικουρικότητας, των ενεργειών που θα πρέπει να αναληφθούν σε επίπεδο κρατών μελών και των μέτρων υποστήριξης που θα πρέπει να εφαρμοστούν σε κοινοτικό επίπεδο. Μεταξύ των μέτρων που θα πρέπει να εφαρμοστούν από το 1996 σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι κυριότερες προτεινόμενες πρωτοβουλίες αποσκοπούν:

- στην ενθάρρυνση της απόκτησης νέων γνώσεων·
- στην προσέγγιση του σχολείου με την επιχείρηση·
- στην καταπολέμηση του αποκλεισμού·
- στην κατοχή τριών ευρωπαϊκών γλωσσών·
- στην ισότιμη αντιμετώπιση της υλικής επένδυσης και της επένδυσης σε κατάρτιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	6
I. Οι τρεις κινητήριοι κλονισμοί	6
Α. Ο κινητήριος κλονισμός της κοινωνίας της πληροφορίας	7
Β. Ο κινητήριος κλονισμός της διεθνοποίησης	8
Γ. Ο κινητήριος κλονισμός του επιστημονικού και τεχνικού πολιτισμού	9
II. Μία πρώτη απάντηση επικεντρωμένη στη γενική μορφή	10
Α. Να συλλάβουμε το νόημα των πραγμάτων	12
Β. Η κατανόηση και η δημιουργικότητα	13
Γ. Η κρίση και η απόφαση	14
III. Μία δεύτερη απάντηση: η ανάπτυξη της δεξιότητας απασχόλησης και άσκηση δραστηριότητας	14
Α. Ποιες είναι οι απαιτούμενες δεξιότητες;	15
Β. Πώς μπορεί ο καθένας να αποκτήσει μία δεξιότητα απασχόλησης;	16
IV. Οι δρόμοι του μέλλοντος	26
Α. Το τέλος των συζητήσεων αρχών	26
Β. Το κεντρικό ζήτημα: προς μια μεγαλύτερη ελαστικότητα	27
Γ. Οι τρέχουσες απαντήσεις στα κράτη μέλη	28
Δ. Νέες εξελίξεις	30

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ 33

I.	ΠΡΩΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Ενθάρρυνση απόκτησης νέων γνώσεων"	37
A.	Η αναγνώριση των δεξιοτήτων	37
B.	Η κινητικότητα	38
Γ.	Τα εκπαιδευτικά λογισμικά πολυμέσων	39
II.	ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Προσέγγιση του σχολείου και της επιχείρησης"	42
A.	Η μαθητεία	44
B.	Η επαγγελματική κατάρτιση	44
III.	ΤΡΙΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Πάλη κατά του κοινωνικού αποκλεισμού"	47
A.	Τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας	47
B.	Η ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία	49
IV.	ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Γνώση τριών κοινοτικών γλωσσών"	52
V.	ΠΕΜΠΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Ισότιμη αντιμετώπιση της υλικής επένδυσης και της επένδυσης σε κατάρτιση"	55
	Γενικό συμπέρασμα	58
	Παράρτημα 1 - Κάποια στοιχεία και αριθμοί	60
	Παράρτημα 2 - Παραδείγματα κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης	64
	Παράρτημα 3 - Το εκπαιδευτικό πρότυπο του Alyat Hanoar	71
	Παράρτημα 4 - Η εμπειρία των "Accelerated Schools" στις ΗΠΑ	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εδώ και αρκετά χρόνια, πολλές προσπάθειες για να ανασχεθεί η άνοδος της ανεργίας στην Ευρώπη έχουν αποδειχτεί μάταιες. Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, που προέκυψε όταν επανήλθαμε σε περιόδους μεγαλύτερης ανάπτυξης δεν συνετέλεσε στην ανατροπή της τάσης αυτής για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μακροχρόνια ανεργία συνεχίζεται και ο αποκλεισμός, μεταξύ των νέων ιδίως, αναπτύσσεται κατά τρόπο ώστε να καθίσταται το σημαντικότερο πρόβλημα της κοινωνίας μας.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αποτελούν την έσχατη λύση για το πρόβλημα της ανεργίας. Μας προκαλεί σίγουρα έκπληξη το πόσο καθυστερημένα τους δόθηκε η δέουσα προσοχή και το ότι χρειάστηκε μία οικονομική ύφεση για να ενταθεί η προσοχή αυτή. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι μπορούμε γι' αυτό το λόγο να ζητήσουμε από την εκπαιδευτική προσπάθεια να καλύψει αφεαυτή συλλογικές ελλείψεις που υπερβαίνουν τις δυνατότητές της. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση δεν μπορούν προφανώς από μόνες τους να λύσουν το ζήτημα της απασχόλησης και, γενικότερα, της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών. Εξάλλου, ακόμα και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση άνοιξε στην Κοινότητα ένα πεδίο δράσης στους τομείς αυτούς, προέβλεψε ρητά ότι η Ευρώπη δεν μπορεί να παρέχει παρά βοηθητικά και συμπληρωματικά στις ενέργειες των κρατών μελών.

Από την άλλη μεριά πάλι, είναι εξίσου αδιαμφισβήτητο ότι σήμερα οι ευρωπαϊκές χώρες δεν έχουν πλέον άλλη επιλογή. Για να διατηρήσουν τη θέση τους, για να συνεχίσουν να αποτελούν σημείο αναφοράς μέσα στον κόσμο, οφείλουν να ολοκληρώσουν τις προόδους που έχουν πραγματοποιήσει κατά την πορεία προς την οικονομική ολοκλήρωση με μία σημαντικότερη επένδυση στη γνώση και τη δεξιότητα.

Η Επιτροπή διατύπωσε το γενικό πλαίσιο της ανάλυσης της στο Λευκό Βιβλίο "Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση" που συντάχθηκε με πρωτοβουλία του Jacques Delors. Υπογράμμισε ότι η ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση ενός νέου προτύπου ανάπτυξης, πλούσιου σε θέσεις απασχόλησης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε την κατεύθυνση αυτή με τα συμπεράσματα που ψήφισε στο Έσπεν το Δεκέμβριο 1994. Επικύρωσε τα συμπεράσματα αυτά, βασιζόμενο στην έκθεση της συμβουλευτικής ομάδας για την ανταγωνιστικότητα, τον Ιούνιο του 1995, στις Κάννες.

Η πρόκληση είναι διπλή: πρώτον, πρέπει να δώσουμε άμεσες απαντήσεις στις σύγχρονες ανάγκες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Δεύτερον, πρέπει να προετοιμάσουμε το μέλλον και να χαράξουμε μία **συνολική προοπτική**, στην οποία να μπορούν να επενδυθούν οι προσπάθειες των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δρώντας ο καθένας στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων του.

Η κοινοτική δράση στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης από τη δεκαετία του 60 έχει ήδη προσφέρει αποτελέσματα πολύ σημαντικά από πλευράς συνεργασίας, ανταλλαγής εμπειριών, υποστήριξης στην καινοτομία και την εκπόνηση προϊόντων και υλικού κατάρτισης. Έχει επίσης δώσει χαρακτηριστική ώθηση στην ευρωπαϊκή

κινητικότητα σπουδαστών και ατόμων υπό κατάρτιση. Έχει τέλος συμβάλει στην προαγωγή της εκμάθησης κοινοτικών γλωσσών και στην ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ των ευρωπαϊών πολιτών (πρβλ. παράρτημα 2).

Το παρόν Λευκό Βιβλίο ορμάται συνειδητά από την κατάσταση του ευρωπαϊού πολίτη, νέου ή ενήλικα, που αντιμετωπίζει το πρόβλημα της προσαρμογής του στις νέες συνθήκες πρόσβασης στην απασχόληση και στην εξέλιξη της εργασίας. Το πρόβλημα αυτό αφορά όλες τις κοινωνικές ομάδες, όλα τα επαγγέλματα, όλες τις τέχνες.

Η διεθνοποίηση των ανταλλαγών, η παγκοσμιότητα των τεχνολογιών και ιδίως η έλευση της κοινωνίας της πληροφορίας έχουν αυξήσει τις δυνατότητες πρόσβασης των ατόμων στην πληροφόρηση και τη γνώση. Παράλληλα, όμως, όλα αυτά τα φαινόμενα επιφέρουν μία τροποποίηση των κεκτημένων δεξιοτήτων και των συστημάτων εργασίας. Με την εξέλιξη αυτή, η αβεβαιότητα όλων επιτείνεται. Για ορισμένους, όμως, έχουν δημιουργηθεί ανυπόφορες καταστάσεις αποκλεισμού.

Είναι πλέον σαφές ότι οι νέες δυνατότητες που προσφέρονται στα άτομα, απαιτούν από τον καθένα μία προσπάθεια προσαρμογής για οικοδομήσει ο καθένας μόνος τους την ειδικότητά του, ανασυνθέτοντας διάσπαρτες στοιχειώδεις γνώσεις. Η κοινωνία του μέλλοντος θα είναι άρα μία κοινωνία της γνώσης. Μέσα σ' αυτή την προοπτική εντάσσεται ο προφανώς κεντρικός ρόλος των εκπαιδευτικών συστημάτων και κατά πρώτον των εκπαιδευτικών και όλων των συντελεστών της κατάρτισης και ιδίως των κοινωνικών εταίρων.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση υπήρξαν πάντα καθοριστικοί παράγοντες της ισότητας ευκαιριών. Τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν ήδη καταλάβει ένα σημαντικό μέρος στη χειραφέτηση, στη συνέχεια δε στην κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των γυναικών. Η εκπαιδευτική προσπάθεια μπορεί και οφείλει να συμβάλει ακόμη στην απαραίτητη ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση, περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, θα αποτελέσουν τις κύριες συνιστώσες της ταύτισης, της κοινωνικής συνείδησης, της κοινωνικής προόδου και της προσωπικής ανάπτυξης. Μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση, που θα αποκτώνται στα πλαίσια του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, στην επιχείρηση ή με πιο άτυπους τρόπους, τα άτομα θα ελέγχουν το μέλλον τους, και θα διασφαλίζουν την εξέλιξή τους, στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, συμπεριλαμβανόμενης και της συλλογικής διαπραγμάτευσης. Η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην εξέλιξη αυτή είναι ακόμα σημαντικότερη καθόσον αυτή καθορίζει ποιος θα είναι αύριο ο κόσμος της εργασίας.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση υπήρξαν πάντα καθοριστικοί παράγοντες της ισότητας ευκαιριών. Τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν ήδη καταλάβει ένα σημαντικό μέρος στη χειραφέτηση, στη συνέχεια δε στην κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των γυναικών. Η εκπαιδευτική προσπάθεια μπορεί και οφείλει να συμβάλει ακόμη στην απαραίτητη ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Η επένδυση στο "άνυλο κεφάλαιο" και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού θα αυξήσουν την συνολική ανταγωνιστικότητα, θα αυξήσουν την απασχόληση και θα διαφυλάξουν τις συνολικές κατακτήσεις. Οι ικανότητες μάθησης και η κατοχή

θεμελιωδών γνώσεων, θα καθορίζουν σταδιακά όλο και περισσότερο το συσχετισμό των ατόμων στα πλαίσια της κοινωνικής ιεραρχίας.

Η θέση του **καθενός στο χώρο της γνώσης και της δεξιότητας**, θα είναι λοιπόν αποφασιστική. Η σχετική αυτή θέση, που μπορούμε να την χαρακτηρίσουμε ως "γνωστική σχέση", θα αποτελεί έναν αυξανόμενης σημασίας άξονα για τη δόμηση των κοινωνιών μας

Η ικανότητα ανανέωσης και καινοτομία, θα εξαρτώνται από τις σχέσεις ανάμεσα στην παραγωγή της γνώσης από την έρευνα και στη μετάδοσή της από την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η επικοινωνία, τέλος, θα είναι απαραίτητη στην προκειμένη περίπτωση, τόσο για την παραγωγή των ιδεών όσο και για τη διακίνησή τους.

Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ακτινοβολία της, θα προκύψουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να παρακολουθήσει την κίνηση προς την κοινωνία της γνώσης. Το σημαντικότερο είναι να γίνει αυτή η κοινωνία μία κοινωνία δίκαιη και προοδευτική, που θα στηρίζεται στον πολιτιστικό πλούτο και την πολιτιστική της πολυμορφία. Θα πρέπει να αποκτήσουμε τα μέσα για αναπτυχθεί στα πλαίσιά της η όρεξη για διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση και να διευρυνθεί και να γενικευθεί μονιμότερα η πρόσβαση σε πολλές μορφές γνώσης. Θα πρέπει, επίσης, να καταστήσουμε το επίπεδο δεξιότητας που επιτυγχάνει ο καθένας, **όργανο μέτρησης της προσωπικής επίδοσης**, ο προσδιορισμός και η χρησιμοποίησή του οποίου θα εγγυώνται όσο περισσότερο γίνεται την ισότητα των δικαιωμάτων των εργαζομένων

Όλος ο κόσμος δεν μπορεί να έχει την ίδια εξέλιξη στην επαγγελματική του ζωή. Όποια και αν είναι η αρχική προέλευση, η μόρφωση εκκίνησης, ο καθένας θα πρέπει να μπορεί να δράξει όλες τις ευκαιρίες που θα του επιτρέψουν να βελτιώσει τη θέση του στην κοινωνία και να ευνοήσει την εξέλιξή του. Αυτό ισχύει συγκεκριμένα για τους λιγότερο ευνοημένους οι οποίοι δεν έχουν το οικογενειακό κοινωνικό πλαίσιο που θα τους επιτρέψει να επωληθούν της γενικής κατάρτισης που παρέχεται στο σχολείο. Θα πρέπει αυτοί να επωφεληθούν των δυνατοτήτων, όχι μόνο ανάκτησης του χαμένου εδάφους, αλλά πρόσβασης σε νέες γνώσεις που θα τους επιτρέψουν στη συνέχεια να προβάλουν καλύτερα τις ικανότητές τους.

Δεδομένης της πολυμορφίας των εθνικών καταστάσεων και της ακαταλληλότητας των συνολικών λύσεων στο ζήτημα αυτό, δεν τίθεται σε καμία περίπτωση θέμα να προτείνουμε ένα πρότυπο. Το οποίο εξάλλου θα ήταν καταδικασμένο να αποτύχει, με δεδομένο αφενός τον πρωταρχικό ρόλο της προσωπικής δράσης στην οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης και αφετέρου την κοινωνική και πολιτισμική πολυμορφία των κρατών μελών. Αντικείμενο του παρόντος Λευκού Βιβλίου είναι να χαράξει το δρόμο προς τη νέα κοινωνία, ορίζοντας τις κατευθύνσεις που ανοίγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Πρόκειται για προτάσεις, προσανατολισμούς και στόχους επικουρικά και συμπληρωματικά με τις πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης που κατά πρώτο και κύριο λόγο εμπύπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών. Το ζήτημα δεν είναι να επιβάλλουμε κάποιους κοινούς νόμους αλλά στη βάση μιας συζήτησης να εξάγουμε κάποια σημεία σύγκλισης ανάλογα με τα διακυβευόμενα.

Πέρα από την πολυμορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών της Ένωσης, υπάρχει πράγματι μία ευρωπαϊκή προσέγγιση της παιδείας, θεμελιωμένη σε κοινές ιστορικές ρίζες: έτσι εξηγείται, λόγω χάρη, η επιτυχία της διαπανεπιστημιακής συνεργασίας ιδίως με το πρόγραμμα ERASMUS που κατέστησε δυνατή την κινητικότητα για 500.000 σπουδαστές.

Μέσα στο νέο πλαίσιο της διεθνοποίησης της οικονομίας, της διάδοσης των νέων τεχνολογιών και του κινδύνου πολιτιστικής ισοπέδωσης, η Ευρώπη αποτελεί περισσότερο από ποτέ ένα επίπεδο κατάλληλο για προβληματισμό και παρέμβαση. Οι συνέπειες της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων και των ιδεών σίγουρα θα το αυτό επιβεβαιώσουν στο μέλλον, και τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα είναι αναγκασμένα να λαμβάνουν υπόψη τους την ευρωπαϊκή διάσταση.

Η εξέταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε σχέση με το ζήτημα της απασχόλησης δεν σημαίνει ότι η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει περιοριστούν στην προσφορά κάποιων προσόντων. Η θεμελιώδης λειτουργία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι η κοινωνική ένταξη και η προσωπική ανάπτυξη των Ευρωπαίων, μέσα από τις κοινές αξίες που αυτοί συμμερίζονται, από τη μεταβίβαση μιας πολιτιστικής κληρονομιάς και την εκμάθηση της αυτονομίας.

Σήμερα, όμως, η ουσιαδής αυτή λειτουργία απειλείται, στο βαθμό που δεν συνοδεύεται από την ύπαρξη μιας προοπτικής στο ζήτημα της απασχόλησης. Κάθε οικογένεια, κάθε νέος που παρακολουθεί μια αρχική κατάρτιση, κάθε ενεργό άτομο έχει από δω και πέρα στο μυαλό του το καταστροφικό αποτέλεσμα της ανεργίας, τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Το να επιχειρήσει να απαντήσει με πειστικό τρόπο στο φόβο αυτό, αποτελεί για το εκπαιδευτικό σύστημα το πλέον σίγουρο μέσο για να ασκήσει τη λειτουργία της κοινωνικής ένταξης. Μία ευρωπαϊκή κοινωνία ισχυριζόμενη ότι διδάσκει στα παιδιά της την πολιτική ιδιότητα χωρίς την ίδια στιγμή να τους προσφέρει μέσα από την εκπαίδευση αυτή την προοπτική απασχόλησης θα κατέληγε να κλονίζει τα ίδια της τα θεμέλια.

Απέναντι στην ανεργία και στις τεχνικές αναταραχές, η απαίτηση για κατάρτιση υπερβαίνει τα πλαίσια της αρχικής εκπαίδευσης. Θέτει το πρόβλημα μιας μόνιμης ικανότητας εξέλιξης των ενεργών ατόμων, μέσα από την ανανέωση των τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων, που θα βασίζεται σε μία στέρεη υποδομή γενικής μόρφωσης.

Το παρόν Λευκό βιβλίο θεωρεί ότι στην σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία οι τρεις αυτές υποχρεώσεις, η κοινωνική ένταξη δηλαδή, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων απασχόλησης και η προσωπική ανάπτυξη δεν είναι ασύμβατες μεταξύ τους, σε καμία περίπτωση αντίθετες και οφείλουν, αντιθέτως, να είναι συνδεδεμένοι στενά μεταξύ τους. Ο πλούτος της Ευρώπης στον επιστημονικό τομέα, το εύρος του πολιτισμού της, η ικανότητα των επιχειρήσεων και των θεσμών της πρέπει να την βοηθήσουν τόσο να μεταδώσει τις θεμελιώδεις αξίες της όσο και να προετοιμάσει τους νέους για την απασχόληση. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να ερμηνεύσει η ευρωπαϊκή κοινωνία σωστά τις τάσεις που εγκυμονούν την ίδια της την εξέλιξη.

Από τη διαπίστωση αυτή το Λευκό Βιβλίο εξετάζει διαδοχικά:

- Τις προκλήσεις της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την Ευρώπη, υπό το φως του πλαισίου των σημερινών τεχνολογικών και οικονομικών μεταβολών
- κάποιες κατευθύνσεις για δράση σχετικά με τους στόχους που αποσκοπούν στην ανάπτυξη μιας εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλής ποιότητας.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Στα τέλη του αιώνα μας, ποικίλα υπήρξαν τα αίτια των κοινωνικών αλλαγών, και όλα είχαν στον έναν ή στον άλλο βαθμό, συνέπειες στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η δημογραφική εξέλιξη αύξησε τη διάρκεια ζωής και παράλληλα τροποποίησε σημαντικά την ηλικιακή πυραμίδα, επιτείνοντας την ανάγκη για διά βίου κατάρτιση. Η σημαντική αύξηση του αριθμού των γυναικών που ασκούν κάποια απασχόληση τροποποίησε την παραδοσιακή κατάσταση της οικογένειας, σε σχέση με το σχολείο, στην εκπαίδευση των παιδιών. Οι τεχνολογικές καινοτομίες πολλαπλασιάστηκαν σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα, τις βιοτεχνολογίες, την υγεία, δημιουργώντας την ανάγκη νέων γνώσεων. Οι τρόποι κατανάλωσης εξελίχθηκαν, όπως και οι τρόποι ζωής. Επίσης, μια συνειδητοποίηση εκτείνεται στα προβλήματα περιβάλλοντος και στη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, που αγγίζει συγχρόνως τόσο τα συστήματά μας εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και τις βιομηχανικές μας δραστηριότητες.

Τρεις κινητήριοι κλονισμοί εμφανίζονται ωστόσο περισσότερο εγκάρσιοι, ωστόσο. Αυτοί τροποποιούν σημαντικά και σε διαρκή βάση το πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας και τη λειτουργία των κοινωνιών μας. Είναι η έλευση της κοινωνίας της πληροφορίας καθώς και η ανάπτυξη του επιστημονικού και τεχνικού πολιτισμού και η διεθνοποίηση της οικονομίας. Αυτοί οι τρεις κινητήριοι κλονισμοί συμβάλλουν στην εξέλιξη προς την κοινωνία της γνώσης. Αυτές μπορούν να αντιπροσωπεύουν κινδύνους, μπορούν επίσης να παρέχουν ευκαιρίες τις οποίες θα πρέπει να δράξουμε.

Η οικοδόμηση αυτής της κοινωνίας θα εξαρτηθεί από την ικανότητα να δώσουμε **δύο μεγάλες απαντήσεις** στις συνέπειες αυτών των τριών αυτών κινητήριων κλονισμών: μια πρώτη, επικεντρωμένη γενικά στη μόρφωση· μια δεύτερη αποσκοπούσα στην ανάπτυξη της ικανότητας για απασχόληση και για άσκηση δραστηριότητας.

Θα εξαρτηθεί επίσης από τον τρόπο με τον οποίο **οι συντελεστές και οι θεσμοί** της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα μπορέσουν να συνεχίσουν μια εξέλιξη που έχει ήδη ξεκινήσει στα κράτη μέλη.

I. Οι τρεις κινητήριοι κλονισμοί

Η Ευρώπη, όπως και το υπόλοιπο του κόσμου, αντιμετωπίζει τα φαινόμενα της μαζικής διάδοσης των τεχνολογιών της πληροφορίας, την πίεση της παγκόσμιας αγοράς και μια ταχεία επιστημονική και τεχνική ανανέωση. Αυτές οι προκλήσεις αποτελούν φορείς προόδου: θέτουν περισσότερο σε επαφή τα άτομα με τα λοιπά άτομα.

Η αντιπαράθεση της τεχνολογικής και οικονομικής παγκοσμιοότητας λαμβάνει χώρα σε ένα πλαίσιο που η Ευρώπη αντιμετωπίζει έναν πιο αυξημένο ποσοστό ανεργίας από άλλα μέρη του κόσμου. Τα φαινόμενα αποκλεισμού αναπτύσσονται σ' αυτήν. Η κατάσταση αυτή οδήγησε τους μεν στην αντίληψη ότι η τεχνολογία αποτελεί από δω και στο εξής έναν εγγενή και καθοριστικό περιορισμό στην ανάπτυξη της απασχόλησης. Άλλους τους οδήγησε στην αντίληψη ότι το επίπεδο κοινωνικής προστασίας στις χώρες που πλήττονται περισσότερο δημιουργεί σταθερές δαπάνες που πρέπει να αναθεωρηθούν. Τέλος, ορισμένους τους ώθησε

προς μία εθνικιστική αναδίπλωση, η οποία μπορεί να ερμηνευτεί ως ανικανότητα σύλληψης και οικοδόμησης του νέου προτύπου κοινωνίας.

Το παρόν Λευκό Βιβλίο ξεκινά από την ιδέα ότι η ευρωπαϊκή κοινωνία εισήλθε σε μία μεταβατική φάση προς μία νέα μορφή κοινωνίας, πέρα από τις συγκυριακές πλευρές της σημερινής κατάστασης.

A. Ο κινητήριος κλονισμός της κοινωνίας της πληροφορίας

Όπως υπογράμμισε η έκθεση "Η Ευρώπη και η κοινωνία της πλανητικής πληροφορίας" (Μάιος 1994) της ομάδας υψηλού επιπέδου υπό την προεδρία του κ. Bangeman, "σ' ολόκληρο τον κόσμο, οι τεχνολογίες της πληροφόρησης και των τηλεπικοινωνιών προκαλούν μία νέα βιομηχανική επανάσταση, η οποία από δω και μπρος παρουσιάζεται ως εξίσου σημαντική και ριζική με εκείνες που προηγήθηκαν".

Η επανάσταση αυτή δεν μπορεί παρά να έχει όπως και οι προηγούμενες συνέπειες στην απασχόληση και την εργασία.

Όντως δεν έχει αποδειχθεί ότι οι νέες τεχνολογίες μειώνουν το επίπεδο της απασχόλησης. Χώρες τεχνολογικά προηγμένες μπόρεσαν να δημιουργήσουν γύρω από νέες δραστηριότητες που σχετίζονται με την πληροφορία έναν αριθμό θέσεων εργασίας συγκρίσιμο, και μερικές φορές ανώτερο, από εκείνον που κατήγγησαν σε άλλες δραστηριότητες.

Είναι βέβαιο, αντιθέτως, ότι οι τεχνολογίες της πληροφορίας έχουν τροποποιήσει τη φύση της εργασίας και την οργάνωση της παραγωγής. Οι μεταβολές αυτές προκαλούν βαθιές αλλαγές στην ευρωπαϊκή κοινωνία.

Η μαζική παραγωγή φθίνει προς όφελος μιας περισσότερο πολύμορφης παραγωγής. Η μακρόχρονη τάση για ανάπτυξη μόνιμης μισθωτής εργασίας, πλήρους απασχόλησης και απροσδιόριστης διάρκειας δηλαδή, δείχνει να ανατρέπεται. Οι σχέσεις παραγωγής και οι συνθήκες εργασίας αλλάζουν. Η οργάνωση της επιχείρησης εξελίσσεται στην κατεύθυνση της ελαστικότητας και της αποκέντρωσης. Η επιδίωξη της ευελιξίας, η ανάπτυξη των συνεργασιών σε δίκτυα, η διαρκώς αυξανόμενη προσφυγή στην υπεργολαβία, είναι ορισμένες από τις συνέπειες της διεύδυσης των τεχνολογιών της πληροφόρησης.

Από δω και στο εξής, οι τεχνολογίες της πληροφόρησης συμβάλλουν στην εξάλειψη των τυποποιημένων και επαναλαμβανόμενων εργασιών, που μπορούν να κωδικοποιηθούν και να προγραμματιστούν από τις αυτόματες μηχανές. Το περιεχόμενο της εργασίας θα χαρακτηρίζεται όλο και περισσότερο από εργασίες που απαιτούν πρωτοβουλία και προσαρμογή.

Οι τεχνολογίες της πληροφόρησης όμως, διευκολύνοντας την αποκέντρωση των εργασιών, τις συντονίζουν σε δίκτυα αμφίδρομης ταυτόχρονης επικοινωνίας, που λειτουργούν εξίσου καλά σε διηπειρωτική κλίμακα όσο και μεταξύ των γραφείων του ίδιου ορόφου. Το αποτέλεσμα είναι ταυτόχρονα η μεγαλύτερη ατομική αυτονομία του εργαζόμενου στην οργάνωση της δραστηριότητάς του και η μειωμένη αντίληψη του γενικού πλαισίου της δραστηριότητας αυτής. Η επίπτωση των νέων τεχνολογιών είναι διπλή: αφενός, ενισχύουν σημαντικά το ρόλο του ανθρώπινου

παράγοντας στη διαδικασία παραγωγής, αφετέρου καθιστούν τον εργαζόμενο πιο ευάλωτο στις αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας, διότι αντιπαρά τίθεται, ως απλό άτομο, σε ένα σύνθετο δίκτυο.

Οι τεχνολογίες της πληροφόρησης εισβάλλουν μαζικά τόσο στις δραστηριότητες που συνδέονται με την παραγωγή όσο και στις δραστηριότητες που συνδέονται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Υπό αυτή την έννοια, δημιουργείται μία προσέγγιση ανάμεσα στην "προς εκμάθηση μέθοδο" και στους "τρόπους παραγωγής". Οι συνθήκες εργασίας και οι συνθήκες εκμάθησης τείνουν να πλησιάσουν, αν όχι να ταυτιστούν, όσον αφορά τις κινητοποιούμενες σ' αυτές ικανότητες.

Η μεταβολή αυτή που συνδέεται με τις τεχνολογίες της πληροφόρησης έχει γενικότερες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις: ανάπτυξη της ανεξάρτητης ατομικής εργασίας, την ανάπτυξη των τριτογενών δραστηριοτήτων και νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, τις λεγόμενες "εξειδικευτικές", τις πρακτικές της αποκέντρωσης της διαχείρισης, τα εναλλασσόμενα ωράρια.

Η κοινωνία της πληροφορίας οδηγεί τέλος στο να αναρωτιέται κανείς ως προς το κατά πόσον πέραν από τις νέες τεχνικές γνώσεων που προσφέρει, κατά πόσον το εκπαιδευτικό περιεχόμενο που μεταφέρει θα είναι ή όχι για το άτομο ένας παράγοντας μορφωτικού εμπλουτισμού. Μέχρι τώρα η προσοχή είχε επικεντρωθεί στις δυνατότητες που προσφέρονται από τις λωφόρους της πληροφορίας, από τη σχεδόν στιγμιαία εξέλιξη που αποτελεί, π.χ. το INTERNET, στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, ερευνητών, πανεπιστημιακών. Όμως επίσης μπορεί κανείς να φοβάται ότι η ποιότητα, ιδίως των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, του κόσμου των πολυμέσων, οδηγεί σε μια μόρφωση "χαμηλού επιπέδου" όπου το άτομο θα έχανε όλα τα ιστορικά, γεωγραφικά, πολιτιστικά σημεία αναφοράς.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ιδιαίτερα κατά τη συνεδρίαση της ομάδας των 7 (G7) στις Βρυξέλλες το Φεβρουάριο του 1995 σχετικά με την κοινωνία της πληροφορίας, η Επιτροπή επέμενε τόσο επί της αναγκαιότητας για μια ενθάρρυνση της ευρωπαϊκής παραγωγής εκπαιδευτικών λογισμικών. Η κοινωνία της πληροφορίας θα τροποποιήσει τους τρόπους διδασκαλίας αντικαθιστώντας την υπερβολικά παθητική σχέση του διδάσκοντος προς το διδασκόμενο με την νέα κατ' αρχήν γόνιμη, σχέση της αλληλεπίδρασης. Εντούτοις η τροποποίηση των μορφών διδασκαλίας δεν μπορεί να υποκαταστήσει το ζήτημα του περιεχομένου της.

B. Ο κινητήριος κλονισμός της διεθνοποίησης

Η διεθνοποίηση της οικονομίας, δεύτερος κινητήριος κλονισμός, μεταφράζεται στην ελεύθερη κοινωνία χωρίς προηγούμενο ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών.

Αύριο, θα δημιουργηθεί, πιο γρήγορα απ' ότι πιστεύουμε, μία συνολική και πολύμορφη αγορά εργασίας. Έτσι οι μεγάλες εταιρείες, αλλά και οι μικρές επιχειρήσεις, οι ελεύθεροι επαγγελματίες δηλαδή, χρησιμοποιούν τις τηλεμεταφορές για να εκτελέσουν εργασίες ταυτόχρονα σε χώρες με χαμηλούς μισθούς.

Στο Λευκό Βιβλίο της "Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση", η Επιτροπή αποδέχτηκε σαφώς την πρόκληση να ανοιχτεί στον κόσμο, υπογραμμίζοντας

παράλληλα την αναγκαιότητα να δοθεί μία ευρωπαϊκή διάσταση στην εξέλιξη αυτή. Έδωσε ιδιαίτερο βάρος δε στη διατήρηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. **Η διεθνοποίηση απλώς ενισχύει την εικόνα της Ευρώπης, ως κατάλληλου επίπεδου παρέμβασης.** Σε έναν κινούμενο και αβέβαιο κόσμο η Ευρώπη αποτελεί παράγοντα οργάνωσης. Αυτό αποδείχθηκε με την εμπορική πολιτική, την τεχνική εναρμόνιση, την προστασία του περιβάλλοντος και την αλληλεγγύη μεταξύ περιφερειών αλλά επίσης και με τις συγκεκριμένες προόδους σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως το πρόγραμμα ERASMUS π.χ. **Επίσης θα πρέπει η Ευρώπη να κάνει γνωστό στους πολίτες της και να τους βοηθήσει να αντιληφθούν ότι δεν χρησιμεύει μόνο στην παραγωγή κανονισμών αλλά επίσης βρίσκεται κοντά στις καθημερινές τους ανησυχίες.**

Η επιλογή του ανοίγματος, που ωθεί στο αναπτυχθεί η γενική ανταγωνιστικότητα των οικονομιών μας, ενισχύει τη γενική ευημερία κίνοντας πιο αποτελεσματική την παγκόσμια κατανομή των πόρων. Χρειάζονται εντούτοις σημαντικές προσαρμογές σε όλες τις χώρες. Είναι υπαρκτός ο κίνδυνος μίας κοινωνικής ρήξης, με όλες τις αρνητικές έως δραματικές συνέπειες που αυτή συνεπάγεται.

Γ. Ο κινητήριος κλονισμός του επιστημονικού και τεχνικού πολιτισμού

Η ανάπτυξη των επιστημονικών γνώσεων και η παραγωγή τεχνικών αντικειμένων επιταχύνονται ταυτόχρονα με τη διάδοσή τους.

Εμφανίζεται ένα νέο πρότυπο παραγωγής γνώσεων και τεχνογνωσίας, που συνδέει την άκρα εξειδίκευση και τη δημιουργικότητα. Η βιομηχανία καταφεύγει όλο και συχνότερα στην επιστήμη για να δημιουργήσει νέα προϊόντα (ειδικά κράματα για αθλητικά αντικείμενα, βιολογικές αλυσίδες για τις περιβαλλοντικές βιομηχανίες κλπ). Η επιστημονική έρευνα απαιτεί έναν εξαιρετικά πολύπλοκο τεχνικό εξοπλισμό (υπερυπολογιστές, δίκτυα επικοινωνίας υψηλών επιδόσεων, ανθρώπινο γένωμα κλπ).

Η κοινή γνώμη όμως, αντί να πανηγυρίζει για την πρόοδο, όπως συνέβαινε κατά τον προηγούμενο αιώνα, πολύ συχνά εκλαμβάνει **το επιστημονικό εγχείρημα και την τεχνολογική πρόοδο ως απειλή.**

Η αύξηση του αισθήματος της ανασφάλειας είναι ένα σημαντικότατο δεδομένο που χαρακτηρίζει τα τέλη του αιώνα μας. Και παραδόξως, ενώ οι πρόοδοι της επιστήμης είναι αξιοσημείωτες (υποχώρηση της πείνας και πολλών ασθενειών, επιμήκυνση της διάρκειας ζωής, αλλά επίσης πολύ πιο γρήγορες μετακινήσεις, κλπ.), αναπτύσσεται απέναντι στην πρόοδο ένα φόβο που αναπόφευκτα θυμίζει το χάσμα μεταξύ προόδου και συλλογικής συνείδησης που υπήρχε επίσης κατά τη μετάβαση από το Μεσαίωνα στην Αναγέννηση.

Το πλαίσιο της κυριαρχίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης που δίνει για τον κόσμο μια εικόνα συχνά βίαιη, συμβάλλει στην ενίσχυση των ανησυχιών αυτών.

Ενώπιον της κρίσης αυτής, η καλύτερη πληροφόρηση είναι απαραίτητη αλλά δεν αρκεί. Με τη διάδοση της γνώσης αυτό το μη ορθολογικό κλίμα θα πάψει να υπάρχει. Αποδεικνύοντας τη σχέση μεταξύ της επιστήμης και της ανθρώπινης προόδου, έχοντας συνείδηση των ορίων του, ο επιστημονικός και ο τεχνολογικός πολιτισμός θα γίνει αποδεκτός και θα μπορέσει καλύτερα να διαδοθεί σε μια

αντίληψη καινοτομίας. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η απάντηση οργανώνεται σε δύο επίπεδα: πολιτιστικό και ηθικό.

Οι δημόσιες αρχές αντιμετωπίζουν με αυξημένη προσοχή τα ζητήματα προαγωγής της επιστημονικής και τεχνικής μόρφωσης. Οι σχετικές δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο, διευρύνονται και συμπληρώνονται, από το 1993, από μία αμιγώς ευρωπαϊκή δράση: την "Ευρωπαϊκή εβδομάδα επιστημονικής μόρφωσης" η επιτυχία της οποίας βαίνει αυξανόμενη σε κάθε χώρα της Ένωσης. Η πραγματική πρόκληση όμως παραμένει το ίδιο το σχολείο. Επωφελούμαστε πολύ περισσότερο από την επιστημονική και τεχνική πληροφορία όταν διαθέτουμε ένα στέρεο, σχολικό υπόβαθρο επιστημονικών γνώσεων.

Το δεύτερο επίπεδο αφορά την ηθική. Η ανάπτυξη των βιοτεχνολογιών, η σχέση μας με τις ευφύεις μηχανές, οι νέες προσεγγίσεις της αναπαραγωγής, η συνειδητοποίηση ότι συνυπάρχουμε μαζί με άλλα είδη η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν καινούργια προβλήματα που η Ευρώπη θα πρέπει να προετοιμαστεί να αντιμετωπίσει. Το ζήτημα τίθεται εξίσου για την κοινωνία της πληροφορίας. Οι "λεωφόροι της πληροφορίας" στις οποίες οι νέοι, ακόμα και τα παιδιά, θα έχουν όλο και ευκολότερη πρόσβαση, κινδυνεύουν να πλημμυρίσουν από μηνύματα που θίγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Τίθεται ξεκάθαρα το ζήτημα. Η βασική εκπαίδευση και η κατάρτιση των ερευνητών οφείλουν να ενσωματώσουν τη διάσταση αυτή, την ηθική της υπευθυνότητας.

Σε ολόκληρη της Ευρώπη, σε όλα τα κράτη μέλη, η συνειδητοποίηση των τριών κινητήριων κλονισμών και των συνεπειών τους για τη βιομηχανία και την απασχόληση εκδηλώνεται και εξαπλώνεται. Μπορούμε να παραθέσουμε, ως παράδειγμα σε εθνικό επίπεδο, την κυβερνητική έκθεση της Ομοσπονδιακής Γερμανίας (Bundesministerium für Wirtschaft) για το "μέλλον του βιομηχανικού τοπίου Γερμανία", το Σεπτέμβριο του 1993. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Λευκό Βιβλίο "Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση" και τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Έσσεν, που επιβεβαιώθηκαν στις Κάνες, φωτίζουν τη συνειδητοποίηση αυτή, δίνοντας έμφαση στη σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας, απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι απαντήσεις σ' αυτούς τους τρεις κινητήριους κλονισμούς είναι πολλαπλές και απαιτούν βαθιές προσαρμογές της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

Ο υπέρτατος σκοπός της κατάρτισης, που είναι η ανάπτυξη της αυτονομίας του προσώπου και η της επαγγελματικής του ικανότητας, την καθιστά το προνομιακό στοιχείο της προσαρμογής και της εξέλιξης. Γι' αυτό οι δύο κυριότερες απαντήσεις που επέλεξε το παρόν Λευκό Βιβλίο είναι κατά πρώτον, να επιτρέψει στον καθένα και στην καθεμία να έχει πρόσβαση στη γενική μόρφωση και κατόπιν, να αναπτύξει την επάρκειά του για την απασχόληση και τη δραστηριότητα.

II. Μία πρώτη απάντηση επικεντρωμένη στη γενική μόρφωση

Στο μέλλον το άτομο θα πρέπει όλο και περισσότερο να κατανοεί σύνθετες καταστάσεις που εξελίσσονται με απρόβλεπτο τρόπο, οι οποίες όμως ελέγχονται από δω και μπρος σε μεγαλύτερο βαθμό χάρη στις προόδους της επιστήμης. Ο καθένας θα έχει να αντιμετωπίσει μία συνεχώς αυξανόμενη ποικιλία φυσικών αντικειμένων, κοινωνικών καταστάσεων, γεωγραφικών ή πολιτιστικών πλαισίων.

Θα υφίσταται, τέλος, καταιγισμό αποσπασματικών και ασυνεχών πληροφοριών, που θα γίνονται αντικείμενο ενός μεγάλου αριθμού υποκειμενικών ερμηνειών και αναλύσεων.

Υφίσταται, από δω και μπρος, ο κίνδυνος η ευρωπαϊκή κοινωνία να χωριστεί σε εκείνους που μπορούν να ερμηνεύσουν, σε εκείνους που μπορούν απλώς να χρησιμοποιήσουν και σε εκείνους που περιθωριοποιούνται σε μία κοινωνία που τους συμπαραστέκεται. Με άλλα λόγια σε εκείνους που γνωρίζουν και σ' εκείνους που δεν γνωρίζουν.

Η πρόκληση για την κοινωνία της γνώσης είναι να μειώσει το χάσμα μεταξύ αυτών των ομάδων, βοηθώντας την ίδια στιγμή την πρόοδο και την ανάπτυξη του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού.

Η κατανόηση του κόσμου είναι δυνατή εάν μπορούμε να αντιληφθούμε το νόημά του, να καταλάβουμε τις λειτουργίες του και να βρούμε μέσα σ' αυτόν το δρόμο μας. Αυτή είναι η βασική λειτουργία του σχολείου. Η παρατήρηση αυτή ισχύει ιδιαιτέρως όσον αφορά το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Παρέχοντας στους νέους τη γενική μόρφωση που τους βοηθάει αφενός να ερμηνεύσουν την πολυπλοκότητα και να συζητήσουν την σκοπιμότητα και την ιστορική διάσταση, το σχολείο είναι αυτό που θα θέσει τα θεμέλια της ευρωπαϊκής συνείδησης και πολιτικής ιδιότητας.

Παράλληλα, η ανάπτυξη της γενικής μόρφωσης, της ικανότητας δηλαδή να συλλαμβάνουμε το νόημα των πραγμάτων, να κατανοούμε και να εκφέρουμε κρίση, είναι ο πρώτος παράγοντας προσαρμογής στην εξέλιξη της οικονομίας και της απασχόλησης. Η έκθεση της Στρογγυλής Τραπέζης των Ευρωπαϊών Βιομηχάνων (Φεβρουάριος 1995) έδωσε έμφαση στην αναγκαιότητα μίας πολυδύναμης κατάρτισης βασισμένης σε διευρυμένες γνώσεις, που θα αναπτύσσει την αυτονομία και θα παρακινεί "να μάθουμε να μαθαίνουμε" διά βίου: "η θεμελιακή αποστολή της εκπαίδευσης είναι να βοηθάει όλα τα άτομα να αναπτύξουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους και να γίνουν ολοκληρωμένοι άνθρωποι, και όχι απλά όργανα για την οικονομία· η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων θα πρέπει να συνοδεύεται από την παιδεία του χαρακτήρα, την πολιτιστική διεύρυνση και την αφύπνιση της κοινωνικής υπευθυνότητας".

Η απαίτηση αυτή, για μια στέρεη και ευρεία πολιτιστική υποδομή, λογοτεχνική και φιλοσοφική, επιστημονική, τεχνική και πρακτική, δεν αναφέρεται αποκλειστικά στην αρχική κατάρτιση. **Πολυάριθμα παραδείγματα αποδεικνύουν ότι η επαγγελματική ανακύκλωση δεξιοτήτων των εργαζομένων, ελάχιστα ή υπερβολικά εξειδικευμένων μέσα από την επικράτηση του συστήματος Τεilog στην εργασία, συνεπάγεται την δημιουργία μιας τέτοιας υποδομής, που αποτελεί αναγκαίο μεταβατικό σημείο προς την απόκτηση νέων τεχνικών δεξιοτήτων.** Τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης οδηγούνται όλο και συχνότερα, όταν πρόκειται για ενέργειες ανακύκλωσης δεξιοτήτων εργαζομένων, στο να τους παρέχουν εκ νέου κάποια βασική μόρφωση προτού να τους διδάξουν ένα νέο επάγγελμα.

Παρατηρείται εξάλλου μια σύγκλιση όλο και εντονότερη μεταξύ των επιχειρήσεων και των συντελεστών της εκπαίδευσης ως προς τη χρησιμότητα του συμβιβασμού της γενικής εκπαίδευσης και της εξειδικευμένης κατάρτισης.

Κατά τρόπο πιο γενικό είμαστε μάρτυρες μιας σθεναρής επιστροφής της γενικής μόρφωσης ως μέσου κατανόησης του κόσμου, έξω από τα πλαίσια της εκπαίδευσης.

A. Να συλλάβουμε το νόημα των πραγμάτων

Στην κοινωνία της γνώσης, κατ' ουσίαν παγκόσμια, μία κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα δεν είναι πλέον παρά μερικώς μεταβιβάσιμη. Αυτή θα πρέπει να **οικοδομηθεί** όχι μόνο από το σχολείο, η λειτουργία του οποίου παραμένει αναντικατάστατη, αλλά επίσης από το ίδιο το άτομο, αντλώντας από τη συλλογική μνήμη, αφομοιώνοντας ποικίλες πληροφορίες από τον εξωτερικό κόσμο, μέσω της εμπάπτισής του σε διαφορετικά περιβάλλοντα όπως επαγγελματικό, κοινωνικό, οικογενειακό, πολιτιστικό.

Το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού, εξαρτάται από την ικανότητά του να δίνει τα κλειδιά στους νέους για να τους βοηθήσει να αμφισβητήσουν τα πάντα σε μόνιμη βάση, χωρίς να θίγονται οι ατομικές αξίες. Αυτό είναι το ίδιο το θεμέλιο της ιδιότητας του πολίτη σε μία ανοιχτή ευρωπαϊκή κοινωνία, πολυπολιτισμική και δημοκρατική.

Από την άποψη αυτή, πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία μιας επαρκούς επιστημονικής μόρφωσης -η οποία δεν θα περιορίζεται σε μία μαθηματική μόρφωση- για την σωστή άσκηση της δημοκρατίας. Οι δημοκρατίες μας λειτουργούν σύμφωνα με τον κανόνα της πλειοψηφικής λήψης των αποφάσεων όσον αφορά σημαντικά προβλήματα, τα οποία, δεδομένης της πολυπλοκότητάς τους, απαιτούν όλο και μεγαλύτερη μόρφωση. Τα προβλήματα του περιβάλλοντος, ιδίως, ή τα προβλήματα ηθικής τάξεως. Δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν υγιώς παρά μόνο εάν διαπλάσουμε νέους προικισμένους με μία επιστημονική κοινή λογική. Στις μέρες μας, οι αποφάσεις που αφορούν τους τομείς αυτούς λαμβάνονται συνήθως με υποκειμενικά και συγκινησιακά κριτήρια, καθώς η πλειοψηφία δεν διαθέτει πραγματικά τις απαιτούμενες γνώσεις για να κάνει συνειδητές επιλογές. Το θέμα δεν είναι να μεταβάλλουμε όλους τους πολίτες σε ειδικούς επιστήμονες, αλλά να τους βοηθήσουμε να διαδραματίσουν ένα φωτισμένο ρόλο στις επιλογές που αφορούν το περιβάλλον τους και να είναι σε θέση να κατανοήσουν τη γενική σημασία και τις κοινωνικές επιπτώσεις των συζητήσεων μεταξύ ειδικών. Πρόκειται επίσης για την πρόσδοση στον καθένα των μέσων προσανατολισμού στις επιλογές του ως καταναλωτή.

Ο υπό εξέλιξη βαθύς μετασχηματισμός του επιστημονικού και τεχνικού τοπίου απαιτεί από το άτομο να είναι σε θέση, έστω και αν δεν προσβλέπει σε μια σταδιοδρομία ερευνητή, να συλλαμβάνει καλύτερα τη σημασία των πραγμάτων. Θα πρέπει επίσης να μάθει να σκέφτεται περισσότερο με τρόπο συστηματικό και να τοποθετείται ως χρήστης και πολίτης συγχρόνως σε ατομικό επίπεδο και ως μέλος ομάδας.

Η λογοτεχνική και φιλοσοφική παιδεία διαδραματίζει τον ίδιο ρόλο έναντι των "ανεξέλεγκτων παιδαγωγών" που είναι τα μεγάλα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα οποία, θα είναι συντόμως τα μεγάλα δίκτυα πληροφορικής. Αυτή δημιουργεί την αντίληψη, αναπτύσσει την κριτική ικανότητα του ατόμου, συμπεριλαμβανόμενου και του αγώνα κατά της κυρίαρχης σκέψης. Μπορεί να προδιαθέσει το άτομο έναντι της χειραγώγησης επιτρέποντάς του να αποκρυπτογραφεί τις πληροφορίες που φθάνουν σ' αυτό.

Θα πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμιστεί ο εκπαιδευτικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης. Έτσι, τα γενικού περιεχομένου τηλεοπτικά δίκτυα, όπως το BBC, στο Ηνωμένο Βασίλειο, π.χ. ή εξειδικευμένα, όπως το 5ο κανάλι στη Γαλλία, προτείνουν εκπαιδευτικά προγράμματα και ιδίως προγράμματα σε συγκεκριμένες ώρες -που προσφέρουν πραγματικές συλλογές καταρτίσεων για τους τηλεθεατές τους.

Τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης επιτρέπουν επίσης, συνεργασία με τις δημόσιες αρχές, την επίτευξη παιδαγωγικών στόχων που δεν θα ήταν υλοποιήσιμη με τα συνήθη μέσα. Έτσι, το BBC διεξήγαγε πρόσφατα, με μεγάλη επιτυχία, μια στοχευμένη εκστρατεία ("Read and Write") που αποσκοπούσε στον αγώνα κατά του αναλφαριθμητισμού. Η εκστρατεία αυτή προορίζετο για την ενίσχυση της συνήθειας της ανάγνωσης και της γραφής και απευθύνετο σε μη ευνοημένες οικογένειες, τόσο σε γονείς όσο και σε παιδιά.

Μια γερή βάση της γενικής μόρφωσης δίνει στον πολίτη τη δυνατότητα να τοποθετηθεί στην κοινωνία της πληροφορίας, να μπορεί δηλαδή να είναι ικανός να οργανώσει και να κατανοήσει, με κριτικό τρόπο, τις εικόνες και τα δεδομένα που φτάνουν σ' αυτόν από ποικίλες πηγές.

B. Η κατανόηση και η δημιουργικότητα

Η δυνατότητα κατανόησης είναι η ικανότητα ανάλυσης του τρόπου με τον οποίο δομούνται και αποδομούνται τα πράγματα. Το παρόν Λευκό Βιβλίο θα ευχόταν να επισύρει την προσοχή στο θεμελιώδες ζήτημα της διδασκαλίας της καινοτομίας.

Η κωδικοποίηση της γνώσης που επικρατεί ακόμη είναι υπερβολική. Μας κάνει να σκεφτόμαστε ότι τα πάντα πρέπει να διδάσκονται με αυστηρά λογική σειρά, και ευνοεί τον έλεγχο ενός επαγωγικού συστήματος και μόνο, θεμελιωμένου σε αφηρημένες έννοιες, στο οποίο τα μαθηματικά παίζουν κυρίαρχο ρόλο. Σε ορισμένες περιπτώσεις το επαγωγικό σύστημα μπορεί να μετατρέψει το μαθητή σε παθητικό υποκείμενο και να καταστρέψει τη φαντασία.

Η παρατήρηση, η απλή λογική, η περιέργεια, το ενδιαφέρον για το φυσικό και κοινωνικό κόσμο που μας περιβάλλει, η επιθυμία για πειραματισμό, είναι ιδιότητες παραμελημένες και λίγο λαμβάνονται υπόψη. Αυτές ωστόσο είναι που βοηθάνε στη διάπλαση δημιουργών και όχι μόνο διαχειριστών της τεχνολογίας.

Σήμερα δεν μπορούμε να δώσουμε τον ίδιο ορισμό για τη γενική μόρφωση όπως στο παρελθόν. Στη χτεσινή ευρωπαϊκή κοινωνία, είτε αυτή ήταν βασικά αγροτική είτε βιοτεχνική, η προσπάθεια μόρφωσης αναφερόταν φυσικά καταρχήν στην απόκτηση αφηρημένων εννοιών, και ερχόταν συμπληρώσει μία **πρακτική μόρφωση** αφομοιωμένη μέσα από την καθημερινή ζωή, εκτός σχολείου. Η πρακτική αυτή μόρφωση έχει μετασηματιστεί, έχει φτωχύνει γενόμενη μία αστικοποιημένη κοινωνία, αυτοματοποιημένη, μια κοινωνία των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Θα πρέπει να επανενταχτεί στη γενική μόρφωση, ως μέσο προετοιμασίας του ατόμου για τον έλεγχο των τεχνικών εργαλείων που θα πρέπει να χρησιμοποιήσει, προκειμένου να το βοηθήσει να κυριαρχήσει στην τεχνική, αντί να του επιβληθεί αυτή.

Για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων αυτών, θα πρέπει να συμβάλουμε στο να γίνει αντιληπτός ο πλούτος της επινόησης, η οδός που μας οδήγησε εδώ. Από την άποψη αυτή, όλες οι ενέργειες που αναπτύσσονται, σήμερα, στα κράτη μέλη, με στόχο την εισαγωγή του μαθήματος της ιστορίας των επιστημών και της τεχνολογίας στη σχολική εκπαίδευση, την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ έρευνας και βασικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να ενθαρρύνονται.

Γ. Η κρίση και η απόφαση

Η ικανότητα κρίσης και επιλογής είναι η τελευταία απαραίτητη ικανότητα για την κατανόηση του κόσμου. Προϋποθέτει κριτήρια επιλογής, μνήμη του παρελθόντος και διαίσθηση του μέλλοντος.

Τα κριτήρια επιλογής διαμορφώνονται βάσει των αξιών της κοινωνίας, των μεθόδων που διαθέτει το άτομο για να ερμηνεύει την πολυπλοκότητα του κόσμου, της προσωπικής ηθικής του.

Η μνήμη και η κατανόηση του παρελθόντος είναι απαραίτητες προκειμένου να εκφέρουμε μία κρίση για το παρόν. Η ιστορική (περιλαμβάνει και την επιστημονική και τεχνική ιστορία) και γεωγραφική μόρφωση έχουν διττή λειτουργία προσανατολισμού, στο χρόνο και στο χώρο, μία λειτουργία θεμελιώδη για τον καθένα προκειμένου να οικειωθεί τις ρίζες του, να αναπτύξει κοινωνική συνείδηση και να κατανοήσει τους άλλους. Αντιθέτως, είναι αποκαλυπτικό το γεγονός ότι όλα τα απολυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα χαρακτηρίζονται από την απόκρυψη και την παραποίηση των γεγονότων στη διδασκαλία της ιστορίας. **Το κοινωνικό τίμημα της ιστορικής αμνησίας** είναι η απώλεια κοινών σημείων αναφοράς και σταθερών. Δεν μας εκπλήσσει το γεγονός ότι, ελλείψει γνώσεων ιστορίας του ευρωπαϊκού πολιτισμού, εκφράσεις όπως "η διάβαση της ερήμου", "η οδός του μαρτυρίου", "Εύρηκα", "Σολομώντεια λύση" ή "Ο πύργος της Βαβέλ" τείνουν να εξαφανιστούν".

Τέλος εάν παρουσιάσουμε τον κόσμο όχι ως κατασκευασμένο αλλά ως έναν κόσμο που πρέπει να οικοδομηθεί, θα καλλιεργηθεί η διαίσθηση για το μέλλον.

Το σχολείο οφείλει όχι μόνο να επιτρέπει την ανάπτυξη του κριτικού πνεύματος σε όλα τα επίπεδα, στους νέους και στους εκπαιδευτικούς, αλλά και να την ενθαρρύνει. Η διεύρυνσή του, οι συνεργασίες που αναγκαστικά θα πρέπει να συνάψει, η προετοιμασία για την απασχόληση, δεν θα πρέπει να του απαγορεύουν να επιτελεί την κύρια λειτουργία του, να καθοδηγεί δηλαδή τους νέους, των οποίων φέρει την ευθύνη, στην προσωπική τους ανάπτυξη. Το παρόν Λευκό Βιβλίο υποστηρίζει ότι, στη μελλοντική κοινωνία, οι δύο αυτές απαιτήσεις θα είναι ακόμα περισσότερο συμβατές απ' ότι στο παρελθόν.

III. Μία δεύτερη απάντηση: η ανάπτυξη της δεξιότητας απασχόλησης και άσκηση δραστηριότητας

Ένα από τα κεντρικά ερωτήματα που τίθενται σήμερα στην απάντηση των οποίων το παρόν Λευκό Βιβλίο θέλει να συμβάλει, είναι να μάθουμε πώς να στηριζόμαστε στην εκπαίδευση και την κατάρτιση για να θέσουμε τις ευρωπαϊκές χώρες σε μία τροχιά δημιουργίας θέσεων εργασίας και δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας τις διαστάσεις της διεθνοποίησης της οικονομίας και της εμφάνισης νέων τεχνολογιών.

Στην περίπτωση αυτή τίθενται δύο ερωτήματα: ποιες είναι οι απαιτούμενες δεξιότητες; Πώς μπορεί κανείς να τις αποκτήσει;

A. Ποιες είναι οι απαιτούμενες δεξιότητες;

Στο σύγχρονο κόσμο, η γνώση υπό την ευρεία έννοια του όρου, μπορεί να οριστεί ως **συσσώρευση θεμελιωδών, τεχνικών γνώσεων και κοινωνικών δεξιοτήτων**. Ένας ισορροπημένος συνδυασμός των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί στα πλαίσια του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, της οικογένειας, της επιχείρησης, μέσα από διάφορα δίκτυα πληροφόρησης, δημιουργεί **τη γενική και μεταφερόμενη γνώση**, την πλέον ενδεδειγμένη για την απασχόληση.

Οι βασικές γνώσεις αποτελούν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο οικοδομείται η προσωπική δεξιότητα απασχόλησης του καθενός. Πρόκειται για το κατεξοχήν πεδίο του επίσημου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στη βασική εκπαίδευση, πρέπει να βρεθεί μία σωστή ισορροπία ανάμεσα στην απόκτηση γνώσεων και μεθοδολογικών ικανοτήτων που βοηθάνε το άτομο να μαθαίνει μόνο του. Οι δεξιότητες αυτές πρέπει να αναπτυχθούν σήμερα.

Οι ευρωπαϊκές χώρες, τα τελευταία χρόνια, έχουν επιλέξει να επικεντρώσουν τη βασική εκπαίδευση στην ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική, ώστε να αποφεύγεται η σχολική αποτυχία, που παίζει σημαντικότατο ρόλο την κοινωνική περιθωριοποίηση.

Η εκκίνηση της εκπαίδευσης σε πολύ μικρή ηλικία, σε προσχολικό επίπεδο δηλαδή ή και στους βρεφονηπιακούς σταθμούς, εξαπλώνεται. Παρατηρείται ότι οι μαθητές που επωφελήθηκαν από την προσχολική εκπαίδευση έχουν κατά μέσο όρο καλύτερη σχολική επίδοση από τους άλλους, ακολουθούν πιο μακροχρόνιες σπουδές και η κοινωνική τους ένταξη μοιάζει να γίνεται με πιο ευνοϊκούς όρους.

Θα πρέπει επίσης να υποστηριχθεί η εκμάθηση γλωσσών. Μπορούμε να αναφέρουμε ως προς αυτό την εμπειρία του Euroling, σχεδίου που υποστηρίχθηκε από το πρόγραμμα SOCRATES, το οποίο επέτρεψε την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε τρεις γλώσσες (ιταλικά, ισπανικά, ολλανδικά) προοριζόμενου για το στοιχειώδες και το πρωτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης. Η πρώιμη διδασκαλία γλωσσών ήδη από το νηπιαγωγείο θα πρέπει να αποτελεί μέρος των βασικών γνώσεων. **Η Επιτροπή εκτιμά ότι θα πρέπει να καταστεί προτεραιότητα η γνώση τουλάχιστον δύο ξένων γλωσσών κατά τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης, όπως το προτείνει το παρόν Λευκό Βιβλίο, στο δεύτερο μέρος του.**

Οι τεχνικές γνώσεις είναι η τεχνογνωσία που βοηθάει στην σαφέστερη ταύτιση με ένα επάγγελμα. Μπορούν να αποκτηθούν κατά ένα μέρος μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα και την επαγγελματική κατάρτιση, κατά ένα μέρος στην επιχείρηση. Έχουν τροποποιηθεί σε μεγάλο βαθμό με τις τεχνολογίες της πληροφορίας, και ως εκ τούτου, η σχέση τους με το επάγγελμα είναι σήμερα λιγότερο σαφής. Μεταξύ των γνώσεων αυτών, ορισμένες, "οι δεξιότητες κορμού", οι οποίες χρειάζονται περαιτέρω προσδιορισμό, βρίσκονται στο επίκεντρο πολλών επαγγελματιών και είναι συνεπώς σημαντικότερες για την αλλαγή εργασίας. Από αυτή την άποψη, μία γενικευμένη εισαγωγή στις τεχνολογίες της πληροφόρησης αποτελεί πλέον αναγκαιότητα.

Δεν πρέπει, εντούτοις, να περιοριστεί το θέμα της ποκτησης τεχνικών γνώσεων μόνο στους τομείς αιχμής ή πρόσφατης εμφάνισης. Σε πολύ παλαιούς αλλά με καλές επιδόσεις βιομηχανικούς κλάδους, υφίσταται μια πραγματική παράδοση δεξιοτήτων υψηλής ποιότητας, ενίοτε βασιζόμενη στη συνοδευόμενη μαθητεία. Η παράδοση αυτή αποτελεί μια πηγή έμπνευσης, πάντα έγκυρη, που παράγει εργαζόμενους οι οποίοι κατέχουν πλήρως την τεχνογνωσία τους και την μεταδίδουν.

Οι κοινωνικές δεξιότητες αφορούν τις ικανότητες διαχείρισης των σχέσεων, τη συμπεριφορά στην εργασία και μία ολόκληρη κλίμακα από δεξιότητες, αναλόγως με το επίπεδο ευθύνης της θέσης που κατέχει: η ικανότητα συνεργασίας, ομαδικής εργασίας, η δημιουργικότητα, η επιδίωξη της ποιότητας. Ο έλεγχος όμως τέτοιων δεξιοτήτων μπορεί να αποκτηθεί πλήρως μόνο μέσα στον εργασιακό χώρο, άρα, βασικά, μέσα στην επιχείρηση.

Η δεξιότητα απασχόλησης ενός ατόμου, η αυτονομία του, η προσαρμοστική του ικανότητα, σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορέσει να **συνδυάσει** τις διαφορετικές αυτές γνώσεις και να τις αναπτύξει. Στην προκειμένη περίπτωση, το άτομο γίνεται φορέας και κύριος δημιουργός της ειδικότητάς του: είναι σε θέση να **συνδυάσει τις δεξιότητες που παρέχονται από τους επίσημους θεσμούς και τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει μέσα από την επαγγελματική του πρακτική και τις προσωπικές του πρωτοβουλίες όσον αφορά την κατάρτιση**. Με τη διαφοροποίηση συνεπώς των προσφερομένων εκπαιδευτικών δυνατοτήτων, τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ειδικοτήτων, με τον πολλαπλασιασμό των προεπαγγελματικών εμπειριών, με την παροχή όλων των δυνατοτήτων κινητικότητας, μόνο έτσι θα βοηθήσουμε το άτομο να οικοδομήσει και αναπτύξει την δεξιότητα απασχόλησής του και να ελέγξει καλύτερα την επαγγελματική του σταδιοδρομία.

B. Πώς μπορεί ο καθένας να αποκτήσει μία δεξιότητα απασχόλησης;

- Η παραδοσιακή οδός: οι τίτλοι σπουδών

Το άτομο, επιλέγει να παρακολουθήσει καταρτίσεις με πιο ελκυστικούς τίτλους σπουδών τίτλους σπουδών, παραμένοντας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Για τον ίδιο λόγο, επιλέγει τους κύκλους που παρέχουν πτυχία στις επαγγελματικές καταρτίσεις που του προσφέρονται.

Παρατηρούμε, πράγματι, σε όλα τα κράτη μέλη μία εντυπωσιακή κίνηση επιμήκυνσης των σπουδών και μία ισχυρή κοινωνική πίεση για τη διεύρυνση της πρόσβασης στις τριτοβάθμιες σπουδές και την άνοδο κατ' αυτόν τον τρόπο του επιπέδου σπουδών της πλειοψηφίας. Το φαινόμενο αυτό αφορά εξίσου τους νέους που έχουν επιλέξει κάποια επαγγελματική ειδικότητα και εκείνους που ήδη είχαν μία πρώτη επαγγελματική εμπειρία. Οι επαγγελματικές/τεχνικές ειδικότητες είναι έτσι ελάχιστα ελκυστικές, σε πολλά κράτη μέλη θεωρούνται ως επιλογές δεύτερης διαλογής, που προσφέρουν περιορισμένες προοπτικές σταδιοδρομίας. Οι νέοι προτιμούν συχνά να στραφούν προς τις γενικές καταρτίσεις, με κίνδυνο η εξειδίκευσή τους να είναι πλεονάζουσα για τη θέση απασχόλησής τους.

Η συμπεριφορά αυτή της νεολαίας είναι λογική σήμερα, διότι το επίπεδο και οι τίτλοι σπουδών εξακολουθούν να αποτελούν, σε σχέση με οτιδήποτε άλλο, τα

καλύτερα διαβατήρια για την απασχόληση. Παρ' όλ' αυτά, σε κοινωνικό επίπεδο, δημιουργεί δυσκολίες. Οι ημειδικευμένοι νέοι πολύ συχνά οδηγούνται σε θέσεις απασχόλησης λιγότερο εξειδικευμένες από εκείνες τις οποίες προσδοκούσαν να διεκδικήσουν. Η επίπτωση αυτή, η "σειρά προτεραιότητας", τελικώς θίγει όσους διαθέτουν κατώτερους ή δεν διαθέτουν καθόλου τίτλους σπουδών, και γίνεται ένας σημαντικός παράγοντας κοινωνικού αποκλεισμού. Η κάλυψη με άτομα με πλεονάζοντα προσόντα των θέσεων απασχόλησης αποτελεί τροχοπέδη επίσης για την κοινωνική άνοδο, μέσα στην επιχείρηση.

Στα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, οι τίτλοι σπουδών σχεδιάζονται λοιπόν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπουν, στην κορυφή, την άνοδο μιας ηγετικής "αριστοκρατίας" της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων, ερευνητών και καθηγητών. Σε μερικές χώρες, μάλιστα, αποτελούν την αποκλειστική σχεδόν πιστοποίηση ειδίκευσης, γεγονός που λειτουργεί ως ισχυρότατο κίνητρο για να παρακολουθήσει κανείς μακροχρόνιες σπουδές και να δοκιμάσει την τύχη του σε πολύ επιλεκτικές καταρτίσεις. Σχεδόν παντού η κατάταξη του εργαζομένου στη θέση απασχόλησής του προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο του τίτλου σπουδών που διαθέτει. Η αντιστοιχία αυτή μεταξύ της "κατάταξης" τίτλων σπουδών και της "κατάταξης" κοινωνικής θέσης, όσο λογική κι αν είναι, επιτείνει ακόμα περισσότερο την εσωτερική δυσκαμψία της αγοράς εργασίας.

Η κοινωνία μπορεί να "καταστρέψει" κατ' αυτόν τον τρόπο κάποια talenta που αποκλίνουν από το μέσο όρο αλλά καινοτομούν. Δημιουργεί λοιπόν συχνά μία "αριστοκρατία", ελάχιστα αντιπροσωπευτική του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού. Την άποψη αυτή επιβεβαιώνουν πολλές πρόσφατες έρευνες, οι οποίες δείχνουν ότι, για μακρό χρονικό διάστημα, τις πλέον ελιτίστικες καταρτίσεις παρακολουθούν άντρες ή γυναίκες που προέρχονται από ανώτερα κοινωνικά στρώματα, την ιθύνουσα τάξη ή τη διάνοξη.

Εδώ πρόκειται προφανώς για αμφισβήτηση της οδού απόκτησης πτυχίων: παραμένει, εννοείται, απαραίτητη η συνέχιση των σημαντικών προσπαθειών που καταβάλλονται από τα κράτη μέλη και υποστηρίζονται από την Κοινότητα μέσω των SOCRATES και LEONARDO, για την ενίσχυση της αρχικής κατάρτισης. Όμως, παράλληλα, θα πρέπει υιοθετηθεί και μία στάση η οποία θα αξιοποιεί τις ειδικότητες, όποιες και αν είναι οι διαδικασίες απόκτησής τους και να αυξάνει τις δυνατότητες του καθενός ανταποκρινόμενη στις ανάγκες των ατόμων και των επιχειρήσεων. Μια πιο ανοικτή και ευέλικτη προσέγγιση είναι απαραίτητη: μια προσέγγιση που θα ενθαρρύνει την κατάρτιση καθόλη τη διάρκεια του βίου και την συνεχή απόκτηση δεξιοτήτων.

2. Η σύγχρονη οδός: η ένταξη σε ένα δίκτυο που συνεργάζεται, εκπαιδεύει, καταρτίζει και διδάσκει.

Για να μπορεί ο καθένας να ασκεί περισσότερο την ευθύνη του στην οικοδόμηση της εξειδίκευσής του θα πρέπει πρώτα να μπορεί να εντάσσεται ευκολότερα στα θεσμοποιημένα συστήματα κατάρτισης. Αυτό προϋποθέτει ότι τα γνωρίζει, ότι η πρόσβασή του σ' αυτά είναι ευρύτερα ανοικτή και ότι η κινητικότητα μεταξύ των διαφόρων διαύλων είναι αυξημένη.

Δύο λύσεις είναι δυνατόν να προβλεφθούν: είτε διατηρείται το επίπεδο των πτυχίων και στην περίπτωση αυτή ο αριθμός των νέων χωρίς πτυχία αυξάνεται, είτε διευρύνεται πολύ ο αριθμός των πτυχίων ή ο αριθμός των νέων που επωφελούνται από αυτό και τίθενται αναπόφευκτα ερωτήματα ως προς την ποιότητα των πτυχίων.

Σε όλα τα κράτη μέλη τα ερωτήματα αυτά τίθενται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Σε όλα τα κράτη μέλη, παρατηρείται ότι σημαντικός αριθμός νέων εξέρχονται του εκπαιδευτικού συστήματος χωρίς πτυχία, εκλαμβάνουν την κατάσταση αυτή ως προσωπική αποτυχία και καθίστανται εύθραυστοι στην αγορά εργασίας καθόσον δεν διαθέτουν καμία αναγνωρισμένη δεξιότητα.

Το παρόν Λευκό Βιβλίο προτείνει τον πειραματισμό με μια τρίτη οδό η οποία υφίσταται ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη. Η λύση αυτή, η οποία δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τα πτυχία και επιτρέπει αντίθετα, την διατήρηση της ποιότητάς τους, συνίσταται σε αναγνώριση επιμέρους δεξιοτήτων, ξεκινώντας από ένα αξιόπιστο σύστημα πιστοποίησης. Αυτός ή αυτή που το επίσημο σύστημα εκπαίδευσης απορρίπτει, θα ενθαρρυνθεί να αναπτύξει τις δεξιότητές του -της. Εδώ δεν πρόκειται για εξειδίκευση με την κύρια έννοια αλλά για δεξιότητες επί των θεμελιωδών γνώσεων ή συγκεκριμένων επαγγελματικών γνώσεων (η γνώση μιας γλώσσας, ενός ορισμένου επιπέδου μαθηματικών, λογιστικής, η γνώση ενός συστήματος κατασκευής πινάκων, μιας επεξεργασίας κειμένων κλπ. Μπορεί να σημειωθεί ότι αυτή η αναζήτηση μερικής δεξιότητας θα μπορεί να αφορά επίσης τους ενήλικους που έχουν αναπτύξει μια προσεγγιστική γνώση την οποία απέκτησαν κατά τρόπο αυτοδιδασκαλίας (στην πληροφορική π.χ.) και να οδηγηθούν να εμβαθύνουν σ' αυτήν. Προφανώς ένα τέτοιο σύστημα πιστοποίησης θα επιτρέψει να αναγνωρίζονται σε ευρύτερη βάση οι τεχνικές βάσεις που αποκτώνται στην επιχείρηση, που αυτή αξιολογεί συχνότερα σε εσωτερικό επίπεδο.

Οπωσδήποτε, είτε η γνώση και η δεξιότητα έχουν αποκτηθεί σε ένα επίσημο σύστημα διδασκαλίας ή κατά ένα τρόπο λιγότερο επίσημο, το άτομο οφείλει να υποβοηθείται στο διάβημά του. Οι πλέον αποδοτικές μέθοδοι εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι εκείνες που λειτουργούν σε δίκτυο. Τα δίκτυα αυτά μπορούν να είναι δίκτυα ιδρυμάτων (εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων κατάρτισης που συνεργάζονται με τις οικογένειες σε επιχείρηση) ή ανεπίσημα δίκτυα γνώσεων που φαίνεται αναπτύσσονται σήμερα ταχέως (λαϊκά πανεπιστήμια, συνεταιριστικά κολλέγια).

α) Διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

Άπαξ και αποκτηθούν τα στοιχεία βασικών γνώσεων, δύο κύριες προϋποθέσεις φαίνονται απαραίτητες ώστε το άτομο να είναι σε θέση να ασκήσει την υπευθυνότητά του στην οικοδόμηση της εξειδίκευσης του:

- . επαρκής πληροφόρηση και προσανατολισμός,
 - . πρόσβαση στην κατάρτιση, με όλες τις δυνατότητες κινητικότητας,
- i) **Η πληροφόρηση και ο προσανατολισμός** είναι η πρώτη προϋπόθεση. Ο νέος που επιδιώκει να προσανατολιστεί, ο ενήλικας που παρακολουθεί σεμινάρια επαγγελματικής ή συνεχούς κατάρτισης, έρχεται αντιμέτωπος με μία πολλαπλή προσφορά, που παρουσιάζεται κατά τρόπο επίσημο, ή και

διοικητικό. Ο Ευρωπαίος, σήμερα, έχει καλύτερη πληροφόρηση όταν πρόκειται να επιλέξει ένα ξενοδοχείο, ή ένα εστιατόριο, παρά μία κατάρτιση.

Πρόοδος προς μια καλύτερη πληροφόρηση σημαίνει ότι διαθέτουμε, εκ των προτέρων, κάποιες ικανότητες καταγραφής της προσφοράς κατάρτισης. Αυτό υπογράμμισε και η έκθεση της Συμβουλευτικής Ομάδας για την ανταγωνιστικότητα, προτείνοντας τη δημιουργία "κέντρων γνωστικών πόρων", που θα εξασφαλίζουν την διαπλοκή προσφοράς και ζήτησης της πληροφόρησης για την κατάρτιση.

Η πρόοδος προϋποθέτει εξίσου την εφαρμογή μιας ανεξάρτητης αξιολόγησης των καταρτίσεων, που θα πραγματοποιείται δηλαδή εκτός των εκπαιδευτικών συστημάτων. Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να είναι απλή, να ιεραρχεί και να συγκρίνει με σαφήνεια και να βοηθάει στον προσδιορισμό της πραγματικής συμβολής των καταρτίσεων στη δεξιότητα απασχόλησης. Είναι επίσης σημαντικό να αξιολογηθεί πώς η κατάρτιση συμβάλλει στη μείωση του διαχωρισμού της αγοράς εργασίας, ενθαρρύνοντας τις γυναίκες να εντάσσονται περισσότερο σε επαγγέλματα που παραδοσιακά κατέχονται από άνδρες (τεχνολογικοί τομείς ιδιαίτερα). Μια τέτοια αξιολόγηση θα επιτρέψει την άρση του πρώτου εμποδίου στον προσανατολισμό.

Το δεύτερο εμπόδιο στον προσανατολισμό είναι η δυσκολία πρόβλεψης της εξέλιξης των επαγγελμάτων και των απαιτούμενων δεξιοτήτων. Θέτοντας το πρόβλημα αυτό σε επίπεδο ευρωπαϊκού χώρου, μπορούμε να αποκτήσουμε μία ευρύτερη συγκριτική προοπτική, ικανή να συμβάλει στην επίλυσή τους.

Το τρίτο εμπόδιο έγκειται στις ίδιες τις νοοτροπίες. Σημαντικές πρόοδοι έχουν επιτευχθεί, αλλά η κοινωνική καταγωγή συνεχίζει να συνοδεύει, ή και να διέπει τον προσανατολισμό που επιλέγεται από τα άτομα εις βάρος της κοινωνικής προώθησής τους.

ii) *Μία ευρεία και ανοιχτή πρόσβαση στην κατάρτιση, που θα διευκολύνει την κινητικότητα εκπαίδευσης και κατάρτισης μεταξύ των διαφόρων χώρων, σε συνάρτηση με τις δεξιότητες και τις προσωπικές ανάγκες, είναι ο δεύτερος όρος.*

Η εκπλήρωση του συνεπάγεται την *κινητικότητα μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων*, η οποία έχει αυξηθεί σημαντικά στα κράτη-μέλη: η κίνηση αυτή πρέπει να ενθαρρύνεται.

Η κινητικότητα αναπτύχθηκε επίσης σε ευρωπαϊκή κλίμακα και η Κοινότητα συνέβαλε κατά πολύ σ' αυτό, ιδίως χάρη στο πρόγραμμα ERASMUS. Παραμένει όμως ανεπαρκής.

Δύο κύρια εμπόδια κωλύουν την επαγγελματική κινητικότητα των ατόμων, εργαζομένων -μισθωτών, εκπαιδευτικών, ερευνητών αλλά και ανέργων- ή καταρτιζομένων, και ειδικά σπουδαστών.

Πρώτα-πρώτα, είναι πάρα πολύ δύσκολο να εξασφαλιστεί η πραγματική αναγνώριση των γνώσεων στα πλαίσια της Ένωσης. **Η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων έχει διασφαλιστεί για τα επαγγέλματα που διέπονται από κανονιστικές**

ρυθμίσεις και έχει επικυρωθεί από την κοινοτική νομολογία. Όμως προσκρούει σε περιορισμούς για τα λοιπά επαγγέλματα. Η αναγνώριση των γνωστικών στοιχείων που συνθέτουν το πτυχίο -η ακαδημαϊκή αναγνώριση- δεν έχει ακόμη εξασφαλιστεί εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ενθαρρύνεται από την Κοινότητα, μέσω της συνεργασίας μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ως αντάλλαγμα μιας κοινοτικής χρηματοδότησης. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η συνεργασία μεταξύ περισσότερων των 40 ευρωπαϊκών σχολών μετάφρασης/διερμηνείας στο δίκτυο Tradutech το οποίο εξασφαλίζει από το 1986 την κινητικότητα των εκπαιδευτών και των σπουδαστών εφαρμόζοντας το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς πιστώσεων βαθμολογίας μαθημάτων (ECTS) στο πλαίσιο του ERASMUS.

Η επικύρωση των επαγγελματικών κεκτημένων πέραν του πτυχίου, από το ένα κράτος μέλος στο άλλο είναι πιο δύσκολο να επιβληθεί.

Το δεύτερο εξίσου σημαντικό εμπόδιο βρίσκεται στα νομικά και διοικητικά κωλύματα που δυσχεραίνουν τη διακρατική κινητικότητα. Αναλόγως με την περίπτωση και το κράτος μέλος, τα κωλύματα προέρχονται από διατάξεις σχετικές με την κοινωνική προστασία (ειδικά όσον αφορά τα συμπληρωματικά συστήματα συνταξιοδότησης), το δικαίωμα παραμονής -ειδικά για τους νόμιμους κατοίκους των κρατών μελών με υπηκοότητα τρίτης χώρας-, ακόμα και από φορολογικές διατάξεις (τη φορολόγηση λόγου χάρη των σπουδαστικών υποτροφιών ή των ερευνητικών παροχών). Το γεγονός, εξάλλου, ότι οι εθνικές σπουδαστικές υποτροφίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι μεταφερόμενες από το ένα κράτος στο άλλο αποτελεί επιπρόσθετο εμπόδιο στην κινητικότητα.

Η πορεία προς την κοινωνία της γνώσης συνεπάγεται την άρση των φραγμών της κινητικότητας των Ευρωπαίων, την ίδια στιγμή που οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας βοηθάνε στην άμεση άυλη κινητικότητα.

. Η πρόσβαση στην κατάρτιση θα πρέπει να αναπτύσσεται δια βίου.

Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Έσσεν και των Κανών έδωσαν έμφαση στην ανάπτυξη της συνεχούς κατάρτισης. Όλες οι δημόσιες αρχές των κρατών μελών, όλοι οι κοινωνικοί εταίροι υπογράμμισαν αυτή την αναγκαιότητα.

Δεν φαίνεται εντούτοις να έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην κατεύθυνση αυτή τα τελευταία χρόνια, αντιθέτως μάλιστα. Οι οικονομικοί περιορισμοί που δημιουργεί η ύφεση, η ύπαρξη ενός εφεδρικού εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας, η είσοδος υπερειδικευμένων νέων στην ίδια αγορά δεν συμβάλλουν στην ενθάρρυνση της προσπάθειας των επιχειρήσεων για κατάρτιση, ιδιαίτερα στην κατεύθυνση των πιο ηλικιωμένων και λιγότερο ειδικευμένων εργαζομένων. Εξακολουθεί να ισχύει η διαπίστωση ότι η πρόσβαση στην κατάρτιση χαρακτηρίζεται από ναισότητες, αναλόγως με τον τύπο των επιχειρήσεων και την κατηγορία των εργαζομένων, εις βάρος των ΜΜΕ και των ανειδίκευτων ή ημιειδικευμένων εργαζομένων παρά ορισμένες προόδους καθώς και των γυναικών, είτε επειδή αυτές δεν ασκούν καθήκοντα στελέχωσης είτε επειδή είναι λιγότερο παρούσες στους τομείς μεγάλης τεχνολογικής έντασης, είτε τέλος επειδή κάνουν συχνά χρήση ειδικών συνθηκών απασχόλησης (π.χ. εργασία μερικού χρόνου). Έτσι ένα σχέδιο που υποστηρίχθηκε από το κοινοτικό πρόγραμμα εφαρμογών πληροφορικής, IDEALS, επέτρεψε μέσω της συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ και ιδρυμάτων τεχνικής εκπαίδευσης, την ανάπτυξη καταρτίσεων για τις ΜΜΕ (βάση δεδομένων δομοστοιχείων

μαθημάτων προσαρμοσμένων στις ανάγκες διαφόρων ενδιαφερομένων ΜΜΕ), όπου οι καταρτίσεις αυτές είναι προσπελάσιμες από τη θέση εργασίας ή σε τοπικά εκπαιδευτικά κέντρα.

Η γενική προσπάθεια κατάρτισης παραμένει υπερβολικά ασθενική. Η έλευση της κοινωνίας της πληροφορίας και οι μεταβολές που αυτή επιφέρει στο περιεχόμενο και στην οργάνωση της εργασίας καθιστούν ωστόσο αναγκαία τη βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης των εργαζομένων στην κατάρτιση. Συνεπάγονται επίσης εμπλουτισμό του περιεχομένου της κατάρτισης, η οποία δεν μπορεί πλέον να περιορίζεται σε απλή προσαρμογή στη νέα θέση απασχόλησης.

Όλες οι δυνατότητες που προσφέρονται από την κοινωνία της πληροφορίας θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν.

Η πρόκληση είναι εκπαιδευτική και βιομηχανική. Τη στιγμή επιβάλλεται μια διαπίστωση: ο ανταγωνισμός των ΗΠΑ είναι ιδιαίτερα ζωντανός στα πολυμέσα γενικά και στα εκπαιδευτικά πολυμέσα ειδικότερα. **Η αδυναμία της Ευρώπης δεν συνδέεται με ανεπάρκεια δημιουργικότητας, ακριβώς το αντίθετο.** Όμως οι ευρωπαίοι δημιουργοί και βιομήχανοι αντιμετωπίζουν το σοβαρό εμπόδιο του μεγάλου πολυτεμαχισμού της αγοράς που προκύπτει από την πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία της Ευρώπης. Ως εκ τούτου οι επενδύσεις που διατίθενται σε τοπικό, περιφερειακό ή και εθνικό επίπεδο είναι δύσκολο να αποδώσουν. Πρέπει λοιπόν να υπάρξει κίνητρο για επινόηση προϊόντων επιδεκτικών να επιτύχουν διάδοση όχι μόνο σε ευρωπαϊκή αλλά επίσης σε παγκόσμια κλίμακα.

Πρέπει επίσης οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να προσαρμόζονται στις νέες τεχνολογίες και σε αυτό που προσφέρουν τελευταίες αυτές από πλευράς παιδαγωγικής προσέγγισης. Ο ρυθμός διείσδυσης των εκπαιδευτικών πολυμέσων στα σορεία είναι ακόμη πολύ αργός. Γι' αυτό υπάρχουν πολλοί λόγοι. **Η παιδαγωγική ποιότητα των σήμερα διαθέσιμων προϊόντων δεν είναι ακόμη επαρκής για να παρακινήσει τους εκπαιδευτικούς να προσφύγουν στα πολυμέσα. Εξ ου και η ποιότητα της ανάπτυξης εκπαιδευτικών λογισμικών για τα πολυμέσα, την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει με τη θέσπιση της ειδικής ομάδας TASK FORCE "εκπαιδευτικό λογισμικό πολυμέσων".** Εξάλλου, οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν πάντα επαρκή εξοπλισμό τόσο σε ισχύ όσο και σε ποσότητα. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί δεν είναι πάντα στο σύνολό τους, επαρκώς καταρτισμένοι για τη χρησιμοποίηση των εκπαιδευτικών πολυμέσων.

Στην κοινωνία της πληροφορίας, ένα άλλο θέμα τίθεται επίσης. Όπως το υπογράμμισε η Επιτροπή Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη γνώμη της για την "εκπαίδευση και κατάρτιση έναντι των τεχνολογικών και κοινωνικών προκλήσεων: πρώτοι προβληματισμοί" (Σεπτέμβριος 1995), το διακυβευόμενο "είναι η προαγωγή της ισότητας των ευκαιριών σε θέματα πρόσβασης στην εκπαίδευση ιδιαίτερα μεταξύ ανδρών και γυναικών και για να καταστεί δυνατό για ομάδες μη ευνοημένων ατόμων (όπως εκείνη των γεωργικών περιοχών, ή τα ηλικιωμένα άτομα, οι εθνικές μειονότητες και οι μετανάστες) να μη καταστούν πολίτες δεύτερης κατηγορίας σε σχέση με τις δυνατότητες πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες και τις δυνατότητες εκμάθησης".

Η Επιτροπή πιστεύει ότι υφίστανται ακόμη υπερβολικά πολλές ανισότητες στην πρόσβαση, στην κατάρτιση και την αγορά εργασίας και ότι οι δυνατότητες που

προσφέρονται από την κοινωνία της πληροφορίας θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πλήρως για να τις περιορίσουν.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι τεχνολογίες της πληροφορίας επιτρέπουν μια σημαντική αύξηση όλων των μορφών εκπαίδευσης από απόσταση, όπως το παρατηρούσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμα πρωτοβουλίας του τον Ιούλιο 1993 επί της ανοικτής και απόσταση εκμάθησης, με βάση την έκθεση της G. Pack.

Θα πρέπει όμως στο θέμα αυτό να αναφερθεί η εμπειρία του ανοικτού πανεπιστημίου που έχει επιτρέψει από πολλών ετών την ανάπτυξη, σε μεγάλη κλίμακα της εκπαίδευσης από απόσταση.

. Τέλος, θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω η πρόσβαση σε ειδικές καταρτίσεις που θα βοηθάνε τους περιθωριακούς ή αποκλεισμένους πληθυσμούς να επανέλθουν είτε σ'έναν κύκλο κανονικής κατάρτισης είτε σε κάποια δραστηριότητα. **Το παρόν Λευκό Βιβλίο θεωρεί ότι ο στόχος αυτός αποτελεί από δω και στο εξής προτεραιότητα.** Πολλές προσπάθειες έχουν γίνει στα κράτη μέλη για τη δημιουργία εξειδικευμένων διαδικασιών ή διορθωτικών μηχανισμών μέσα από την κοινωνική δράση. **Η παρατήρηση των αποτελεσμάτων, ιδιαιτέρως των δυσκολιών κοινωνικής επανένταξης των εν λόγω νέων και ενηλίκων μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρέπει να ευνοηθούν οι μηχανισμοί δεύτερης ευκαιρίας, και ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συμβάλει στην υποστήριξή τους, όπως το προτείνει, στο δεύτερο μέρος του το παρόν Λευκό Βιβλίο.**

β) Αναγνώριση της αποκτηθείσας δεξιότητας

Στη γνωστική κοινωνία, το άτομο θα πρέπει να μπορεί να επικυρώνει τις θεμελιώδεις, τεχνικές ή επαγγελματικές του δεξιότητες ανεξαρτήτως από το εάν έχει παρακολουθήσει κάποια κατάρτιση που απονέμει τίτλους σπουδών ή όχι, η πρακτική που τηρείται, π.χ., για την απόκτηση άδειας οδήγησης, για τα αγγλικά, (τεστ του Toefl), τα μαθηματικά (τεστ καγκουρώ). Ο καθένας θα πρέπει να μπορεί να διαθέτει, εφόσον το επιθυμεί ένα προσωπικό δελτίο δεξιοτήτων όπου θα αναφέρονται οι γνώσεις που έχουν επικυρωθεί με τον τρόπο αυτό.

Αυτό μπορεί να αφορά ορισμένες βασικές γνώσεις, η υποδιαίρεση των οποίων σε επίπεδα είναι ευχερής. Οι γλώσσες, τα μαθηματικά, τα στοιχεία διαχείρισης, πληροφορικής, δικαίου, οικονομίας, κλπ. Αυτό μπορεί επίσης να αφορά τεχνικές γνώσεις που αξιολογούνται στις επιχειρήσεις (λογιστική, χρηματοπιστωτική τεχνική, τεχνικές εξαγωγών, κλπ.) και ακόμη επαγγελματικές γνώσεις περισσότερο εγκάρσιες (η έννοια της οργάνωσης, ορισμένες ικανότητες λήψης αποφάσεων κλπ.). Ο σκοπός είναι να καταστεί δυνατό, σε ένα άτομο που στερείται πτυχίου να παρουσιαστεί ενώπιον ενός εργοδότη αποδεικνύοντας ότι κατέχει μια πιστοποιημένη δεξιότητα στην γραπτή έκφραση, σε γλώσσα, σε επεξεργασία κειμένου, και σε κατάσταση πινάκων και να προκαλέσει ένα ενδιαφέρον για το συνδυασμό των επιμέρους δεξιοτήτων που κατόρθωσε να οικοδομήσει, έστω και αν δεν διαθέτει τον τίτλο που του παρέχει ένα πτυχίο γραμματέως. Άλλα παραδείγματα θα μπορούσαν να δοθούν π.χ. οι γνώσεις στη διαχείριση και την πληροφορική.

Θα μπορούσαν επίσης να γενικευθούν, μετά από πραγματογνωμοσύνη, ορισμένοι μηχανισμοί αξιολόγησης και πιστοποίησης δεξιοτήτων προσαρμοσμένων στις ανάγκες τους που πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει.

Αυτό το σύστημα πιστοποίησης σε εθελοντική βάση, το οποίο θα έπρεπε να είναι ευρέως διαθέσιμο στην Ευρώπη με συνεργασία σ' αυτό πανεπιστημίων, προξενικών επιμελητηρίων, επαγγελματικών κλάδων είναι, εννοείται συμπληρωματικό του συστήματος που βασίζεται στα πτυχία και δεν μπορεί να το υποκαταστήσει.

Η εφαρμογή νέων τρόπων επικύρωσης των δεξιοτήτων όπως ο προτεινόμενος στο δεύτερο μέρος του παρόντος Λευκού Βιβλίου, θα επέτρεπε έναν ορισμένο αριθμό προόδων προς την κοινωνία της γνώσης.

γ) Τοποθέτηση του ατόμου σε ένα δίκτυο συνεργασίας που το υποστηρίζει

Αν το άτομο μπορεί όλο και λιγότερο να στηριχθεί σε ένα μοναδικό ίδρυμα για να αναπτύξει την ικανότητά του προς απασχόληση, δεν μπορεί επίσης να αφηθεί μόνο του. Όλα τα πειράματα έχουν δείξει ότι με την ένταξή του σε ένα δίκτυο συντελεστών που συνεργάζονται επιτυγχάνει το μεγαλύτερο εκπαιδευτικό όφελος.

ι) Η συνεργασία των σχετικών ιδρυμάτων και συντελεστών

Σήμερα, η προσαρμογή και η βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να ενισχυθεί στο πλαίσιο των εταιρικών σχέσεων. Κανένα ίδρυμα και ειδικότερα, ούτε το σχολείο ή μια επιχείρηση, δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι μόνο του μπορεί να αναπτύξει τις απαραίτητες δεξιότητες για την ικανότητα προς εργασία.

Στην πιο νεαρή ηλικία, είναι η συνεργασία μεταξύ σχολείου και οικογένειας που εξασφαλίζει κατά τον καλύτερο τρόπο την απόκτηση των βασικών γνώσεων. Από την άποψη αυτή, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ρόλο της οικογένειας, ειδικά στα μη ευνοημένα κοινωνικά περιβάλλοντα. Οι οικογένειες θα πρέπει να συνδέονται στενά με τη λειτουργία των μηχανισμών δεύτερης ευκαιρίας και να επωφελούνται από τα προγράμματα στήριξης.

Αργότερα, η συνεργασία αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Σε πολλά κράτη μέλη, αναπτύσσονται εναλλασσόμενες καταρτίσεις, ειδικότερα καταρτίσεις μαθητείας, η οποία εξακολουθεί να είναι η πλέον εντυπωσιακή σε επιδόσεις μορφή της συνεργασίας αυτής. Η μαθητεία θα πρέπει να ενθαρρύνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να είναι δυνατή η κυκλοφορία των μαθητευομένων μεταξύ των κρατών μελών. **Για το σκοπό αυτό το παρόν Λευκό Βιβλίο προτείνει από στο δεύτερο μέρος του την ανάπτυξη της μαθητείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.**

Γενικά, θα ήταν ευχής έργο να αναπτυχθούν συνεργασίες ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Παρόμοιες συνεργασίες αναπτύσσονται, ιδίως χάρη στη συνδρομή της κοινοτικής δράσης (COMETT). Μπορεί επίσης να αναπτυχθεί το ECATA, Διεθνικό Σχέδιο Κατάρτισης της Προηγμένης Τεχνολογίας στον Τομέα της Αεροναυτικής, στο οποίο συνεργάζονται 7 πανεπιστήμια και 11 ευρωπαίοι κατασκευαστές για να καταρτίσουν

νέους μηχανικούς, κατάρτιση η οποία επικυρώνεται με σχετικό πτυχίο. Το δίκτυο Biomerit, από πλευράς τους, συνενώνει 33 εταιρούς από 7 ευρωπαϊκά κράτη - πανεπιστήμια, επιχειρήσεις ιδίως MME/MMB- στον τομέα της κατάρτισης στη βιοτεχνολογία.

Η πρόκληση στη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων είναι να γίνει αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις είναι ισότιμοι εταίροι στη διαδικασία της κατάρτισης. Σήμερα, δεν είναι πλέον δυνατόν να θεωρούμε ότι ο ρόλος της επιχείρησης περιορίζεται απλώς στο να ζητάει κατηρητισμένα άτομα, ή στο να παρέχει κάποια συμπληρωματική κατάρτιση. Η επιχείρηση από δω και στο εξής αποτελεί σημαντικό χώρο παραγωγής γνώσεων και νέας τεχνογνωσίας.

Θα πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι η εξέλιξη των εκπαιδευτικών διαδικασιών (ιδίως στους εγκάρσιους τομείς: περιβάλλον, υγεία, κατανάλωση, συνοδεύεται και υποστηρίζεται όλο και περισσότερο από μια ιδιαίτερα ευρεία εταιρική σχέση: οργανώσεις, περιφερειακές αρχές, κινήματα καταναλωτών, ειδικευμένοι οργανισμοί (τουρισμός, ενέργεια, περιβάλλον).

ii) Ένα δίκτυο που διδάσκει και μαθαίνει

Όπως το υπογράμμισαν οι Carnoy και Castells ("Sustainable Flexibility: A prospective Study on Work, Family and Society in the Information Age" Σχολή Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο του Stanford, Πανεπιστήμιο του Berkeley, Απρίλιος 1995, πρόκειται τόσο για συνεργασίες που διαμορφώνονται στο εσωτερικό οργανισμών όσο και για δίκτυα συνεργασίας που συντίθενται μεταξύ τους ή σε οριοθετημένους χώρους.

- Τα δίκτυα εσωτερικής κατάρτισης

Ξέρουμε από δω και μπρος ότι, στην επιχείρηση, μόνο η συνεργασία στα πλαίσια μιας ομάδας εργασίας με συγκεκριμένες ευθύνες βοηθάει στη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής. Οι κύκλοι ποιότητας, ο εμπλουτισμός των εργασιών, τα συμβούλια στα οποία συμμετέχουν οι εργαζόμενοι μαζί με τα στελέχη διοίκησης και πωλήσεων, βοήθησαν αυτές τις περιορισμένες εργασιακές κοινότητες να μάθουν και να εκπαιδύσουν, προς όφελος όλων. Οι συνεργασίες αυτές βοήθησαν, στη βάση μιας επαγγελματικής εμπειρίας, στην μετατροπή της αυτοματικής τεχνογνωσίας σε ικανότητα αυτονομίας, σε πραγματική γνώση δηλαδή.

Αυτές αναπτύσσονται έξω από το πλαίσιο των κύκλων ποιότητας, μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση μιας μεγάλης ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας, όπου ένα πρόβλημα στερέωσης της στέγης των οχημάτων ρυθμίστηκε με απευθείας ανάθεση της στατιστικής παρατήρησης, της επίβλεψης και ανάλυσης του φαινομένου στους εργάτες (πρόγραμμα FORCE).

Αυτές οι συνεργασίες έχουν αρχίσει να μεταβάλλουν σε βάθος τη φύση των ενεργειών επαγγελματικής κατάρτισης που διεξάγονται από την επιχείρηση, συχνά στα πλαίσια σχεδίων κατάρτισης που έχουν εκπονηθεί με τη συμμετοχή των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους. Στις πιο προηγμένες και πιο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, οι συνεργασίες στοχεύουν όλο και λιγότερο στην απόκτηση δεξιοτήτων συνδεδεμένων με μία ειδική εργασία, ακόμα και με μια σαφώς

προσδιορισμένη θέση απασχόλησης. Όταν γίνεται κάτι τέτοιο, γίνεται για να συμπληρωθεί η κατάρτιση των νέων που εισέρχονται στην επιχείρηση χωρίς καμία άλλη γνώση πέραν της ακαδημαϊκής.

Η παιδαγωγική που χρησιμοποιείται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει επίσης να εξελιχθεί ακόμη περισσότερο προς την κατεύθυνση της συνεργασίας.

Τα επιτεύγματα είναι οπωσδήποτε αξιοσημείωτα στον τομέα της εκπαίδευσης. Έτσι, το "European School Project", που δημιουργήθηκε από το κέντρο για την τεχνική και συνεργατική καινοτομία στο πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ, συνενώνει σήμερα 400 σχολές. Λειτουργεί σήμερα με την αρχή του τηλεταξιδιού, εκπαιδευτικού σχεδίου που έχει εκπονηθεί σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και το οποίο συνεπάγεται αναζητήσεις πληροφοριών, ανταλλαγές αποτελεσμάτων, επίλυση προβλημάτων. Από τη δημιουργία του, πολλές εκατοντάδες τηλεταξιδιών έλαβαν χώρα, σε πολλές γλώσσες, με τη συμμετοχή χιλιάδων μαθητών.

- Τα δίκτυα εξωτερικής συνεργασίας

Παντού στην Ευρώπη, είναι εμφανής η δυναμική της τοπικής αυτοδιοίκησης (στα περιφερειακά βιομηχανικά πάρκα, τα επιστημονικά, τα τεχνολογικά πάρκα, τα αστικά βιομηχανικά πάρκα πολλαπλών δραστηριοτήτων), που στηρίζεται σε συνεργασίες ανταλλαγής πληροφοριών και εκμάθησης, μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, και οι οποίες δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα. Κινητοποιώντας όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, κυρίως το κράτος και τις τοπικές αρχές, τα τοπικά αυτά δίκτυα ευνοούν, στην προκειμένη περίπτωση, τη δεξιότητα απασχόλησης των ατόμων.

Επίσης, τα δίκτυα που κινητοποιούν όλους τους παράγοντες της τοπικής ανάπτυξης, ειδικότερα τα σωματεία, συμβάλλουν συχνά στην εξεύρεση θέσεων απασχόλησης, μικρής προστιθέμενης αξίας βέβαια, που όμως συμβάλλουν στο να αποφευχθεί ο αποκλεισμός. Γενικά, τα δίκτυα ένταξης δεν επιδιώκουν μόνο να παρέχουν κάποιες δραστηριότητες στους νέους και στους αποκλεισμένους, αλλά να τους μάθουν επίσης να επικοινωνούν, να είναι χρήσιμοι, να μεταπηδούν σε άλλο περιβάλλον από το περιβάλλον καταγωγής τους. Το κάνουν για αλτρουιστικούς λόγους, συνήθως έξω από κάθε επαγγελματική λογική, αλλά, κατ' αυτόν τον τρόπο, αποκτούν κάποιες δεξιότητες πρωταρχικές για την κοινωνία της γνώσης.

Η περιφερειακή τοπική βαθμίδα καθίσταται λοιπόν μια προνομιούχος βαθμίδα για τη δημιουργία συνεργασιών που επιτρέπουν την ανάπτυξη των ικανοτήτων για απασχόληση. Επιτρέπει, συγχρόνως, τη δημιουργία θέσεων με μεγάλη προστιθέμενη αξία και την εκπόνηση πολιτικών που να επιτρέπουν την καλύτερη ένταξη των περιθωριοποιημένων πληθυσμών. Τέλος, πρόκειται για αποφασιστικό μέσο γενίκευσης της επαγγελματικής κατάρτισης και ενίσχυσης της συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρατηρείται επίσης η ανάπτυξη τοπικών δελτίων ανταλλαγών γνώσεων μέσω της Ευρώπης: στη Γαλλία, τη Γερμανία, την Αυστρία, το Βέλγιο, την Ισπανία, την Ελβετία. Τα δίκτυα αυτά επιτρέπουν σε διάφορα άτομα να συμμερίζονται τις δεξιότητες και να καταρτίζονται αμοιβαία ακολουθώντας μια μορφή "ανταλλαγής γνώσεων" όπου ο καθένας γίνεται με τη σειρά του δάσκαλος και μαθητής. Οι τομείς ανταλλαγών είναι πολύ ποικίλοι και πηγάζουν από την πληροφορική μέχρι

τις γλώσσες περνώντας από το σκάκι. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα δίκτυα αυτά γενικά συμμετέχουν έντονα σε ενέργειες αλφαριθμητισμού και της σχολικής υποστήριξης. Το πείραμα αυτό ενέπνευσε την κατάρτιση μιας μεθόδου διαχείρισης δεξιοτήτων, βασισμένη στην πληροφορική και αποσκοπούσης στην ανάπτυξη της κατάρτισης στο πλαίσιο μιας ομάδας, που πολλές επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται σε πειραματική βάση.

IV. Οι δρόμοι του μέλλοντος

Το κρίσιμο πρόβλημα της απασχόλησης, σε μια οικονομία σε διαρκή αλλαγή, οδηγεί αναπόφευκτα τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε εξέλιξη. Πρόκειται για την τοποθέτηση της αναζήτησης μιας κατάρτισης προσαρμοσμένης στις προοπτικές εργασίας και απασχόλησης στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.

Η ανάγκη για μια τέτοια εξέλιξη έχει μπει στο μυαλό όλων· η καλύτερη απόδειξη γι' αυτό είναι το τέλος των μεγάλων δογματικών διαφωνιών ως προς την σκοπιμότητα της εκπαίδευσης.

Το κεντρικό ζήτημα είναι η μετάβαση προς μια μεγαλύτερη ευελιξία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, που θα επιτρέπει να ληφθεί υπόψη η ποικιλομορφία του στοχευόμενου κοινού και της ζήτησης. Στη βάση μιας τέτοιας κίνησης θα πρέπει, να ξεκινήσει η συζήτηση στο εσωτερικό της Ένωσης.

Στο εξής απαντήσεις ως προς το θέμα αυτό διαγράφονται στα κράτη μέλη στο πλαίσιο της ποικιλομορφίας των εκπαιδευτικών τους συστημάτων.

Αυτές οι προσπάθειες προσαρμογής μέλλεται να συνεχιστούν και να ενταθούν ιδιαίτερα προς τρεις σημαντικότερες κατευθύνσεις εξέλιξης: την αυτονομία των παραγόντων της κατάρτισης, την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης, την προτεραιότητα που δίδεται στις ομάδες στόχους που βρίσκονται σε δυσχερή κατάσταση.

A. Το τέλος των συζητήσεων αρχών

Η σύλληψη των αποστολών των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οργάνωσή τους, το περιεχόμενο της διδασκαλίας ή και η ίδια η παιδαγωγική μέθοδος έχουν αποτελέσει το αντικείμενο συζητήσεων χαρακτηριζόμενων συχνά από πάθος.

Οι περισσότερες των συζητήσεων αυτών φαίνονται σήμερα ξεπερασμένες.

- Η γενική μόρφωση και κατάρτιση για την απασχόληση έχουν πάψει να αντιτίθενται η μια στην άλλη ή να είναι χωριστές η μια από την άλλη. Η σπουδαιότητα των γενικών γνώσεων που είναι απαραίτητες για τον χειρισμό των επαγγελματικών γνώσεων αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο.
- Οι δίοδοι μετάβασης από το σχολείο στην επιχείρηση έχουν αναπτυχθεί. Αυτό δείχνει ότι οι πολιτιστικοί ή ιδεολογικοί φραγμοί που χώριζαν το εκπαιδευτικό ίδρυμα από την επιχείρηση καταρρέουν προς όφελος αμφοτέρων των θεσμών. Ανάλογα με τα κράτη μέλη και τις παραδόσεις

τους, η προσέγγιση αυτή ή η συνεργασία αυτή εκδηλώνεται κατά την αρχική κατάρτιση ή μέσω της συνεχούς κατάρτισης.

- Η αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων σε θέματα εκπαίδευσης εκτιμάται όλο και περισσότερο από πλευράς ισότητας ευκαιριών. Πολυάριθμες θετικές διακρίσεις υπέρ του λιγότερο ευνοημένου κοινού γίνονται σήμερα αποδεκτές για την πρόληψη της σχολικής αποτυχίας.
- Η έλευση της κοινωνίας της πληροφόρησης, αφού ανησύχησε τον κόσμο της εκπαίδευσης, αποκάλυψε μια νέα ζήτηση για εκπαίδευση και κατάρτιση και άρχισε να ανανεώνει τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Επέτρεψε επίσης την ανάπτυξη αρχών και δεσμών μεταξύ εκπαιδευτικών και ιδρυμάτων, ιδίως σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

B. Το κεντρικό ζήτημα: προς μια μεγαλύτερη ελαστικότητα

Οι σημερινές δομές των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να προσαρμοστούν για να αντιμετωπίσουν την ποικιλία του στοχευόμενου κοινού και των αναγκών.

Καθώς έχουν γίνει για να εκπαιδεύουν και να καταρτίζουν τον πολίτη ή τον μισθωτό που προορίζεται για μια μόνιμη απασχόληση, τα ιδρύματα αυτά είναι ακόμη υπερβολικά άκαμπτα, έστω και ορισμένα από αυτά και ορισμένοι διδάσκαλοι προβαίνουν σε πειράματα ανανέωσης, ακόμη πολύ απομονωμένα τα μὲν από τα δε.

Όμως, ακριβώς στην οδό της ελαστικότητας θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την προσαρμογή σε ένα κοινωνικό αίτημα που γίνεται συγχρόνως συνεχώς ισχυρότερο και διαφοροποιημένο.

Πώς να κατορθωθεί αυτό; Είναι επείγον να συζητηθεί, ξεκινώντας από τα μεγάλα ερωτήματα που τίθενται σήμερα:

- Πώς να συμβιβαστεί η ανάπτυξη της παρακολούθησης μαθημάτων στο σχολείο και η πρόσβαση του μεγαλύτερου αριθμού μαθητών στην ανώτατη εκπαίδευση με την επιδίωξη της ποιότητας στην εκπαίδευση;
- Πώς να προσαρμοστούν οι αποστολές της εκπαίδευσης στην ποικιλομορφία των ζητήσεων, ενώ παραμένουν ακόμη ορισμένοι δισταγμοί ως προς τη διαφοροποίηση του στοχευόμενου κοινού;
- Πώς να υπεραμυνθεί κανείς και να βελτιώσει το καθεστώς των εκπαιδευτικών και των υπευθύνων κατάρτισης παρακινώντας τους συγχρόνως να ικανοποιήσουν την πολλαπλότητα των αναγκών της κοινωνίας της γνώσης;
- Πώς να προετοιμαστούν οι εκπαιδευτικοί υπεύθυνοι κατάρτισης για την εξέλιξη των εκπαιδευτικών αποστολών και για το μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών εργαλείων;
- Πώς να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τη δια βίου κατάρτιση, ήτοι τη διαρκή πρόσβαση στην ανανέωση των γνώσεων και την απόκτηση νέων;

Γ. Οι τρέχουσες απαντήσεις στα κράτη μέλη

Σημαντικές εξελίξεις εκδηλώνονται ήδη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Τα εκπαιδευτικά συστήματα επιδιώκουν όλα να αναπτύξουν την ποιότητα, επιφέρουν εξέλιξη των καταρτίσεων, να καταστήσουν διαρκή την εκπαίδευση και τη δια βίου κατάρτιση, να βελτιώσουν τη διάθεση πιστώσεων.

1. Η επιδίωξη της ποιότητας

Στην αρχική εκπαίδευση, παρατηρείται μια εκ νέου επικέντρωση στην απόκτηση και την κατοχή βασικών δεξιοτήτων, ιδιαίτερα στις τρεις θεμελιώδεις γνώσεις που είναι η ανάγνωση, η γραφή και οι υπολογισμοί. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών γενικεύεται, καθώς και η έναρξη εκμάθησης τεχνολογιών της πληροφορίας.

Στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό του θεσμικού εκπαιδευτικού συστήματος, αναπτύσσονται πειράματα καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων από εκπαιδευτικούς και υπεύθυνους κατάρτισης. Στο σχολείο πρόκειται για μεθόδους, π.χ. εκείνες των κινημάτων Decroly στο Βέλγιο, Steiner στη γερμανία, Montessori στην Ιταλία, Freinet στη Γαλλία. Για τους ενηλίκους αναπτύσσονται επίσης νεωτεριστικές ενέργειες, όπως εκείνες που διεξάγονται στα λαϊκά πανεπιστήμια, ή την "Outdoor Education" που αναπτύσσεται στη Μ. Βρετανία, ασκήσεις ή πρακτικές ασκήσεις ή ενέργειες μετασχηματισμού του περιεχομένου της παραδοσιακής συνεχούς κατάρτισης αποσκοπώντας στην προσαρμογή των συμπεριφορών μάλλον παρά της αφηρημένης γνώσης.

Όλα αυτά τα πειράματα δείχνουν ότι μια πραγματική δημιουργική ικανότητα υφίσταται μεταξύ των διδασκόντων και των υπεύθυνων κατάρτισης που δεν ζητά παρά να εκφραστεί και να αναπτυχθεί. Οι υπεύθυνοι κατάρτισης, ή γενικά, προηγούνται των εκπαιδευτικών συστημάτων: είναι μεταξύ αυτών που βρίσκουμε τους προδρόμους της κοινωνίας της γνώσης.

Στα υψηλότερα επίπεδα σπουδών η τάση παράτασης των σπουδών, η διεύρυνση της πρόσβασης στις ανώτατες σπουδές αποτελούν έκδηλη απόδειξη της αύξησης της ποιότητας του συνόλου του έμφυχου δυναμικού. Τίθεται, οπωσδήποτε, σε όλα τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης το ερώτημα το κατά πόσον είναι δυνατόν το να αντιμετωπιστεί αυτή η νέα ροή διατηρώντας συγχρόνως το επίπεδο των πτυχίων.

2. Η αναζήτηση νέων τρόπων ειδίκευσης

Όλα τα κράτη μέλη θεωρούν πρωταρχικό το ζήτημα των δεσμών μεταξύ εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Ορισμένα κράτη μέλη προσπαθούν να διασφαλίσουν την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στα πλαίσια της ίδιας της εκπαίδευσης, σύμφωνα με μια λογική επαγγελματικής εκπαίδευσης που δίνει έμφαση στη **μαθητεία**. Ορισμένα από αυτά επιλέγουν τη σύζευξη σχολείου - επιχείρησης. Το κύριο που τους απασχολεί είναι η τοποθέτηση των συμμετεχόντων νέων σε "συνθήκες εργασίας" να συμβαδίζει με την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Άλλα κράτη μέλη προτιμούν να απωθούν τη φάση της επαγγελματικής κατάρτισης μετά από την περίοδο αυτή.

Η συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων στην οργάνωση της αρχικής κατάρτισης και της μετάβασης των νέων προς την ενεργό ζωή εμφανίζεται ως παγιωμένη τάση, ειδικότερα με τη μορφή **εναλλασσόμενων καταρτίσεων** (συμπεριλαμβανομένης της "δυναμικής" κατάρτισης λόγου χάρη.

Ορισμένα κράτη μέλη επιδιώκουν την ανάπτυξη μηχανισμών ανάκτησης ή "εγγυήσεις κατάρτισης", στόχος των οποίων είναι η εκ νέου πρόσδωση στους νέους που φθάνουν στην αγορά εργασίας χωρίς ειδικότητα, την ευκαιρία να αποκτήσουν τις απαραίτητες επαγγελματικές και βασικές δεξιότητες.

Το ζήτημα των **διαδικασιών πιστοποίησης, επικύρωσης και αναγνώρισης των αποκτωμένων δεξιοτήτων**, ιδίως εκείνων που αποκτούνται σε κατάσταση εργασίας, βρίσκεται στο επίκεντρο των συζητήσεων σε πολλά κράτη μέλη, καθώς οι παραδοσιακές διαδικασίες φαίνονται συχνά υπερβολικά τυπικές και άκαμπτες.

3. Η ανάπτυξη της συνεχούς κατάρτισης

Η έννοια των **δεξιοτήτων κορμού** γενικεύεται στο σύνολο των καταρτίσεων. Τα επαγγέλματα και οι ειδικεύσεις αποκτούν μεγαλύτερη ελαστικότητα. Όλα τα κράτη μέλη θεωρούν ότι ο διαχωρισμός μεταξύ εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης καθίσταται όλο και λιγότερο σαφής. Στα πλαίσια αυτά, η έννοια της **συνέχειας** αναπτύσσεται με την ενίσχυση των μηχανισμών που υποστηρίζουν την επαναλαμβανόμενη εκπαίδευση.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η μαζική ανάπτυξη των φαινομένων αποκλεισμού και οι μεσοπρόθεσμες δημογραφικές προοπτικές οδηγούν τα περισσότερα κράτη μέλη στην ανάδειξη της **εκπαίδευσης ενηλίκων** ως κατεξοχήν πεδίου πρωτοβουλίας και ανάπτυξης, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο.

Σε πολλά κράτη μέλη, οι μηχανισμοί κατάρτισης αναπτύσσονται σύμφωνα με μία ισότιμη προσέγγιση **συζήτησης, διαπραγμάτευσης μέχρι και διαχείρισης των προβλημάτων της κατάρτισης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων**. Δεδομένης της πολυπλοκότητας ορισμένων προβλημάτων - εναλλασσόμενων καταρτίσεων, συμφωνιών σχετικά με τον εργασιμό χρόνο και τη δυνατότητα ένταξης σ' αυτόν της διάστασης κατάρτιση, λόγου χάρη -, πολλά κράτη μέλη αναπτύσσουν μία παραδοσιακή προσέγγιση σε διάφορα επίπεδα.

4. Νέες μορφές χρηματοδότησης και αξιολόγησης

Ορισμένα κράτη μέλη πειραματίζονται με **νέες μορφές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης**. Πειραματικές μορφές που ξεκινάνε από τα "κουπόνια εκπαίδευσης" μέχρι μορφές συγχρηματοδότησης της συνεχούς κατάρτισης, όπου οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι αναλαμβάνουν ένα μέρος των δαπανών (με φορολογικές ελαφρύνσεις, επιδοτούμενα δάνεια ή με τη δημιουργία ενός "αποθεματικού κεφαλαίου κατάρτισης").

Η αναζήτηση νέων τρόπων χρηματοδότησης για την εκπαίδευση και την κατάρτιση αναπτύσσεται σε ένα πλαίσιο όπου, ακόμα και όταν τα κονδύλια του προϋπολογισμού που τους διατίθενται κατέχουν προνομιακή θέση μεταξύ των

δημοσίων δαπανών, διαπιστώνουμε κάποια συμπίεση της εξέλιξής τους τα τελευταία χρόνια.

Η συζήτηση που γίνεται στα κράτη μέλη σχετικά με τους πόρους και τις διαθέσιμες δημόσιες χρηματοδοτήσεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση συνοδεύεται από την ενισχυμένη επιθυμία για μεγαλύτερη διαφάνεια των συστημάτων και, κυρίως, για αξιολόγηση της παραγωγικότητας των δημοσίων δαπανών στον τομέα αυτό. Το πρόβλημα είναι πώς θα έχουμε στη διάθεσή μας αξιόπιστους δείκτες αναφοράς και κυρίως δεδομένα σχετικά με την ιδιωτική χρηματοδότηση (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, κτλ.). Σε μία περίοδο όπου οι συζητήσεις για τις δυνατότητες μεταφοράς χρηματοδοτήσεων αναπτύσσονται σε όλα τα κράτη μέλη, η μέριμνα για την καλύτερη εκτίμηση του κόστους (και των κερδών) γίνεται όλο και πιο εμφανής από πλευράς υπευθύνων.

Δ. Νέες εξελίξεις

Υπό το φως αυτών των αλλαγών και των εμπειριών, τρεις μεγάλες οδοί εξέλιξης διαγράφονται σαφέστατα.

Η πρώτη είναι εκείνη της αυτονομίας των παραγόντων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Μέσω μιας μεγαλύτερης αυτονομίας των υπευθύνων παραγόντων ου θα είναι σαφώς ενημερωμένη ως προς την αποστολή που τους ανατίθεται τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα μπορέσουν να προσαρμοστούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Έτσι θα δοθεί μια μεγαλύτερη αυτονομία στα βασικά ιδρύματα. Αυτό που δείχνει η πείρα είναι ότι τα πλέον αποκεντρωμένα συστήματα είναι επίσης εκείνα που είναι τα πλέον ελαστικά, αυτά που προσαρμόζονται ταχύτερα και αυτά που επιτρέπουν την ανάπτυξη νέων μορφών εταιρικής σχέσης κοινωνικού χαρακτήρα.

Στον τομέα της συνεχούς κατάρτισης, αυτή η απαραίτητη αυτονομία πρέπει να καλύπτει τη διαδικασία διαπραγμάτευσης μεταξύ των ενδιαφερομένων κοινωνικών εταίρων σε διάφορα επίπεδα (επιχείρησης, κλαδικό, περιφερειακό, διεπαγγελματικό) -όπου ο πρώτος στόχος είναι να καταστεί δυνατό ώστε όλοι οι εργαζόμενοι και ιδίως εκείνοι των ΜΜΕ, να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ενέργειες κατάρτισης.

Η δεύτερη νέα εξέλιξη αφορά την αξιολόγηση. Η αξιολόγηση αυτή είναι απαραίτητη για να δικαιολογηθεί η απαραίτητη αύξηση των χρηματοδοτήσεων.

Το ενδιαφέρον της αξιολόγησης είναι επίσης έκδηλο για την εκτίμηση της επάρκειας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ως προς τις ανάγκες των στοχευομένων ομάδων κοινού και αναζήτηση μέσω αυξήσης της σχολικής επιτυχίας, την ένταξη ή την επαγγελματική αναπροσαρμογή. Η αξιολόγηση μπορεί επίσης να επιτρέψει την καλύτερη προσαρμογή της επαγγελματικής κατάρτισης, αρχικής και συνεχούς, στην κατάσταση της αγοράς απασχόλησης, που χαρακτηρίζεται συγχρόνως από την ύπαρξη υψηλού επιπέδου ανεργίας και έλλειψη εργατικού δυναμικού σε ορισμένους τομείς δραστηριοτήτων ή ορισμένα επαγγέλματα.

Η αξιολόγηση μπορεί να επιτρέψει να ληφθούν υπόψη η επένδυση που αντιπροσωπεύει η συνεχής κατάρτιση για τις επιχειρήσεις (για τους εργαζόμενους). **Επίσης, οι δαπάνες κατάρτισης, π.χ. σε εγχειρήματα εσωτερικής αναπροσαρμογής στην μαθητεία αποτελούν ενεργητικό της επιχείρησης, όπως και τα άλλα πάγια ενεργητικά, π.χ. στην έρευνα. Θα πρέπει λοιπόν να απολαμβάνουν της ίδιας φορολογικής μεταχείρισης και αυτό με την επιφύλαξη της ελευθερίας διακίνησης των εργαζομένων. Αυτό είναι που προτείνει, στο δεύτερο μέρος του, το παρόν Λευκό Βιβλίο.**

Τέλος, η αξιολόγηση μπορεί να συμβάλλει στη γνώση και τη διάδοση των εμπειριών και των καλών πρακτικών. Προς την κατεύθυνση αυτή το Λευκό Βιβλίο προτείνει στο Δεύτερο Μέρος του, τη δημιουργία ενός μηχανισμού παρατήρησης των καινοτόμων πρακτικών σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης.

Τέλος, η τρίτη νέα εξέλιξη αφορά την προσοχή που δίδεται στις **ομάδες κοινού που αντιμετωπίζει δυσχέρειες.**

Είναι όλο και περισσότερο φανερό ότι, για πληθυσμούς που δεν έχουν άλλα μέσα ένταξης, η προσπάθεια πρέπει να είναι ιδιαίτερα έκδηλη, για να μεταβιβαστούν συγχρόνως βασικές γνώσεις και θεμελιώδεις αξίες. Ο ρόλος της ένταξης ου διαδραματίζει το σχολείο είναι εδώ θεμελιώδης, όπως το υπογράμμισε το Κοινοβούλιο, στο αρχικό του ψήφισμα του Μαρτίου 1993 σχετικά με τη σχολική φοίτηση των παιδιών μεταναστών, με βάση την έκθεση της κας Dührkop-Dührkop.

Οι θετικές διακρίσεις υπέρ των λιγότερο ευνοημένων ομάδων κοινού καθίστανται κοινωνικά απαραίτητες ιδιαίτερα στα προάστια και τις δύσκολες συνοικίες των μεγάλων πόλεων μας. Ελλείψει τέτοιων μέτρων, το κοινωνικό ρήγμα θα συνεχίσει να επιδεινώνεται. Οι συνοικίες αυτές πρέπει αντίθετα, να επωφεληθούν αυξημένων δημοσιών ενισχύσεων και συγκέντρωσης θεσμικών μέσων υπέρ πολιτικών στηριζόμενων στις τοπικές αρχές και στον κοινωνικό ιστό, μέσω, ιδίως, του συλλογικού χώρου. Θα πρέπει να διαθέτουν τους πλέον υψηλών προσόντων διδασκάλους και όχι αρχάριους ή εκτάκτους -που θα χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας. Η σχολική υποστήριξη πρέπει να ενισχυθεί σε στενή σχέση με τις οικογένειες.

* * *

Η πρόκληση της προόδου προς μια κοινωνία της γνώσης είναι διπλή.

Είναι **οικονομική.** Η Ευρωπαϊκή Ένωση, πρώτος παγκόσμιος εξαγωγέας, επέλεξε, πολύ λογικά, το άνοιγμα προς την παγκόσμια οικονομία: τη χρειάζεται λοιπόν, διαρκώς, να ενισχύει την οικονομική του ανταγωνιστικότητα. Αυτό για το μέσον επίτευξης της "διαρκούς και όχι πληθωριστικής ανάπτυξης με παράλληλο σεβασμό του περιβάλλοντος" και το "υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας" που αναφέρονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Όπως το υπογράμμισε το Λευκό Βιβλίο "Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση", το έμπυχο δυναμικό της Ένωσης αποτελεί το κύριο πλεονέκτημά της. Τα δεδομένα του προβλήματος συνοψίστηκαν σαφώς στην Ανακοίνωση για

"μια πολιτική ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη". "Το κύριο πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να ενισχύσει τη βιομηχανική της ανταγωνιστικότητα στηρίζεται στην ικανότητά της να δημιουργεί και να εκμεταλλεύεται τη γνώση χάρη στο υψηλό δυναμικό του εργατικού δυναμικού και την κοινωνική συναίνεση στη βάση της οποίας μπορεί να αξιοποιηθεί".

Η Ευρώπη μπορεί να επενδύσει στην εκπαίδευση για να εξυψώσει το γενικό επίπεδο κατάρτισης και εξειδίκευσης των μισθωτών και του συνόλου του ενεργού πληθυσμού, μέσω της αρχικής εκπαίδευσης και της ενθάρρυνσης για απόκτηση νέων γνώσεων καθόλη τη διάρκεια του βίου. Αυτή η άυλη επένδυση θα πρέπει επίσης να επιτρέψει την αντιμετώπιση των μεγάλων τάσεων εξέλιξης της αγοράς εργασίας: αναντιστοιχία μεταξύ των ζητούμενων ειδικοτήτων και των διαθέσιμων ειδικοτήτων, δημογραφικές αλλαγές, ανάπτυξη δραστηριοτήτων υπηρεσιών, μετασχηματισμός της οργάνωσης και του περιεχομένου της εργασίας.

Σ' αυτή την οικονομική αναγκαιότητα ανταποκρίνεται **μια κοινωνική επιταγή: αποφυγή της κοινωνικής ρήξης**. Ο κοινοτικός αποκλεισμός επεκτάθηκε στην Ευρώπη στη διάρκεια των τελευταίων ετών. Δεν είναι απαραίτητο να επανέλθουμε επί μακρό σε ό,τι αφορά τις συνέπειες της κατάστασης αυτής που ο καθένας μπορεί να αναλογιστεί.

Η ευρωπαϊκή κοινωνία πρέπει να αντιληφθεί την πλήρη διάσταση του προβλήματος. Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να καταπολεμηθεί σε δύο μέτωπα: πρέπει να εξαναγκασθεί σε υποχώρηση, επανεντάσσοντας εκείνους που έχουν αποκλεισθεί κοινωνικά και θα πρέπει να προληφθεί, μειώνοντας την ευπροσβλητότητα εκείνων που θα μπορούσαν να αποκλειστούν κοινωνικά στο μέλλον.

Φαίνεται σαφώς ότι μια ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να γίνει προς την κατεύθυνση των λιγότερο εύθραυστων πληθυσμών ιδίως στις αστικές περιοχές που έχουν περισσότερο πληγεί από την ανεργία. Η προσπάθεια αυτή αφορά την αρχική κατάρτιση καθώς και τη συνεχή κατάρτιση. Διέρχεται επίσης από την ανάπτυξη ενεργειών που επιτρέπουν να δοθεί μια δεύτερη ευκαιρία στους νέους που εξέρχονται από το σχολικό σύστημα χωρίς πτυχίο ούτε εξειδίκευση.

Καθόσον όλα αρχίζουν στο σχολείο. Εκεί είναι που έχει τις ρίζες της η κοινωνία της γνώσης. Το Λευκό Βιβλίο επέμεινε στο ρόλο του ατόμου ως κύριου συντελεστή επίτευξης αυτής, χάρη στην αυτονομία και την επιθυμία για γνώση που θα του επιτρέψουν να ελέγξει το μέλλον του, για να αναδείξει το ρόλο του σχολείου στην εξέλιξη αυτή. Το σχολείο οφείλει να προσαρμοστεί, αλλά παραμένει το αναντικατάστατο οργανοπροσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικής ένταξης του κάθε ατόμου. Του ζητούνται πολλά επειδή μπορεί να προσφέρει πολλά.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ. Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Κατευθύνσεις για δράση

Η οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης δεν θα γίνει με μιας. Δεν θα γίνει με ένα διάταγμα. Πρόκειται για μια διαρκή διαδικασία. Το παρόν Λευκό Βιβλίο δεν έχει τη φιλοδοξία να υποβάλει ένα πρόγραμμα μέτρων. Η Επιτροπή δεν κατέχει ούτε προτείνει κάποια μαγική συνταγή. Το Λευκό Βιβλίο έχει μόνο την πρόθεση να προτείνει έναν προβληματισμό και να χαράξει τις γραμμές δράσης.

Το εύρος των τρεχουσών αλλαγών καλεί εντούτοις για μια προσπάθεια κινητοποίησης αν η Ευρώπη δεν θέλει η επιτακτική ανάγκη επένδυσης περισσότερο και καλύτερα στη διανόηση να μην παραμένει απλό σύνθημα.

Μια αλλαγή στην αντίληψη των προβλημάτων είναι στο εξής απαραίτητη και αυτό για τρεις λόγους:

- Η προτεραιότητα για την ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης έχει καταστεί ουσιώδης για την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διατήρηση του κοινωνικού της προτύπου· εκεί συγκεκριμένα παίζεται η ευρωπαϊκή ταυτότητα για επόμενη χιλιετία·
- Η ζήτηση εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν παύει να αυξάνεται· για ό,τι αφορά την προσφορά, παρουσιάζεται μια ανανέωση για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας·
- Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού λαμβάνει σήμερα τέτοιες διαστάσεις που καθίσταται απαράδεκτο και επιβάλλει τη μείωση του ρήγματος μεταξύ εκείνων που γνωρίζουν και εκείνων που δεν γνωρίζουν.

Σε όλα τα κράτη μέλη, έχουν μέχρι σήμερα αναληφθεί πολυάριθμες προσπάθειες στην Ευρώπη για τη βελτίωση του γενικού επιπέδου εξειδίκευσης με αρχικό σημείο, τη γενική μέριμνα να δοθεί και πάλι στο σχολείο η κεντρική του θέση στην κοινωνία και η επιθυμία ενίσχυσης του ρόλου της εκπαίδευσης για την ισότητα των ευκαιριών, ιδίως μεταξύ των γυναικών και των ανδρών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από πλευρά της δεν εφείσθη προσπαθειών σε ό,τι αφορά τα μέσα που διαθέτει και τα οποία είναι ούτως ή άλλως περιορισμένα σε νομικό όσο και σε δημοσιονομικό επίπεδο. Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την επιτυχία των προγραμμάτων όπως τα ERASMUS, και LINGUA, των οποίων επωφελήθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες ευρωπαίων και τα οποία συνέβαλαν σε μια βαθιά εξέλιξη των νοοτροπιών, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων για τους οποίους η Ευρώπη έχει καταστεί μια πραγματικότητα. Οι μεγάλες αρχές που ενέπνευσαν την έναρξη των προγραμμάτων αυτών κατά τη δεκαετία του 80, βρίσκουν τη συνέχειά τους στα προγράμματα LEONARDO και SOCRATES. Εξάλλου μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων -κι ιδιαίτερα ο στόχος αριθ. 4- επέτρεψε την ανάπτυξη κοινοτικών πρωτοβουλιών υπό τη μορφή ειδικών προγραμμάτων, όπως τα ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ και ADAPT, που ενίσχυσαν τις προσπάθειες κατάρτισης και εκπαίδευσης. Τέλος, το 4ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα περιέχει πρώτη φορά χρηματοδοτήσεις για την έρευνα σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Σήμερα, δεν πρόκειται για εξάλειψη των τοπικών, εθνικών και ευρωπαϊκών κεκτημένων και ακόμα λιγότερο δεν πρόκειται να γίνει σύσταση για μια μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων αλλά απλώς για προσπάθεια να συμφωνήσουν οι συντελεστές του: οι εκπαιδευτές, οι επιχειρήσεις, οι δημόσιες αρχές ως προς τους νέους προσανατολισμούς θα μπορούσαν σύντομα να λάβουν τη μορφή συγκεκριμένων μέτρων.

Για το σκοπό, το παρόν Λευκό Βιβλίο πρόκειται να εγκαινιάσει το 1996, "Ευρωπαϊκό Έτος για τη δια Βίου Εκπαίδευση και Κατάρτιση" μια συζήτηση η οποία, επιδιώκοντας κοινούς στόχους θα πρέπει να επιτρέψει τη σαφή διάκριση, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας:

- των ενεργειών που θα πρέπει να γίνουν σε εθνικό και τοπικό επίπεδο·
- των ενεργειών που θα πρέπει να αναληφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο·
- των ενεργειών συνεργασίας και υποστήριξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της.

Ως προς τις αρμοδιότητες, η τήρηση της αρχής της επικουρικότητας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της συζήτησης που πρόκειται να ανοίξει για τρεις λόγους:

- * αφενός οι συντάκτες της Συνθήκης φρόντισαν να διευκρινίσουν στα άρθρα 126 και 127 ότι οι ενέργειες στην Κοινότητα έχουν ως σκοπό, σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, να συμπληρώνουν και να στηρίζουν τις εθνικές ενέργειες στο πλαίσιο του σεβασμού της ευθύνης των κρατών μελών ως προς το περιεχόμενο και την οργάνωση είτε του εκπαιδευτικού συστήματος είτε της επαγγελματικής κατάρτισης.
- * αφετέρου, η αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία η απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται στο πλέον ενδεδειγμένο επίπεδο, θα πρέπει να διέπει πλήρως κάθε ενέργεια στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Πρόκειται εδώ για μια αρχή θεσπισμένη από τη Συνθήκη. Γενικότερα πρόκειται επίσης για μια αρχή ορθοφροσύνης, που επιδιώκει την άσκηση στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο πολιτικής οργάνωσης άρα το πλέον απομακρυσμένο από τοπείο, μόνο των αρμοδιοτήτων που τα άτομα, οικογένειες, οι ενδιαμέσες πολιτικές αρχές δεν μπορούν να ασκήσουν. Όπως το αναλύει το πρώτο μέρος του παρόντος Λευκού Βιβλίου, θα πρέπει να επικεντρωθεί στο άτομο η πορεία προς την γνωστική κοινωνία, εξ ου και η σημαντική θέση που κατέχει η αρχή της επικουρικότητας. Η Επιτροπή εξάλλου, είναι πλήρως ενήμερη του ότι η αρμοδιότητα ανάληψης ενεργειών ανήκει σε πολλά κράτη μέλη στην ευθύνη των περιφερειών ή των αποκεντρωμένων συλλογικών οργάνων.

Θα πρέπει κανείς να έχει συνείδηση ότι η προαγωγή της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης έχει καταστεί, περισσότερο απ' ό,τι κατά το παρελθόν μια ανάγκη για λόγους αποτελεσματικότητας, ως αντίβαρο της διεθνοποίησης και του κινδύνου διάλυσης της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Η Ευρώπη, για να διαφυλάξει την ποικλομορφία της, τον πλούτο των παραδόσεών της και των δομών της, πρόκειται να καταστεί και ακόμη περισσότερο καθώς θα υλοποιούνται οι επόμενες διευρύνσεις της, ένα κατάλληλο επίπεδο παρέμβασης μέσω της

αναγκαίας συνεργασίας στους τομείς αυτούς μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της.

Στο επίπεδο των διαδικασιών, η Επιτροπή εκφράζει την επιθυμία για το 1996, να θεσπιστούν τα κατάλληλα πλαίσια για τη συζήτηση του συνόλου των προβλημάτων που τίθενται από την οικοδόμηση της γνωστικής κοινωνίας. Αυτά θα μπορούσαν να είναι π.χ. τα συμβούλια αμύνης των Υπουργών "Jumbo" στα οποία μετέχουν όχι μόνο οι υπουργοί Παιδείας αλλά επίσης εκείνοι των Κοινωνικών Υποθέσεων και της Βιομηχανίας.

Η Επιτροπή σημειώνει εξάλλου με ενδιαφέρον ότι, σε πολλά κράτη μέλη οι κυβερνητικές δομές εξελίσσονται προς την συνένωση των υπουργείων Παιδείας και Έρευνας και κατάρτισης, συνένωση που επίσης έχει πραγματοποιηθεί στο επίπεδο των αρμοδιοτήτων των Επιτρόπων.

Στο επίπεδο της χρηματοδότησης μελλοντικών ενεργειών είναι σαφές ότι η Επιτροπή δεν προτίθεται να αναμειχθεί στις εσωτερικές επιλογές των κρατών μελών, εκφράζοντας πάντως την ευχή, στο σημερινό πλαίσιο μείωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, η προτεραιότητα που δίδεται στην εκπαίδευση και την κατάρτιση να διατηρηθεί.

Σε κοινοτικό επίπεδο, η Επιτροπή είναι επίσης ενήμερη του ότι η τήρηση των χρηματοδοτικών προοπτικών δεν επιτρέπει τη διάθεση, τη στιγμή αυτή, νέας χρηματοδότησης. Επίσης επισύρει την προσοχή στο γεγονός ότι διάφορα προτεινόμενα μέτρα έχουν χαμηλό κόστος -πράγμα που δεν είναι κατ' ουδένα τρόπο αντιφατικό με τον καινοτόμο χαρακτήρα τους- και θα βρουν τη χρηματοδότησή τους μέσω αναδιατάξεων στο εσωτερικό των υφιστάμενων προγραμμάτων. Στο πλαίσιο ιδίως του SOCRATES και του LEONARDO, θα υποβληθεί έτσι ένα σχέδιο δράσης από το 1996 γύρω από στόχους που προσδιορίζονται σ' αυτό το δεύτερο μέρος του παρόντος Λευκού Βιβλίου.

Στο πνεύμα αυτό, το δεύτερο μέρος του Λευκού Βιβλίου παρουσιάζει τους προασανατολισμούς για τη διευκόλυνση της συνεργασίας όλων των συντελεστών ή τη συμπλήρωση των πρωτοβουλιών τους, αφήνοντας συγχρόνως στον καθένα παό αυτούς την πλήρη ελευθερία άσκησης των αρμοδιοτήτων του:

- Εμπίπτει πλήρως στη αρμοδιότητα των κρατών μελών να προσδιορίσουν και να καθοδηγήσουν την εξέλιξη των δομών και της οργάνωσης των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, όπως και του περιεχομένου της διδασκαλίας που αυτά παρέχουν. Ο ρόλος τους είναι συνεπώς θεμελιακός για την έλευση της γνωστικής κοινωνίας.
- Τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να ενισχυθούν και να συμμετέχουν δραστήρια στη δημιουργία δικτύων συνεργασίας με τους υπολοίπους φορείς.
- Η επιχείρηση θα πρέπει να συμμετέχει όλο και περισσότερο στην κατάρτιση και να συμβάλει στη διάδοση των δεξιοτήτων που προέρχονται από την εμπειρία της.

- Το άτομο θα πρέπει επίσης να μπορεί να έχει πρόσβαση, σε διαρκή βάση, σε μία κλίμακα αγαθών εκπαίδευσης και κατάρτισης, καλύτερα εστιασμένων και προσδιορισμένων, συμπληρωματικών ως προς τη γενική γνώση, ώστε να μπορεί να τα αποκτήσει μόνο του, έξω από κάθε επίσημο σύστημα.

Για την προώθηση των κατευθύνσεων αυτών για δράση και την εφαρμογή συγκεκριμένων ενεργειών, η Επιτροπή προσδιόρισε πέντε γενικούς στόχους:

- ενθάρρυνση της απόκτησης νέων γνώσεων·
- προσέγγιση του σχολείου και της επιχείρησης·
- καταπολέμηση του αποκλεισμού·
- γνώση τριών κοινοτικών γλωσσών·
- ισότιμη μεταχείριση της υλικής επένδυσης και της επένδυσης σε κατάρτιση.

Για καθέναν από τους στόχους αυτούς το παρόν έργο προτείνει προσανατολισμούς και προτάσεις και παρουσιάζει ενέργειες υποστήριξης, τις οποίες η Κοινότητα θα μπορούσε να αναλάβει στηρίζοντας και συμπληρώνοντας τις εθνικές ενέργειες και διατυπώνει για καθένα γενικό στόχο σε ένα πλαίσιο, ένα σημαντικό σχέδιο, το οποίο ενδέχεται να έχει ένα αποτέλεσμα παρακίνησης και επίδειξης.

Το σχέδιο αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πρώτη εφαρμογή στο πλαίσιο των σημερινών προγραμμάτων SOCRATES ή LEONARDO και στην πλήρη ανάπτυξή τους στο πλαίσιο των διαρθρωτικών πρωτοβουλιών, ιδιαίτερα "απασχόληση" (Youthstart) και "ADAPT". Για ό,τι αφορά τις ενέργειες υποστήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι προτάσεις έχουν ομαδοποιηθεί κατά θέματα μάλλον ή κατά τομείς (εκπαίδευση, κατάρτιση). Η νομική βάση αναφοράς για καθεμιά από τις προτάσεις αυτές θα προσδιορίζεται κατά την ενδεχόμενη υποβολή πρότασης για το ενδεδειγμένο νομικό μέσο, υπό το φως των αντιδράσεων των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των ενδιαφερομένων κύκλων στο παρόν Λευκό Βιβλίο.

I. ΠΡΩΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Ενθάρρυνση απόκτησης νέων γνώσεων"

Η αύξηση της γνώσης -ήτοι του γενικού επιπέδου γνώσεων των ατόμων- θα πρέπει να αποτελεί την υψίστη προτεραιότητα. Αυτό περνάει από μια ολόκληρη σειρά μέτρων, η λήψη των οποίων εναπόκειται καταρχήν στα κράτη μέλη και τα οποία έχουν αναλυθεί στο πρώτο μέρος του παρόντος εγγράφου.

Επιβάλλεται μια γενική αρχή, που ο καθένας αναγνωρίζει: η έλευση της γνωστικής κοινωνίας συνεπάγεται ότι θα ενθαρρυνθεί η απόκτηση νέων γνώσεων.

Θα πρέπει λοιπόν να ανπτυχθούν όλες οι μορφές παρακίνησης στη γνώση.

Η βελτίωση της πληροφόρησης επί των υφιστάμενων καταρτίσεων θα διευκολύνετο με τη δημιουργία, στις χώρες της Ένωσης, "κέντρων πόρων σε γνώσεις", όπως το πρότεινε η έκθεση Ciampi.

Η αξιοποίηση της γνώσης που αποκτάται απόένα άτομο καθόλη τη διάρκεια της ζωής του προϋποθέτει το άνοιγμα νέων τρόπων αναγνώρισης των δεξιοτήτων, πέρα από το δίπλωμα και την αρχική κατάρτιση και αυτό πρώτα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Η υποστήριξη της κινητικότητας αποτελεί επίσης συντελεστή ενθάρρυνσης του εμπλουτισμού των γνώσεων. Η γεωγραφική κινητικότητα διευρύνει τον ατομικό ορίζοντα, διεγείρει τη διανοητική ικανότητα, αυξάνει τη γενική μόρφωση, Δεν μπορεί παρά να ενισχύει την ικανότητα εκμάθησης που είναι τόσο απαραίτητο να αναπτυχθεί σήμερα.

Τέλος, οι νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας θα πρέπει να τεθούν στην υπηρεσία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης: όλα τα δυναμικά από αυτές που εμπεριέχουν θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Τελικά, κάθε τάξη θα έπρεπε να εφοδιαστεί με τον απαραίτητο εξοπλισμό ώστε να καθίσταται δυνατή η πρόσβαση των νέων στην πληροφορική. Αυτόπροϋποθέτει συγκεκριμένα ότι η Ευρώπη θα εφοδιαστεί με νέα παιδαγωγικά εργαλεία ποιότητας και προσαρμοσμένα στις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές της παραδόσεις.

Για τολόγο αυτό το παρόν Λευκό Βιβλίο προτείνει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τις ακόλουθες ενέργειες εποστήριξης:

A. Η αναγνώριση των δεξιοτήτων

Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες επιδιώκεται η αναγνώριση των "δεξιοτήτων-κλειδιών" και η εξεύρεση των καλύτερων μέσων απόκτησής τους αξιολόγησής τους και πιστοποίησής τους. Προτείνεται να θεσπιστεί μια ευρωπαϊκή διαδικασία που

θα επιτρέπει την αντιπαράθεση και τη διάδοση αυτών των ορισμών, των μεθόδων και των πρακτικών. Περί τίνος πρόκειται;

Η βασική ιδέα είναι, μέσω της συνεργασίας όλων των ενδιαφερομένων ευρωπαϊών παραγόντων:

- κατά πρώτον, να αναγνωριστεί ένας ορισμένος αριθμός σαφώς καθορισμένων γνώσεων, γενικών ή περισσότερο επαγγελματικών (μαθηματικά, πληροφορική, γλώσσες, λογιστική, χρηματοπιστωτικά, διαχείριση κλπ.)
- κατά δεύτερον, να μελετηθούν συστήματα επικύρωσης για καθεμιά από αυτές τις γνώσεις,
- κατά τρίτον να προσφερθούν νέα μέσα περισσότερο ελαστικά, για την αναγνώριση των δεξιοτήτων.

Ένα σύστημα του τύπου αυτού θα επέτρεπε την εισαγωγή επραιτέρω ατομικής αυτονομίας στην οικοδόμηση μιας ειδικότητας. Αυτό θα ξαναδώσει την όρεξη της κατάρτισης σε εκείνους που δεν επιθυμούν ή δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα κλασικό σύστημα εκπαίδευσης.

Εάν καταορθώσουμε να εγκαταστήσουμε, σε μια εξ ορισμού εθελοντική βάση, αυτό το σύστημα αναγνώρισης δεξιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα έχει πραγματοποιηθεί ένα μεγάλο βήμα προς τη γνωστική κοινωνία.

Ένα σχέδιο ατομικών δελτίων δεξιοτήτων θα πραγματοποιηθεί· ένα τέτοιο έγγραφο θα πρέπει να επιτρέπει σε κάθε άτομο να γνωστοποιεί τις γνώσεις του και τις τεχνικές του δεξιότητες καθώς θα τις αποκτά μια προς μία. Πρόκειται για τη διαπίστωση, χάρη σε δοκιμαστικές μελέτες και σχέδια, των πλέον κατάλληλων στοιχείων και για προβληματισμό ως προς τις διαδικασίες χρησιμοποίησης ενός τέτοιου δελτίου από τα άτομα. Ο σκοπός της ενέργειας αυτής δεν είναι να επινοήσει και να επιβάλει στην Ευρώπη ένα ενιαίο δελτίο αλλά να συμβάλει στην ανάπτυξη τέτοιων εργαλείων, για να καταλήξει προοδευτικά στον προσδιορισμό κοινών προτύπων συμπεριλαμβανομένων και των διεπαγγελματικών.

Μια ευρωπαϊκή μέθοδος αναγνώρισης των τεχνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων (βλ. πλαίσιο), ξεκινούσε από διαδικασία προετοιμασίας μεταξύ ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, επαγγελματικών κλάδων, επιχειρήσεων, προξενίων επιμελητηρίων. Οι κοινωνικοί εταίροι θα συνεργαστούν στην ενέργεια αυτή.

Τέλος, θα προσφερθεί υποστήριξη για την ανάπτυξη συμφωνιών κάθε είδους, στα επίπεδα επιχείρησης, κλάδου, περιφέρειας, κλπ., ενσωματώνοντας την αρχή των ατομικών δελτίων δεξιοτήτων.

B. Η κινητικότητα

- Διευκόλυνση της κινητικότητας σπουδαστών: συμφώνως με την Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και με τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου (1993), όλοι οι σπουδαστές δικαιούχοι μιας υποτροφίας στη χώρα τους θα

πρέπει να μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να τη χρησιμοποιήσουν για να παρακολουθήσουν μαθήματα σε οποιοδήποτε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι διατεθειμένο να τους δεχτεί σε άλλο κράτος μέλος. Μία σχετική πρόταση της Επιτροπής πρόκειται να υποβληθεί.

- Νέοι κύκλοι σπουδών "μεταπτυχιακού" επιπέδου θα δημιουργηθούν, μέσα από τη συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με από κοινού εκμετάλλευση του ανθρωπίνου και υλικού δυναμικού. Αυτοί θα οδηγούν σε πτυχία αμοιβαία αναγνωρισμένα και ανταποκρινόμενα στις ανάγκες ειδίκευσης της ευρωπαϊκής αγοράς.
- Η αμοιβαία ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναγνώριση θα αναπτυχθεί μέσω της γενίκευσης ενός συστήματος μεταφοράς "Μονάδων" εκπαίδευσης (σύστημα ECTS - European Transfer Credit System) και της εφαρμογής ανάλογων μεθόδων στην επαγγελματική κατάρτιση. Στον τομέα αυτό ο στόχος είναι η κατάληξη στην αμοιβαία αναγνώριση μονάδων κατάρτισης και την υποστήριξη συμφωνιών μεταξύ των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης όπως και μεταξύ επαγγελματικών κλάδων.
- Τα εμπόδια (διοικητικά, νομικά και συνδεδεμένα με την κοινωνική προστασία) που αποτελούν τροχοπέδες στις ανταλλαγές σπουδαστών, καταρτιζομένων, εκπαιδευτικών και ερευνητών θα πρέπει να ρθούν. Η Επιτροπή θα καταρτίσει σαφείς προτάσεις βάσει των κατευθύνσεων που περιέχονται στο Πράσινο Βιβλίο τα ζητήματα αυτά, στο πλαίσιο του προγράμματος εργασίας της για το 1996.

Γ. Τα εκπαιδευτικά λογισμικά πολυμέσων

- Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έτους για την δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση (1996), και σε συνδυασμό με τις εργασίες του Task-force "Εκπαιδευτικό Λογισμικό πολυμέσων":

Παράδειγμα αριθ. 1

Άνοιγμα νέων τρόπων πιστοποίησης δεξιοτήτων

Στόχοι:

- Να αναπτυχθεί η ζήτηση για εκπαίδευση και κατάρτιση από πλευράς νέων ή ενηλίκων που δεν μπορούν, ή δεν επιθυμούν, να ενταχθούν σε ένα απονομής τίτλων σπουδών ή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης
- Να υποστηριχτεί η αναγνώριση μερικών δεξιοτήτων για όλους σε ένα ευέλικτο και μόνιμο σύστημα (που το κάθε άτομο θα μπορεί να χρησιμοποιεί όσο θέλει) επικύρωσης μονάδων γνώσεων
- Να προσδιοριστούν, τυποποιηθούν, να αξιολογηθούν οι μονάδες αυτές γνώσης της ποιότητάς τους
- Να παρακινήθούν τα άτομα να συνθέτουν μόνα τους την ειδίκευσή τους, συνδυάζοντας, βασικά, τις στοιχειώδεις αυτές γνώσεις

Μέθοδοι

- Υποστήριξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επιδίωξη του δυνατού επιμερισμού των μεγάλων ακαδημαϊκών κλάδων σε στοιχειώδεις μονάδες
- Δημιουργία ευρωπαϊκών δικτύων κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης, επιχειρήσεων, επαγγελματικών κλάδων που θα επιτρέπουν τον εντοπισμό των τεχνικών και των επαγγελματικών γνώσεων που έχουν τη μεγαλύτερη ζήτηση, το περιεχόμενο των "δεξιοτήτων κορμού" που είναι απαραίτητες καθώς και των κύκλων κατάρτισης μέσα από τους οποίους μπορούν να αποκτηθούν
- Προσδιορισμός των καλύτερων δυνατών μορφών πίστωσης των γνώσεων (ευρέως καταναμημένα λογισμικά προγράμματα αξιολόγησης, αξιολογητές, ειδικές δοκιμασίες κλπ.)
- Ενοποίηση των εμπειριών που έχουν πραγματοποιηθεί προς την κατεύθυνση αυτή μέσα στο γενικό πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής μεθόδου πίστωσης των δεξιοτήτων που θα παρέχει ένα ευρωπαϊκό σήμα
- Θέσπιση μορφών σύνταξης ατομικών δελτίων δεξιοτήτων.

- εκκλήσεις για κοινές προσκλήσεις υποβολής προσφορών των μεταξύ σχετικών κοινοτικών προγραμμάτων (ΣΩΚΡΑΤΗΣ, LEONARDO, ESPRIT, TELEMATIQUE, MEDIA II, INFO 2000),
- Ίδρυση ενός μηχανισμού αξιολόγησης και κατοχύρωσης των εκπαιδευτικών λογισμικών και των ευρωπαϊκών προϊόντων που δημιουργούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, για να βοηθήσει στη διάδοση των προϊόντων αυτών.

Π.ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Προσέγγιση του σχολείου και της επιχείρησης"

Το σχολείο και η επιχείρηση αποτελούν δύο τρόπους απόκτησης γνώσεων συμπληρωματικούς, που είναι απαραίτητο να προσεγγισθούν. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, η προσέγγιση αυτή έχει λάβει χώρα από καιρό. Σε άλλες, είτε επήλθε καθυστερημένα και προοδευτικά είτε υφίσταται ακόμη ο διαχωρισμός μεταξύ του κόσμου της εκπαίδευσης και εκείνου της παραγωγής.

Η δημιουργία ή ενίσχυση των διαβάσεων μεταξύ σχολείου και επιχείρησης δεν μπορεί παρά να είναι επωφελής για αμφότερους, και με χαρακτήρα που θα ενισχύει την ισότητα των ευκαιριών έναντι της απασχόλησης, καθώς και την επαγγελματική ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Για το σχολείο, λαμβανόμενο με την ευρεία έννοια, από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι την ανωτάτη, πρόκειται για επίτευξη μιας καλύτερης εξίσωσης των διατιθεμένων καταρτίσεων και των δυνατοτήτων απασχόλησης. Για την επιχείρηση, η πρόκληση να μπορείς να υπολογίζεις σε εργαζόμενους εφοδιασμένους συγχρόνως με τεχνικές δεξιότητες και βάσεις γενικής μόρφωσης, ικανότητες αυτονομίας και εξέλιξης. Για τις γυναίκες και τους άνδρες που παρακολουθούν κατάρτιση, μια τέτοια προσέγγιση αυξάνει τις ευκαιρίες πρόσβασης στην απασχόληση και προσαρμογής στους μετασχηματισμούς που υφίσταται ο κόσμος της εργασίας.

Η προσέγγιση του σχολείου και της επιχείρησης αποτελεί λοιπόν μια προτεραιότητα, στην οποία οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να συμμετάσχουν πλήρως. Αυτό προϋποθέτει τρεις όρους.

Ο πρώτος όρος είναι το άνοιγμα της εκπαίδευσης στον κόσμο της εργασίας. Χωρίς να περιοριστεί η σκοπιμότητα της εκπαίδευσης στην απασχόληση μόνο η κατανόηση του κόσμου της εργασίας, η γνώση των επιχειρήσεων και η αντίληψη των μεταβολών που σημαδεύουν τις δραστηριότητες παραγωγής αποτελούν τα στοιχεία που το σχολείο πρέπει να λάβει υπόψη.

Ο δεύτερος όρος είναι η συμμετοχή της επιχείρησης στην προσπάθεια κατάρτισης όχι μόνο των μισθωτών της αλλά επίσης των νέων και των ενηλίκων. Η κατάρτιση δεν μπορεί να εννοηθεί μόνο ως ένα μέσο παροχής ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στις επιχειρήσεις· αυτές έχουν οι ίδιες μια ευθύνη, ιδίως να δώσουν μια ευκαιρία - η οποία είναι συχνά μια θέση εργασίας - σε όλους εκείνους οι οποίοι δεν μπόρεσαν να πετύχουν στα παραδοσιακά συστήματα εκπαίδευσης. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να κατανοούν καλύτερα το σκοπό αυτό. Ορισμένες έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές προσπάθειες για να προσαρμόσουν το προσωπικό τους στις τεχνολογικές καινοτομίες. Άλλες δεν το πράττουν και πετούν στο δρόμο εργάτες των οποίων η διαθεσιμότητα για κατάρτιση είναι προφανής.

Ο τρίτος όρος, συμπληρωματικός των δύο πρώτων είναι η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων.

Η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ εκπαίδευσης και επιχείρησης περνάει πρώτα από την ανάπτυξη της μαθητείας. Πρόκειται για μια μέθοδο κατάρτισης προσαρμοσμένη σε όλα τα επίπεδα εξειδίκευσης και όχι μόνο στα κατώτερα. Η μαθητεία αρχίζει στο εξής να αναπτύσσεται στην ανώτατη εκπαίδευση με πρωτοβουλία των εμπορικών σχολών ή των σχολών μηχανικών. Έτσι μια ανώτατη σχολή εμπορίου της Γαλλίας

η ESSEC, αφού θέσπισε τη μαθητεία μεταξύ των καταρτίσεών της, επεξέτεινε το διάβημα αυτό σε ευρωπαϊκή κλίμακα σε συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, όπως π.χ. το London Business School το Università Bocconi του Μιλάνου ή πανεπιστήμιο του Mannheim.

Η μαθητεία όντως στους νέους συγχρόνως, τις απαραίτητες γνώσεις μια πείρα ζωής και εργασίας στην επιχείρηση. Προσφέροντάς τους μια πρώτη επαφή με τον κόσμο της παραγωγής, τους δίνει σημαντικά πλεονεκτήματα για μια επιτυχημένη είσοδό τους στην αγορά της εργασίας. Η **προώθηση της μαθητείας** σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα αποτελέσει μια προστιθέμενη αξία για τους νέους όπως και για τις επιχειρήσεις.

Η προσέγγιση μεταξύ εκπαίδευσης και παραγωγής θα πρέπει επίσης να επιτρέπει την ενίσχυση και την ανανέωση της **επαγγελματικής κατάρτισης**, αρχικής και συνεχιζόμενης. Η προσέγγιση αυτή αφορά το σύνολο των μισθωτών. Θα πρέπει να επιμείνουμε σε ένα σημείο. Για να παραμείνει μεγάλη βιομηχανική δύναμη, η Ευρώπη έχει ανάγκη από εξειδικευμένους εργάτες παραγωγής: τις χρειάζεται να διατηρήσει τη μεγάλη της παράδοση της εργατικής επαγγελματικής καλλιέργειας, κάνοντάς την να εξελιχθεί συναρτηθεί των νέων συνθηκών παραγωγής: χειρισμός των νέων τεχνολογιών, σπουδαιότητα των δραστηριοτήτων συντήρησης, αυτονόμηση των καθηκόντων, εργασία σε ομάδα, συμμετοχή στην επιδίωξη της ποιότητας. Έχει ανάγκη, γενικότερα, μια επαγγελματική κατάρτιση που δεν θα είναι αποσπασματική και κατακερματισμένη και η οποία θα επιτρέπει στον καθένα να κατανοεί και κατά συνέπεια να κατέχει την εργασία που κάνει ή και να εξελίσσεται στην εργασία αυτή. Πρόκειται έτσι, π.χ.:

- Να καταστεί δυνατό σε τεχνικούς να γίνουν μηχανικοί συμπληρώνοντας την κατάρτισή τους μέσω μιας γενικότερης εκπαίδευσης σε θέματα οργάνωσης, διαχείρισης, διοίκησης κλπ.
- Να καταστεί δυνατό σε μηχανικούς, όπως εξάλλου και στους εργάτες, να κατανοήσουν το σύνολο της διαδικασίας από την παραγωγή μέχρι την πώληση και την τελική χρήση του προϊόντος (εγκατάσταση, συντήρηση).

Οι υπηρεσίες, η βιοτεχνία και οι μικρές επιχειρήσεις (ανοίγουν σήμερα προοπτικές θέσεων απασχόλησης, όπως το έδειξε η ανακοίνωση της Επιτροπής "Η βιοτεχνία και οι μικρές επιχειρήσεις, κλειδιά για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ευρώπη" (COM (502) τελικό). Φαίνεται λοιπόν απαραίτητο να ενθαρρυνθεί η γένεση νέων εναλλακτικών καταρτίσεων που θα αντιστοιχούν σε νέα επαγγελματικά προφίλ του τριτογενούς τομέα και να υποστηριχθεί η κατάρτιση για τη δημιουργία επιχειρήσεων.

Θα πρέπει επίσης να παρακινηθεί η καινοτομία στην επαγγελματική κατάρτιση: η κατάρτιση θα ευνοήσει την καινοτομία προβαίνοντας σε καινοτομίες στον ίδιο της τον εαυτό.

Προς την κατεύθυνση αυτή, το παρόν Λευκό Βιβλίο προτείνει τις ακόλουθες ενέργειες.

A. Η μαθητεία

Ένα πρόγραμμα ανάπτυξης της μαθητείας θα δημιουργηθεί στην Ευρώπη (πρβλ. πλαίσιο) κατά το πρότυπο του ERASMUS. Η χρηματοδότηση της υποστήριξης θα εξασφαλιστεί μέσω αναδιάταξης των σημερινών προγραμμάτων ιδίως στο πλαίσιο του LEONARDO.

Πρόκειται για πρόσδοση καλύτερων ευκαιρών στους νέους ξαναβρίσκοντας κατά κάποιον τρόπο, σε κλίμακα ολόκληρης της ένωσης και για τα πιο διαφορετικά επαγγέλματα, το πνεύμα της συνοδείας που τόσο πολύ συνέβαλε στην ποιότητα των ευρωπαϊκών προϊόντων και που ήδη έχει αποδείξει τη σπουδαιότητα της κινητικότητας για την απόκτηση γνώσεων και τεχνογνωσίας.

Μια ιδιαίτερα σημαντική προσπάθεια θα πρέπει να γίνει για να υπάρχουν εκπαιδευτές μαθητείας και επιβλέποντες, απαραίτητη προϋπόθεση -αλλά ενίοτε δύσκολο να εκπληρωθεί- για την ανάπτυξη της μαθητείας.

Τέλος θα πρέπει να προσδιοριστεί ένα καθεστώς του ευρωπαίου μαθητεύομένου, στην προέκταση του Πράσινου Βιβλίου για τα εμπόδια στη διεθνή κινητικότητα των ατόμων που παρακολουθούν κατάρτιση.

Παράλληλα, οι δυνατότητες πρόσβασης σε εκπαιδευτικές περιόδους εργασίας σε επιχειρήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα γενικευτούν, μέσω μιας ευρωπαϊκής σύμβασης στην οποία πρόκειται να προσχωρήσουν οι συνομοσπονδίες επιχειρήσεων.

B. Η επαγγελματική κατάρτιση

Η κατάρτιση σε νέα επαγγέλματα υπηρεσιών θα ενθαρρυνθεί, επιμένοντας στον πολυκλαδικό χαρακτήρα των καταρτίσεων αυτών. Θα πρέπει π.χ. να ενθαρρυνθεί η κατάρτιση στα επαγγέλματα του τουρισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος που βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη.

Μια υποστήριξη θα υπάρξει επίσης για την κατάρτιση μηχανικών και τεχνικών του τριτογενούς τομέα. Παραγωγή, εγκατάσταση, συντήρηση, έκτακτη συντήρηση, παροχή συμβουλών στους χρήστες: η παροχή υπηρεσιών βρίσκεται παντού. Η εμφάνιση νέων καταναλωτικών αγαθών ιδίως στον τομέα της πληροφορικής και των τεχνολογιών της επικοινωνίας αυξάνει σε σημαντικές διαστάσεις την ζήτηση υπηρεσιών, ζήτηση στην οποία οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης μετά την πώληση των κατασκευαστών ή των διανομέων δεν μπορούν πάντα να ανταποκριθούν. Στους τομείς αυτούς, η κατάρτιση στην παροχή υπηρεσιών δεν πρέπει να αποσυνδέεται από την παραγωγή: εξ ου και το ενδιαφέρον των καταρτίσεων αυτών. Ο σκοπός είναι λοιπόν να καταρτιστούν μηχανικοί και τεχνικοί ειδικότερα προσαρμοσμένοι σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών για τις ανάγκες των καταναλωτών, μέσω διακλαδικών καταρτίσεων, που παρέχονται εν μέρει στην επιχείρηση και οι οποίες καταλήγουν σε δίπλωμα ή τίτλο μηχανικού ή τεχνικού του τριτογενούς τομέα.

Η κατάρτιση στη δημιουργία επιχείρησης θα πρέπει να ενθαρρυνθεί επίσης. Με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους θα εξεταστούν οι διαδικασίες που ευνοούν τη δημιουργία μικροεπιχειρήσεων ιδίως από νέους. Με αυτή την

προοπτική, το Πράσινο Βιβλίο για την καινοτομία θα αποτελέσει μια μαρτυρία εξάλλου ως προς το ότι πολλά μένουν ακόμη να γίνουν για την απλούστευση των διατυπώσεων δημιουργίας τέτοιων επιχειρήσεων.

Ένας ευρωπαϊκός μηχανισμός παρατήρησης των καινοτόμων πρακτικών επαγγελματικής κατάρτισης θα εγκατασταθεί εντός των υπηρεσιών της Επιτροπής ώστε να καταστούν δυνατές οι ανταλλαγές και η διάδοση των καλών πρακτικών και των νεωτεριστικών εμπειριών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο ίδιο πνεύμα θα αναπτυχθούν μηχανισμοί πρόβλεψης αναγκών σε δεξιότητες, ειδικότητες και νέα επαγγέλματα.

Παράδειγμα αριθ. 2

Ανάπτυξη της μαθητείας στην Ευρώπη

Στόχοι:

- Ανάπτυξη όλων των μορφών μαθητείας (εναλλασσόμενη κατάρτιση, δυαδικές καταρτίσεις, κτλ) και σε όλα τα επίπεδα στην Ευρώπη, με τη διευκόλυνση της κινητικότητας μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών κέντρων μαθητείας για σημαντικές χρονικές περιόδους
- Επαναφορά της παράδοσης της επιβλεπόμενης μαθητείας που επιτρέπει, στη διάρκεια της κατάρτισης, την απόκτηση επαγγελματικών και εκπαιδευτικών εμπειριών σε διάφορα πολιτιστικά περιβάλλοντα και διάφορες επιχειρήσεις
- Προαγωγή των νέων μορφών εποπτείας που λαμβάνουν υπόψη τους την ευρωπαϊκή διάσταση

Μέθοδοι:

- Δημιουργία και εδραίωση δικτύων κέντρων μαθητείας μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών
- Στήριξη στην κινητικότητα μαθητευομένων στα πλαίσια ενός προγράμματος τύπου "Erasmus"
- Θέσπιση ευρωπαϊκού καθεστώτος μαθητευομένου, ως συνέχεια του Πράσινου Βιβλίου για τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα των καταρτιζομένων

III. ΤΡΙΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Πάλη κατά του κοινωνικού αποκλεισμού"

Η εξέλιξη των οικονομιών μας και οι περιορισμοί της ανταγωνιστικότητας άφησαν στο δρόμο πολλές κατηγορίες πληθυσμού (μη πτυχιούχους νέους, ηλικιωμένους εργαζόμενους, μακροχρόνια άνεργους, γυναίκες επανεντασσόμενες στην αγορά εργασίας). Η ανάλυση που παρουσιάστηκε στο πρώτο μέρος του Λευκού Βιβλίου αποδεικνύει ότι οι πληθυσμοί αυτοί είναι ακόμα περισσότερο εκτεθειμένοι σε ένα πλαίσιο όπου η γνώση καταλαμβάνει πλέον κυρίαρχη θέση όσον αφορά την κοινωνική θέση και τη δεξιότητα απασχόλησης.

Για να παρεμποδιστεί αυτή η διαδικασία περιθωριοποίησης, τα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει μια σειρά μέτρων. Αυτά στηρίζονται κατ' ουσίαν, στον πολλαπλασιασμό των περιόδων κατάρτισης ή επιστροφής προς την απασχόληση και αφετέρου, σε μεθόδους, ποικίλες -επανεξέταξης των ατόμων που βρίσκονται στη μεγαλύτερη δυσκολία μέσω της δράσης των τοπικών οργανώσεων. Διαπιστώνεται έτσι η ανάπτυξη επιχειρήσεων ένταξης, των "Workshops", και άλλων μεθόδων επανεξέταξης μέσω της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, σθεναρά πλαισιωμένης και με σκοπό την εξειδίκευση. Η χρηματοδότηση των μέτρων αυτών είναι εξαιρετικά βαριά για τα δημόσια οικονομικά και η Κοινότητα έχει προσφέρει μέσω των διαρθρωτικών ταμείων σημαντική συμβολή.

Ως συμπλήρωμα όλων αυτών των μέτρων, το παρόν Λευκό Βιβλίο προτίθεται να δώσει έμφαση στην ανάγκη προώθησης κατά τρόπο υποδειγματικό δύο σειρών πειραμάτων που διεξάγονται σε ορισμένα κράτη μέλη για την καταπολέμηση του αποκλεισμού και την ανάπτυξη του αισθήματος ότι κάποιος ανήκει κάπου.

Πρόκειται για την υποστήριξη των εμπειριών του σχολείου δεύτερης ευκαιρίας και της εθελοντικής υπηρεσίας για τους νέους.

A. Τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας

Η ιδέα είναι απλή: να προσφερθεί στους νέους που έχουν αποκλειστεί από το εκπαιδευτικό σύστημα ή που φαίνεται ότι θα αποκλειστούν τις καλύτερες δυνατές καταρτίσεις και την καλύτερη πλαισίωση για να τους ξαναδοθεί αυτοπεποίθηση.

Αν το σχολείο αποτελεί "μια πρώτη ευκαιρία" για κάθε άτομο για ένταξή του στην κοινωνία θα πρέπει να δεχτούμε ότι αυτό δεν ισχύει δυστυχώς για τα λιγότερο ευνοημένα άτομα τα οποία δεν έχουν συχνά το οικογενειακό κοινωνικό πλαίσιο που να τους επιτρέπει να επωφεληθούν από τη γενική κατάρτιση που παρέχεται στο σχολείο. Οι νέοι που αποκλείονται του σχολικού συστήματος αριθμούνται ενίοτε σε δεκάδες χιλιάδων στα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα. Χωρίς εξειδίκευση, δεν έχουν παρά ελάχιστη ελπίδα να βουν απασχόληση και κατά συνέπεια να ενταχθούν στην κοινωνία.

Με βάση πειράματα που έγιναν στα κράτη μέλη είναι σαφές ότι η ανάκτηση του χαμένου πεδίου δεν θα πρέπει να γίνεται σε "σχολεία-γκέττο". **Όλο και περισσότερο, τα σχολεία που βρίσκονται σε ευαίσθητες περιοχές αναπροσανατολίζονται ώστε να καθίστανται μηχανισμοί δεύτερης ευκαιρίας ή ακόμη εγκαθίστανται νέοι χώροι εκπαίδευσης που έχουν στη διάθεσή τους πρόσθετα μέσα συναρτήσεως της θέσης τους.**

Σ' αυτά τα σχολεία, ο στόχος είναι η βελτίωση της πρόσβασης στις γνώσεις ευνοώντας την προσφυγή σε καλύτερους καθηγητές, στην ανάγκη πληρώνοντάς τους καλύτερα από αλλού, σε προσαρμοσμένους ρυθμούς διδασκαλίας, σε παροχή νέων κινήτρων, σε εκπαιδευτικές περιόδους εργασίας σε επιχειρήσεις, σε εξοπλισμό πολυμέσων και στη δημιουργία τάξεων περιορισμένου αριθμού μαθητών (πρβλ. πλαίσιο).

Στόχος επίσης είναι, ενώ στις ευαίσθητες αυτές συνοικίες καταρρέουν τα κοινωνικά και οικογενειακά πλαίσια, να ξαναγίνει το σχολείο ένας χώρος εμπύχωσης της κοινότητας, διατηρώντας, πέραν των ωρών διδασκαλίας την παρουσία των διδασκόντων.

Οι εμπειρίες δεύτερης εμπειρίας απευνώνονται σε όλο το σχολικό πληθυσμό μιας προβληματικής συνοικίας χωρίς να γίνεται επιλογή μεταξύ εκείνων που είναι ικανοί να παρακολουθήσουν παραδοσιακού τύπου σχολεία και εκείνων που δεν είναι ώστε να αποφευχθεί κάθε μορφή διάκρισης.

Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι πολυάριθμες εμπειρίες αποσκοπούσες να δώσουν μια "δεύτερη ευκαιρία" συνεχίζονται από μακρού. Στις ΗΠΑ, 500 σχολεία "ταχείας διδασκαλίας" (πρβλ. παράρτημα) δημιουργήθηκαν σε ορισμένες αστικές συνοικίες και χρησιμοποιούν παγιωμένους και ταχείς παιδαγωγικούς ρυθμούς. Κατά τη διάσκεψη G-7 για την κοινωνία της πληροφορίας που έγινε τον περασμένο Φεβρουάριο στις Βρυξέλλες, οι αμερικανοί αρμόδιοι εξήγησαν ότι οι νέοι που έχουν αποκλειστεί και απορριφθεί από το σύστημα κλασικής κατάρτισης ανακάλυψαν ξανά τον δρόμο του σχολείου όταν τους διατέθηκαν υπολογιστές και καλύτεροι εκπαιδευτές. Άρχισαν λοιπόν να λειτουργούν με σύστημα διαλογικό σε αντίθεση με την παθητική στάση που υιοθετούσαν στον συνήθη τρόπο εκπαίδευσης. Στα σχολεία αυτά υπάρχει, στο μέτρο του δυνατού, ένα μίγμα μαθητών που βρίσκονται σε ρήξη με την σχολική εκπαίδευση και μαθητών προσαρμοσμένων στην κλασική διδασκαλία.

Στο Ισραήλ, ήδη πριν από τη δημιουργία του κράτους, ένα πρωτότυπο εκπαιδευτικό σύστημα αναπτύχθηκε στο σύστημα των "εταιρειών νέων" στο πλαίσιο διαφόρων κοινοτήτων χωριών και επέτρεψε την υποδοχή και ένταξη παιδιών προσφύγων από την Ευρώπη χωρίς οικογενειακούς δεσμούς. Αυτό το εκπαιδευτικό πρότυπο του Alyat Hanoar (πρβλ. παράρτημα) περιλαμβάνει σήμερα με επιτυχία νέους προερχόμενους από το Μαρόκο, τη Ρωσία, την Αιθιοπία κλπ. Από την δημιουργία του το σύστημα αυτό επέτρεψε συνολικά την εκπαίδευση και ένταξη στην Ισραηλινή κοινωνία άνω των 300.000 νέων έχοντας ως αποτέλεσμα το ποσοστό των "drop outs" (εκείνων που εγκατέλειψαν το πλαίσιο κατάρτισης) να είναι πολύ χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Αυτή η κίνηση για σχολείο δεύτερης ευκαιρίας έλκει την καταγωγή της εξάλλου από την Ευρώπη, ακριβέστερα δε από τη Γερμανία κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1920 και επεκτάθηκε στο Ην. Βασίλειο κατά τη δεκαετία του 1940 από γερμανούς υπευθύνους αυτού του πρώτου πειράματος, που υποχρεώθηκαν σε εξορία. Η κίνηση αυτή αναπτύχθηκε μέσω του "Outward Bound Trust" και συνέχισε την παιδαγωγική της έρευνα, απομακρυνόμενη από τον αρχικό της σκοπό.

Σε ένα εντελώς διαφορετικό πλαίσιο, αλλά επίσης για να ανταποκριθεί σε μια κατάσταση κρίσης, δεν είναι παράξενο που στην Ευρώπη διάφορες τοπικές δημόσιες αρχές στηριζόμενες σε οργανώσεις, επαναπροσεγγίζουν την ιδέα αυτή, που είχε αρχικά ξεκινήσει στην Ευρώπη, για προσφορά μέσω του σχολείου μιας δεύτερης ευκαιρίας. Στις ευαίσθητες συνοικίες των προαστίων, αναπτύσσονται εμπειρίες μηχανισμών δεύτερης ευκαιρίας με την κινητοποίηση μέσων (σε καθηγητές και υποδομή) -έχοντας ως αρχική έμπνευση αυτά πρόδρομα πρότυπα επανένταξης. Αυτό ισχύει στις Κάτω Χώρες, την Ισπανία, τη Γαλλία, στο πλαίσιο μηχανισμών που έχουν δημιουργηθεί σε τοπικό επίπεδο. Ως προς το θέμα αυτό μπορούμε να αναφέρουμε μεταξύ πολλών άλλων εμπειριών, ένα σχέδιο που εξετελέσθη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο του COMENIUS: πέντε μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις Αμβέρσα, Μπολόνια, Brandford, Μασσαλία και Τορίνο) δημιούργησαν μια εκπαιδευτική εταιρική σχέση αποσκοπούσα στην κοινωνική ένταξη, μέσω της σχολικής επιτυχίας παιδιών προερχομένων από οικογένειες μεταναστών.

Ορισμένες κυβερνήσεις απαφάσισαν όχι μόνο σημαντική οικονομική υποστήριξη αλλά επίσης μέτρα θετικών διακρίσεων για τις εμπειρίες στις προβληματικές συνοικίες δημιουργώντας ένα κατ' εξαίρεση τοπικό περιβάλλον του τύπου "ελεύθερες ζώνες".

Η Επιτροπή έχει την πρόθεση, στο πλαίσιο ιδίως των προγραμμάτων SOCRATES και LEONARDO, να προσφέρει υποστήριξη σε τέτοιους μηχανισμούς δεύτερης ευκαιρίας, ξεκινώντας από συγχρηματοδοτήσεις δοκιμαστικών σχεδίων, δικτύωση των τρεχουσών εμπειριών και διάδοση παιδαγωγικών μεθόδων (πρβλ. πλαίσιο). Στη βάση αυτή θέλει να εγκαινιάσει μια συζήτηση ως προς το αν ενδείκνυται ή όχι η ενθάρρυνση σε μεγαλύτερη κλίμακα της δημιουργίας σχολείων δεύτερης ευκαιρίας.

B. Η ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία

Εμπειρίες εθελοντικής υπηρεσίας υπάρχουν σε πολλά κράτη μέλη. Νέοι μπορούν -χωρίς αυτό να υποκαθιστά τη στρατιωτική θητεία- να πραγματοποιούν εκπαιδευτικές περιόδους εργασίας για την άσκηση μιας περιόδου γενικού συμφέροντος είτε στη χώρα τους είτε σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης προσφέρει μια μικρή συμβολή, μέχρι τώρα σε πειραματική βάση, βάσει του προγράμματος Νεολαία για την Ευρώπη. Παράλληλα το πρόγραμμα YOUTHSTART προβλέπει τη χρηματοδότηση, στο πλαίσιο της χρηματικής κατάρτισης, ενεργειών υποστήριξης δραστηριοτήτων ένταξης των νέων χωρίς εξειδίκευση.

Όλες αυτές οι εμπειρίες, όσο ενδιαφέρουσες και αν είναι, παραμένουν πολύ περιορισμένου εύρους. Εξάλλου δεν έχουν καταλήξει σε πραγματικές πολύπλευρες ενέργειες. Προσκρούουν, ελλείπει σαφούς καθεστώτος εθελοντή, σε πολυάριθμα εμπόδια στο επίπεδο της ελεύθερης κυκλοφορίας, της φορολογίας, της κοινωνικής ασφάλισης.

Τελευταία, ένα όλο και σαφέστερο αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου των ΜΚΟ, πολλών κρατών μελών εκδηλώνεται για την υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων αποσκοπούντων στην προαγωγή σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως συμπλήρωμα των εθνικών μέτρων -και κατά συνέπεια με τήρηση της αρχής της επικουρικότητας- μιας ευρωπαϊκής εθελοντικής θητείας.

Όλα αυτά ευθυγραμμίζονται με την έκθεση της επιτροπής ad hoc "Η Ευρώπη των πολιτών" (έκθεση Antonino 1985) και με τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22.09 και της 25.10.1995. Η ιδέα της δημιουργίας "μιας ευρωπαϊκής εθελοντικής θητείας ανθρωπιστικής δράσης" συμπεριελήφθη στην έκθεση της ομάδας προβληματισμού για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της ευρωπαϊκή εθελοντικής θητείας, η Επιτροπή πρόκειται:

- να εξαγγείλει, στα πλαίσια του υπάρχοντος προγράμματος "Νεολαία για την Ευρώπη", μία ενέργεια στήριξης σε 600 εθελοντές νέους για εργασίες γενικού ενδιαφέροντος, εκτός της χώρας καταγωγής τους. Η πολιτική αυτή υπηρεσία θα πραγματοποιείται στο εσωτερικό της Κοινότητας, ειδικά στις προβληματικές συνοικίες, και στο εξωτερικό, σε πολυεθνικές ομάδες, ειδικότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- να εξετάσει τη δυνατότητα, βάσει των άρθρων 126 και 127 της Συνθήκης της Ένωσης, τη θέσπιση ενός νομικού και οικονομικού πλαισίου που θα διευκολύνει την ανάπτυξη και το συντονισμό των εθνικών και κοινοτικών εμπειριών ευρωπαϊκής πολιτικής θητείας, ιδιαίτερα μέσα από την κατάργηση ορισμένων εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εθελοντών νέων.

Παράδειγμα αριθ. 3

Μια δεύτερη ευκαιρία μέσω του σχολείου

Στόχοι:

- Να επανεντάσει μέσα από ένα κύκλο κατάρτισης που θα οδηγεί σε απασχόληση τους μη πτυχιούχους νέους, των προβληματικών συνοικιών των μεγαλουπόλεων προσφέροντας μια δεύτερη ευκαιρία εκπαίδευσης, μέσω αναπροσανατολισμού του σχολείου που βρίσκονται σ' αυτές τις συνοικίες ή μέσω της δημιουργίας νέων χώρων εκπαίδευσης.
- Να εξασφαλίζει αξιόλογη πλαισίωση με την αποστολή καθηγητών ιδιαίτερα εξειδικευμένων και εξίσου καλά αμειβομένων με εκείνους που διδάσκουν στα πιο φημισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Να αναπτύσσει μεταξύ των ενδιαφερομένων νέων κίνητρα, ικανότητες εκμάθησης της μάθησης, τις βασικές γνώσεις και κοινωνικές δυνατότητες.
- Να συστήσει τάξεις μαθητών περιορισμένου αριθμού.

Μέθοδοι:

- Κινητοποίηση συμπληρωματικών ευρωπαϊκών κεφαλίων χρηματοδότησης ως υποστήριξη των εθνικών ή περιφερειακών χρηματοδοτήσεων για την εφαρμογή αυτών διαδικασιών ένταξης.
- Θέσπιση ενεργειών συντονισμού και εταιρικής σχέσης με τους οικονομικούς εταίρους ώστε να αυξηθούν οι ευκαιρίες ένταξης στην απασχόληση μετά την συμπλήρωση της κατάρτισης.
- Πρόβλεψη ήδη από την αρχή της εκπαιδευτικής διαδρομής μιας αναδόκου τοπικής ΜΜΒ/ΜΜΕ ή μεγάλης επιχείρησης, αν είναι δυνατόν με υπόσχεση πρόσληψης, εφόσον ο εκπαιδευόμενος αποκτήσει τα απαιτούμενα πιστοποιητικά ή αναγνώριση των δεξιοτήτων του.
- Χρησιμοποίηση παιδαγωγικής που θα κάνει χρήση προσαρμοσμένων ρυθμών και παιδαγωγικών μεθόδων που θα προσφεύγουν σε νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες.
- Δικτύωση των μηχανισμών δεύτερης ευκαιρίας και διάδοση των παιδαγωγικών μεθόδων.
- Στενή συνεργασία με τις οικογένειες στο όλο διάβημα και στη λειτουργία του μηχανισμού κατάρτισης.
- Μαζική χρησιμοποίηση, (σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις), των τεχνολογιών της πληροφορίας και των πολυμέσων.
- Να αναπτύξει αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες κατά τρόπο εντατικό.

IV. ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: "Γνώση τριών κοινοτικών γλωσσών"

Η γνώση πολλών κοινοτικών γλωσσών έχει καταστεί απαραίτητη προϋπόθεση για να καταστεί δυνατόν στους πολίτες της Ένωσης να επωφεληθούν των επαγγελματικών και προσωπικών δυνατοτήτων που τους ανοίγει η υλοποίηση της μεγάλης εσωτερικής αγοράς χωρίς σύνορα. Αυτή η γλωσσική ικανότητα πρέπει να συνδυάζεται με δυνατότητα προσαρμογής σε περιβάλλον εργασίας και διαβίωσης που χαρακτηρίζεται από διαφορετικές πολιτιστικές συνήθειες.

Οι γλώσσες αποτελούν επίσης ένα απαραίτητο σημείο διέλευσης για τη γνωριμία των άλλων. Η γνώση τους συμβάλλει λοιπόν στην ενίσχυση του αισθήματος ότι ανήκει κάποιος στην Ευρώπη, στον πλούτο της και την πολιτιστική της πολυμορφία και στην κατανόηση μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών.

Η εκμάθηση γλωσσών έχει μια άλλη σπουδαιότητα. Η πείρα δείχνει ότι όταν αυτή είναι οργανωμένη από τη νεαρότερη δυνατή ηλικία, αποτελεί μη αμελητέο παράγοντα σχολικής επιτυχίας. Η επαφή με μια άλλη γλώσσα όχι μόνο είναι συμβατή με τη γνώση της μητρικής αλλά επίσης την ευνοεί. Αναπτύσσει τις ικανότητες αφύπνισης του ενδιαφέροντος και την διανοητική ευελιξία. Διευρύνει, εννοείται τον πολιτιστικό ορίζοντα. Η πολυγλωσσία αποτελεί συστατικό στοιχείο τόσο της ταυτότητας και της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη όσο και της κοινωνίας της γνώσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει εξάλλου, από πλευράς της, στην ανάπτυξη της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο του LINGUA, ενέργεια που στο εξής εντάσσεται στα προγράμματα SOCRATES και LEONARDO.

Δεν είναι πλέον δυνατό να περιορίζεται η γνώση ξένων γλωσσών σε μια ελίτ ή σε εκείνους που την αποκτούν χάρη στη γεωγραφική τους κινητικότητα. Στην προέκταση του Ψηφίσματος του Συμβουλίου και των Υπουργών Παιδείας της 31.03.1995 καθίσταται απαραίτητο να παρέχεται στον καθένα η δυνατότητα όποια και αν είναι η διαδρομή κατάρτισης και εκπαίδευσης που ακολουθεί, να αποκτήσει και να διατηρεί την ικανότητα επικοινωνίας σε δύο τουλάχιστον κοινοτικές γλώσσες πέραν της μητρικής του. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η δέσμευση αποδυναμώθηκε με την εισαγωγή δυνατότητας για τα κράτη μέλη να περιορίζουν την εφαρμογή του μέσω της χρήσης του όρου "αν είναι δυνατόν".

Για να κατορθωθεί η γνώση τριών κοινοτικών γλωσσών είναι ευκαίιο να αρχίζει η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας ήδη από το προσχολικό επίπεδο και φαίνεται απαραίτητο η διδασκαλία αυτή να καταστεί συστηματική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ενώ η εκμάθηση της δεύτερης κοινοτικής γλώσσας θα αρχίζει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θα έπρεπε επίσης, όπως το Ευρωπαϊκό Σχολείο, η πρώτη ξένη γλώσσα που μαθαίνεται να καθίσταται γλώσσα διδασκαλίας ορισμένων μαθημάτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Με την ολοκλήρωση της αρχικής κατάρτισης, θα πρέπει ο καθένας να γνωρίζει δύο ξένες κοινοτικές γλώσσες.

Σε ό,τι αφορά την επαγγελματική κατάρτιση, αρχική και συνεχή, αυτή θα πρέπει ιδιαίτερα να δώσει μια σημαντική θέση στην εκμάθηση γλωσσών. Αυτή έχει διπλή εφαρμογή στην ενεργό ζωή, καθόσον πρόκειται για σημαντικό στοιχείο της γενικής μόρφωσης και, συγχρόνως, ένα πλεονέκτημα για την πρόσβαση στην απασχόληση

στο εσωτερικό της χώρας καταγωγής ή ακόμη για την κινητικότητα που επιτρέπει στον κάτοχο γλωσσών να προβλέψει στο εσωτερικό της Ένωσης.

Όλα αυτά προϋποθέτουν ότι θα υπάρχει διαθέσιμη μια προσφορά εκπαίδευσης ποιότητας, με σύγχρονο υλικό και μεθόδους προσαρμοσμένα στην πολυμορφία των ενδιαφερομένων ομάδων κοινού.

Στην κατεύθυνση αυτή, το Λευκό Βιβλίο προτείνει τις ακόλουθες ενέργειες υποστήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Θέσπιση συστημάτων αξιολόγησης "συμπεριλαμβανόμενης της ανάπτυξης δεικτών ποιότητας και εγγύησης της ποιότητας των μεθόδων και των υλικών εκμάθησης κοινοτικών γλωσσών που θα αποτελέσει το αντικείμενο κοινοτικής υποστήριξης.

Ένα σήμα ποιότητας "ευρωπαϊκά μαθήματα" θα εκπονηθεί και θα χορηγείται στα σχολικά ιδρύματα που ικανοποιούν ορισμένα κριτήρια προώθησης της εκμάθησης κοινοτικών γλωσσών (πρβλ. πλαίσιο).

Οι ανταλλαγές υλικών κατάρτισης στις γλώσσες προσαρμοσμένων σε διάφορες ομάδες κοινού (ενήλικο κοινό, κοινό χαμηλής εξειδίκευσης, νέα παιδιά...) θα υποστηριχθούν.

Θα ενθαρρυνθεί η πρώιμη διδασκαλία κοινοτικών γλωσσών ιδίως μέσω της ανταλλαγής παιδαγωγικού υλικού και εμπειριών.

Παράδειγμα αριθ. 4

Ένα σήμα ποιότητας για τα ευρωπαϊκά μαθήματα

Στόχοι

- Ανάπτυξη της εκπαίδευσης τουλάχιστον δύο ξένων κοινοτικών γλωσσών για όλους τους νέους.
- Ενθάρρυνση των νεωτεριστικών μεθόδων εκμάθησης γλωσσών.
- Διάδοση της καθημερινής πρακτικής άσκησης ευρωπαϊκών ξένων γλωσσών στα σχολικά ιδρύματα όλων των επιπέδων.
- Ευνόηση της ευαισθητοποίησης στις κοινοτικές γλώσσες και πολιτιστικές συνήθειες, καθώς και της πρώιμης εκμάθησης αυτών.

Μέθοδοι

- Κινητοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την εξασφάλιση της εκμάθησης τουλάχιστον μιας κοινοτικής γλώσσας ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
 - Καθορισμός ενός σήματος ποιότητας "ευρωπαϊκά μαθήματα" που πρόκειται να χορηγείται σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:
 - ουσιαστική πρακτική γνώση από όλους τους μαθητές μιας κοινοτικής γλώσσας σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δύο δε γλωσσών σε δευτεροβάθμιο επίπεδο
 - συμμετχή εκπαιδευτικού προσωπικού προερχόμενο από άλλα κράτη μέλη της Ένωσης
 - εφαρμογή παιδαγωγικών μεθόδων που ευνοούν την αυτόνομη εκμάθηση γλωσσών
 - θέσπιση οργανισμού θα ευνοεί την επαφή μεταξύ των νέων των διαφόρων κρατών μελών (περιλαμβανόμενων και των επαφών μέσω της χρησιμοποίησης των τεχνολογιών της πληροφορίας)
- Η προαγωγή αυτού του σήματος θα επιτρέψει την κινητοποίηση σημαντικών χρηματοδοτήσεων από πλευράς των κρατών μελών (συμπεριλαμβανόμενων των περιφερειακών αρχών).
- Δικτύωση των ιδρυμάτων που τους έχει χορηγηθεί το σήμα αυτό.
 - Σημαντική ενθάρρυνση της κινητικότητας καθηγητών μητρικής γλώσσας στα σχολικά ιδρύματα άλλων χωρών, όπως το επιτρέπει το κοινοτικό δίκαιο και οι προσαρμογές που έγιναν βάσει αυτού στις εθνικές δημόσιες υπηρεσίες.

V. Πέμπτος γενικός στόχος: "Ισότιμη αντιμετώπιση της υλικής επένδυσης και της επένδυσης σε κατάρτιση"

Η επένδυση στις δεξιότητες έχει αναγνωριστεί ως ο κεντρικός παράγοντας της ανταγωνιστικότητας και της καταλληλότητας για την απασχόληση από το Λευκό Βιβλίο. Για να υλοποιηθεί στην πράξη αυτός ο προσανατολισμός, δύο κατηγορίες στοιχείων θα πρέπει να αναλυθούν και να οδηγήσουν σε προτάσεις ενεργειών:

- το επίπεδο των επενδύσεων που γίνονται στο ανθρώπινο δυναμικό
- η λογιστική και φορολογική αντιμετώπιση των δαπάνων κατάρτισης

Όσον αφορά την πρώτη πλευρά θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι δαπάνες εκπαίδευσης και κατάρτισης υπόκεινται σε έντονο βαθμό στις εξελίξεις της συγκυρίας και στις διακυμάνσεις των επιπέδων δραστηριότητας. Αυτό είναι ιδιαίτερα λεπτό θέμα για τις επιχειρήσεις για τις οποίες παρατηρήθηκε ότι με την ύφεση είχαν τάση να μειώνουν έντονα το επίπεδο δαπανών τους. Για τις δημόσιες δαπάνες, το πλαίσιο λιτότητας και μείωσης των δημοσίων ελλειμμάτων επιβάλλει μεγαλύτερη προσοχή στη συγκράτηση των επενδύσεων που γίνονται από το δημόσιο σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Για ό,τι αφορά τη φορολογική και λογιστική αντιμετώπιση, η εργασία δεν θεωρείται ως περιουσιακό στοιχείο. Αποτελεί μια επιβάρυνση εκμετάλλευσης που εμφανίζεται στον λογαριασμό αποτελεσμάτων της επιχείρησης με την μορφή αμοιβών και φόρων. Η προς μελέτη επιλογή συνίσταται στο να θεωρηθεί ότι η τεχνογνωσία και οι δεξιότητες που αποκτώνται από τους μισθωτούς στην άσκηση των καθηκόντων τους μπορούν να συμβάλουν σε πρόσκτηση πρόσθετης αξίας από την επιχείρηση και κατά συνέπεια να θεωρηθεί ένα μέρος των δαπανών κατάρτισης και των αμοιβών κατά την περίοδο κατάρτισης ως άυλα αγαθά υποκείμενα σε απόσβεση και να μεταφερθούν στον ισολογισμό.

Σήμερα προτεραιότητα έχει η παγίωση των επιπέδων χρηματοδότησης που χορηγούνται από όλους τους συντελεστές στο θέμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης -πράγμα που προϋποθέτει τη μέτρησή της-, την ανάπτυξη μηχανισμών άμεσης και έμμεσης παροχής κινήτρων για την προώθηση της επένδυσης σε έμπυχο δυναμικό και βελτίωση των μηχανισμών λογιστικού υπολογισμού και παρακολούθησης των δαπανών.

Είναι ιδιαίτερα επιθυμητό, όπως το έχει προτείνει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της "Για μια πολιτική βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση" (COM(94) 319 τελικό), να ληφθούν μέτρα σε εθνικό επίπεδο, υπέρ των επιχειρήσεων που καταβάλλουν ιδιαίτερη προσπάθεια κατάρτισης, ώστε ένα μέρος των χρησιμοποιούμενων ποσών για το σκοπό αυτό να μπορεί να εγγραφεί στον ισολογισμό τους ως άυλο ενεργητικό. Παράλληλα, θα έπρεπε να αναπτυχθούν μορφές "δημιουργίας αποθεματικού κατάρτισης" προς όφελος προσώπων που επιθυμούν να ανανεώσουν τις γνώσεις τους ή να επαναλάβουν μια κατάρτιση αφού έχουν διακόψει τις σπουδές τους.

Η ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας συνεπάγεται στο εξής τη διάθεση στην αγορά μιας αυξανόμενης αναλογίας νέων αγαθών και υπηρεσιών που θα καθίσταται

όλο και σημαντικότερα για τη βελτίωση της γνώσης. Πολυάριθμα κράτη μέλη έχουν ήδη προβλέψει στα φορολογικά τους συστήματα, τρόπους μερικής απαλλαγής που επιτρέπουν στα άτομα να έχουν έκπτωση από τους φόρους τους ορισμένων δαπανών στις οποίες απομένουν για την κατάρτισή τους. Θα πρέπει να αναρωτηθεί κανείς αν τα συστήματα αυτά δεν πρέπει να επανεξετασθούν και να επεκταθούν γρήγορα κατά τρόπο ώστε ναληφθεί υπόψη η τεχνολογική εξέλιξη και να καταστεί δυνατό στους πολίτες να αφιερώσουν στη συνεχιζόμενη βελτίωση των γνώσεών τους την υψηλότερη δυνατή επένδυση.

Το Λευκό Βιβλίο προτείνει τις ακόλουθες ενέργειες υποστήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο για να:

- μετρηθεί η επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση, αφενός·
- προαχθεί η επένδυση σε έμπυχο δυναμικό, αφετέρου.

Πρόκειται να καταρτιστεί ένας γενικός πίνακας κατευθύνσεων των δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων που γίνονται στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στο εσωτερικό της Ένωσης.

Θα πραγματοποιηθεί απογραφή των μηχανισμών ενίσχυσης και παροχής κινήτρων για την επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στην Ευρώπη, ώστε να καταστεί δυνατή η διάδοση των διαφόρων υφιστάμενων μηχανισμών.

Από μια εξέταση των διαφόρων τρόπων φορολογικής και λογιστικής αντιμετώπισης των δαπανών κατάρτισης των επιχειρήσεων και ατόμων θα αναληφθεί μια διαδικασία συνενόησης με τα κράτη μέλη για την προώθηση της επένδυσης σε έμπυχο δυναμικό ως περιουσιακού στοιχείου (πρβλ. πλαίσιο).

Παράδειγμα αριθ. 5

Προώθηση της επένδυσης σε έμψυχο δυναμικό

Στόχοι

- Προαγωγή μιας γενικής έννοιας της κατάρτισης ως επένδυσης και όχι ως τρέχουσας δαπάνης.
- Παρακίνηση των ατόμων να επενδύουν στην κατάρτισή τους κατά το πρότυπο των σχεδίων αποταμίευσης
- Ενθάρρυνση των συνεννοήσεων μεταξύ εθνικών συστημάτων από άποψη φορολογικής και λογιστικής αντιμετώπισης των δαπανών κατάρτισης
- Προσέγγιση της λογιστικής αντιμετώπισης των αύλων επενδύσεων, ιδίως το επίπεδο των δαπανών έρευνας και κατάρτισης

Μέθοδοι

- Αναγνώριση της ποικιλίας των τρόπων φορολογικής και λογιστικής αντιμετώπισης των δαπανών κατάρτισης επιχειρήσεων και ατόμων
- Αξιολόγηση των χρηματοπιστωτικών επιπτώσεων για τα κράτη και τις επιχειρήσεις
- Κοινοτική εμπειρογνωμοσύνη διαφόρων τρόπων που επιτρέπουν την αντιμετώπιση των δαπανών κατάρτισης ως επένδυσης για τις επιχειρήσεις και τα άτομα.
- Συντονισμένη εξέταση με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους των νομικών και διοικητικών διατάξεων ώστε οι δαπάνες κατάρτισης των επιχειρήσεων να θεωρούνται ως επενδύσεις.

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο κόσμος διασχίζει μια μεταβατική περίοδο μεγάλων αλλαγών. Όλα δείχνουν ότι η ευρωπαϊκή κοινωνία όπως και άλλες, θα εισέλθει σε μια νέα εποχή, οπωσδήποτε πιο ασταθή και περισσότερο απρόβλεπτη από τις προηγούμενες.

Οπωσδήποτε, αυτή η νέα εποχή, εκείνη της διεθνοποίησης των ανταλλαγών, της κοινωνίας της πληροφωρίας, των επιστημονικών και τεχνικών αναταραχών, προκαλεί ερωτήματα και φόβους ιδίως επειδή είναι δύσκολο να προσδιοριστούν τα σχετικά όρια.

Αυτά τα ερωτήματα και οι φόβοι είναι οπωσδήποτε εντονότερα στην Ευρώπη απ' ό,τι αλλού. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός είναι παλαιός και πολύπλοκος. Σήμερα βρίσκεται σε μια έντονη δίψα για έρευνα και γνώσεις, κληρονομιά μιας ιστορίας που είδε την Ευρώπη να πραγματοποιεί την πρώτη τεχνική και βιομηχανική επανάσταση και έτσι να αλλάζει τον κόσμο και μια πολύ έντονη ζήτηση για σταθερότητα και συλλογική ασφάλεια. Η προσδοκία αυτή είναι απόλυτα κατανοητή, σε μια ήπειρο που επί τόσο μακρό διάστημα υπέστη καταστροφές από τους πολέμους και κατακερματισμούς από πολιτικές και κοινωνικές διαμάχες: όμως αυτό μπορεί να φθάσει μέχρι σημείου να δώσει τροφή σε συντηρητικά ανακλαστικά έναντι της αλλαγής.

Και εντούτοις, αυτή η εποχή μετασχηματισμού αποτελεί μια ιστορική ευκαιρία για την Ευρώπη, καθόσον οι περίοδοι αυτοί αλλαγών, κατά τις οποίες μια κοινωνία γεννά εκείνη που θα τη διαδεχθεί, είναι οι μόνες που προσφέρονται για βαθιές μεταρρυθμίσεις που επιτρέπουν την αποφυγή βίαιων αλλαγών. Η ανάπτυξη των ανταλλαγών ανά τον κόσμο, οι επιστημονικές ανακαλύψεις, οι νέες τεχνολογίες ανοίγουν όντως νέες δυνατότητες ανάπτυξης και προόδου.

Ας διαβάσουμε αυτό που γράφει ένας μεγάλος ευρωπαίος ιστορικός, καλά τοποθετημένος για να συγκρίνει αυτή την περίοδο αλλαγών με εκείνες που προηγήθηκαν ιδίως εκείνες κατά τη μετάβαση από το Μεσαίωνα στην Αναγέννηση:

"Η Ευρώπη του Μεσαίωνα και των νέων χρόνων χρειάστηκε να αντιμετωπίσει τον Βυζαντινό κόσμο, τον Αραβικό κόσμο, την τουρκική αυτοκρατορία. Σήμερα πρόκειται ευτυχώς για μια ειρηνικότερη αντιπαράθεση όμως η ύπαρξη γιγαντιαίων λόγω του μεγέθους και της οικονομικής τους δύναμης ή και τα δύο συγχρόνως, ιστορικών παραγόντων, επιβάλλει στην Ευρώπη να φθάσει να έχει ένα μέγεθος συγκρίσιμο με το δικό τους εάν επιθυμεί να υπάρξει, να εξελιχθεί και να διαφυλάξει την ταυτότητά της. Ενώπιον της Αμερικής, της Ιαπωνίας, της Κίνας αύριο, η Ευρώπη θα πρέπει να διαθέτει όγκο που θα είναι οικονομικά, δημογραφικά και πολιτικά ικανός να εξασφαλίσει την ανεξαρτησία της.

"Ευτυχώς έχει υπέρ αυτής την ισχύ του πολιτισμού του και της κοινής κληρονομιάς. Αυτό το είδαμε: στη διάρκεια των 25 αιώνων, σε συνεχώς ανανεούμενα στρώματα, ο ευρωπαϊκός πολιτισμός υπήρξε δημιουργικός και σήμερα ακόμη όπως το εκθέτει

ένα σύνθημα, η κυριότερη πρώτη ύλη της Ευρώπης είναι αναμφισβήτητα η φαιά ουσία"¹

Είναι όντως στις διαστάσεις της Ευρώπης που θα μπορέσει να οικοδομηθεί μια κοινωνία προόδου, ικανή συγχρόνως να συμβάλλει στην τροποποίηση της φύσης των πραγμάτων σε πλανητική κλίμακα και να διαφυλάξει μια πλήρη συνείδηση του εαυτού της.

Το παρόν Λευκό Βιβλίο υπερασπίζει την άποψη ότι οικοδομώντας το συντομότερο δυνατό την ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης θα μπορέσει να επιτευχθεί ο στόχος αυτός. Αυτή η πορεία προς τα εμπρός συνεπάγεται βαθείς μετασχηματισμούς. **Όντως, τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν πολύ συχνά ως αποτέλεσμα να χαράσσουν άπαξ δια παντός την επαγγελματική διαδρομή του ανθρώπου. Υπάρχουν υπερβολικά πολλές ακαμψίες, υπερβολικά πολλοί διαχωρισμοί μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, δεν υπάρχουν αρκετές διαβάσεις, δεν υπάρχουν αρκετές δυνατότητες για νέες μορφές διδασκαλίας καθόλη τη διάρκεια του βίου.**

Η εκπαίδευση και κατάρτιση μεταδίδουν τα απαραίτητα σημεία αναφοράς για την εδραίωση κάθε ατομικής και συλλογικής ταυτότητας, ενώ συγχρόνως επιτρέπουν την προειδοποίηση νέων τεχνολογικών και επιστημονικών προόδων. Η αυτονομία που παρέχουν στα άτομα, αν επωφελούνται όλα από αυτήν, διευκολύνει την έννοια της συνοχής και εμφυτεύει το αίσθημα ότι ανήκεις κάπου. Η πολιτιστική ποικιλία της Ευρώπης, η παλαιότητά της, η κινητικότητα μεταξύ των διαφόρων πολιτιστικών συνηθειών αποτελούν ισχυρά πλεονεκτήματα για την προσαρμογή του νέου κόσμου που εμφανίζεται στον ορίζοντα.

Το να είσαι Ευρωπαίος, σημαίνει να επωφελείσαι ενός πολιτιστικού κεκτημένου με μια ποικιλία και ένα βάθος χωρίς προηγούμενο. Το ίδιο επίσης ισχύει για την ωφέλεια από όλες τις δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση και τη δεξιότητα. Ο στόχος του Λευκού Βιβλίου είναι να επιτρέψει την περαιτέρω εκμετάλλευση αυτών των δυνατοτήτων: οι συστάσεις που περιέχονται εδώ δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι εξαντλούν το θέμα.

Ο στόχος τους είναι πιο ταπεινός: να συμβάλλουν, με τις πολιτικές κατάρτισης των κρατών μελών, στην τοποθέτηση της Ευρώπης στην οδό της κοινωνίας της γνώσης. Αποσκοπούν επίσης στην έναρξη, για τα προσεχή έτη, μιας ευρύτερης συζήτησης. Μπορούν να συμβάλλουν τέλος στο να δειχθεί ότι μέλλον της Ευρώπης και η θέση της στον κόσμο εξαρτώνται από την ικανότητα πρόσδοσης σήμερα στην προσωπική ανάπτυξη των γυναικών και των ανδρών που τη συνθέτουν μιας θέσης τουλάχιστον το ίδιο μεγάλη με εκείνη που έχει μέχρι σήμερα δοθεί στα νομικά και νομισματικά ζητήματα. Έτσι η Ευρώπη θα δείξει ότι δεν είναι μια απλή ζώνη ελευθέρων ανταλλαγών αλλά ένα οργανωμένο πολιτικό σύνολο και το μέσον, όχι για να υποστεί αλλά για να ελέγξει τη διεθνοποίηση.

¹ Jacques LE GOFF - Η γηραιά Ευρώπη και η δική μας - 1994 - Παρίσι, Εκδόσεις Seuil.

Παράρτημα 1

Καποια στοιχεία και αριθμοί

Σημείωση:

1. Τα στοιχεία και οι αριθμοί που παρουσιάζονται εδώ προέρχονται από ορισμένα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή του ΟΟΣΑ. Όπως όλες οι στατιστικές, πολύ περισσότερο όταν είναι συγκριτικής μορφής, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή - ειδικά οι εν λόγω στατιστικές που αναφέρονται, στην πλειοψηφία τους, στο ημερολογιακό έτος 1991/92.
2. Τα στοιχεία και οι αριθμοί σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση αναφέρονται κυρίως στη συνεχή κατάρτιση (διότι σε πολλά ΚΜ η αρχική κατάρτιση υπόκειται κυρίως στην αρμοδιότητα της εθνικής εκπαίδευσης - όπως στη Γαλλία, λόγω χάρη, όπου ονομάζεται τεχνική εκπαίδευση). Από την άλλη, στο βαθμό όπου η συνεχής κατάρτιση είναι κυρίως έργο των επιχειρήσεων (και των επαγγελματιών κλάδων), είναι δύσκολο να έχουμε ακριβείς και καθολικούς δείκτες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Το 1993 υπήρχαν περίπου 117 εκατομμύρια άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών στα 15 κράτη μέλη της Ένωσης, 32% δηλαδή του πληθυσμού. Τους περισσότερους νέους, με σχετικές τιμές πάντα, συναντάμε στην Ιρλανδία (43%) -δηλαδή 1 1/2 φορές περισσότερους απ' ότι στη Γερμανία, όπου συναντάμε το πιο χαμηλό ποσοστό. Από το 1973, το ποσοστό των νέων κάτω των 25 ετών επί του πληθυσμού μειώθηκε σε όλα τα κράτη μέλη. Σε πολλές χώρες, όπου το ποσοστό των νέων κάτω των 25 ήταν το υψηλότερο (Ισπανία, Φινλανδία, Κάτω-Χώρες, Πορτογαλία), η μείωση αυτή υπήρξε μεγαλύτερη. Να σημειωθεί ότι το ποσοστό των νέων κάτω των 25 επί του πληθυσμού κατανέμεται πολύ άνισα: πάνω από 35% στη νότια Πορτογαλία, στη Νότια Ιταλία, στη μισή βόρεια Γαλλία ή στην Ιρλανδία λόγω χάρη, μέχρι κάτω από 29% στις περιοχές της Βόρειας Ιταλίας και στα νέα κρατίδια της Ομοσπονδιακής Γερμανίας.
- Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1991/92, υπήρχαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 67 εκατομμύρια μαθητές - το ένα πέμπτο περίπου του συνολικού πληθυσμού (υπολογισμένο στην Ευρώπη των 12). Το 60% περίπου των νέων κάτω των 25 παρακολουθούσε μαθήματα σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Εάν λάβουμε υπόψη μας τους μαθητές που ήταν εγγεγραμμένοι στην προσχολική εκπαίδευση, περίπου 77 εκατομμύρια νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών φοιτούσαν στο σχολείο το 1992 στην παλιά Ευρώπη των 12 - περίπου δηλαδή το 70% του πληθυσμού αυτού.

- Το 1991/92, η Ευρωπαϊκή Ένωση (τα 12 κράτη μέλη) αριθμούσε πάνω από 22 εκατομμύρια νέους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, περισσότερο δηλαδή από το ένα τρίτο του σπουδαστικού πληθυσμού.
- Περίπου 35 εκατομμύρια μαθητών ήταν εγγεγραμμένοι στα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1991/92, δηλαδή το 52% του συνόλου της μαθητικής νεολαίας. Τα ποσοστά αυτά παρουσιάζουν μικρή απόκλιση στις διάφορες χώρες: από 44% στην Πορτογαλία μέχρι 60% στη Γερμανία. Στο σύνολο της Ένωσης (και κυρίως στη Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία), υπάρχουν περισσότεροι νέοι στη δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση παρά στη γενική εκπαίδευση (79% περίπου στη Γερμανία)
- Σχεδόν 10 εκατομμύρια νέοι φοιτούσαν, κατά το 1991/92, σε κάποιο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης -το 14% δηλαδή του συνόλων του μαθητικού/σπουδαστικού πληθυσμού: το υψηλότερο ποσοστό σημειώθηκε στη Δανία, το χαμηλότερο στην Πορτογαλία. Να σημειωθεί ότι (για το 1991/92 πάντα) το 5% των σπουδαστών ήταν ξένης υπηκοότητας (στην περίπτωση αυτή, πάλι, με σημαντικές αποκλίσεις στα διάφορα κράτη μέλη: 10,4% στο Βέλγιο και 1,4% στην Ελλάδα).
- Όλοι οι νέοι, μετά το πέρας των σπουδών τους, δεν αποκτούν αναγκαστικά κάποιο τίτλο σπουδών: ο λόγος τίτλων σπουδών και αριθμού των νέων ηλικίας 18 ετών ήταν 0,81 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσον αφορά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο λόγος τίτλων σπουδών και νέων ηλικίας 23 ετών στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά το ίδιο έτος (1990/91) ήταν 0,23. Και στις δύο περιπτώσεις, είχαμε σοβαρές αποκλίσεις στα διάφορα κράτη μέλη.
- Κατά το 1991/92 η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμούσε πάνω από 4 εκατομμύρια εκπαιδευτικούς, (εκτός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).
- Τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δημόσια: πάνω από το 70% των ιδρυμάτων υπαγονται άμεσα στο δημόσιο τομέα. Τη σημαντικότερη αναλογία απολύτως ανεξάρτητων ιδιωτικών ιδρυμάτων συναντάμε στην Ιταλία (ιδρύματα δηλαδή ιδιωτικά που λιγότερο από το 50% του προϋπολογισμού τους προέρχεται από το δημόσιο τομέα).
- Πάνω από το 20% των μη σπουδαστών νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών ήταν άνεργοι το Μάρτιο του 1995, ποσοστό που ποικίλλει από 6,5% στο Λουξεμβούργο έως 45% στην Ισπανία). Σε όλες τις χώρες της Ένωσης, εξαιρουμένης της Γερμανίας, η ανεργία στους νέους είναι σημαντικά ανώτερη σε σχέση με το σύνολο του εργατικού δυναμικού.
- Κατά γενικό κανόνα (με εξαίρεση την Ελλάδα και την Ιταλία) υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα στο επίπεδο σπουδών και το ποσοστό της ανεργίας: όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο σπουδών, τόσο μικρότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται: στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό αυτό έφτανε ή υπερβαίνο το 15% στους νέους που δεν

είχαν προχωρήσει μετά τον πρώτο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: στα ίδια κράτη μέλη, το ποσοστό των αποφοίτων κάποιας σχολής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ποσοστό κυμαινόταν κάτω από 10%.

- **Οι δαπάνες για την εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν ένα πολύ σημαντικό τμήμα των δημοσίων δαπανών.** Το υψηλότερο ποσοστό ΑΕΠ που δίδεται στην εκπαίδευση το συναντάμε στην Φινλανδία (το 1992), 8% δηλαδή. Για τις χώρες όπου ήταν δυνατή η συγκέντρωση στοιχείων, ο λόγος αυτός κυμαινόταν μεταξύ 7.9% και 5% (Γερμανία, Κάτω-Χώρες). Με εξαίρεση τις Κάτω Χώρες, όπου το ποσοστό που νέμονται τα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι αρκετά σημαντικό (3.3% του ΑΕΠ), το σύνολο σχεδόν των δαπανών για την παιδεία κατευθύνεται στα δημόσια ιδρύματα. Δεν υφίσταται αναγκαστικά άμεση σχέση ανάμεσα στο % ποσοστό επί του ΑΕΠ που διατίθεται στην εκπαίδευση και στις δαπάνες ανά μαθητή σχετικά με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.
- Σήμερα, υπάρχουν πάνω από 500.000 σπουδαστές εγγεγραμμένοι στην εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη, 7% δηλαδή περίπου του σπουδαστικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

- **60% των νέων φοιτούσαν στην επαγγελματική εκπαίδευση σε επίπεδο δευτεροβάθμιας ανώτερης εκπαίδευσης (63% άνδρες και 58% γυναίκες) το 1991/92.** Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι η μόνη χώρα όπου οι γυναίκες υπερτερούν (59%) των ανδρών (52%) στην επαγγελματική εκπαίδευση.
- **Οι δημόσιες δαπάνες στα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ήταν της τάξης του 0.5% του ΑΕΠ το 1993 σε σχέση με 0.25% αντίστοιχα το 1985.** Εκτιμάται ότι οι εργοδότες δαπανούν το 1.5% περίπου της μισθοδοσίας για την επαγγελματική κατάρτιση.
- Εκτιμάται ότι, κάθε χρόνο, **στην ΕΕ, τουλάχιστον το 20% του ενεργού πληθυσμού συμμετέχει σε κάποια μορφή συνεχούς επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, μέσης διάρκειας μιας ή δύο εβδομάδων.** Σύμφωνα με έρευνες που έγιναν το 1993, στα 12 κράτη μέλη, το 5% περίπου των ανδρών υπαλλήλων και το 6% των γυναικών ηλικίας άνω των 25 ετών είχαν συμμετάσχει σε επαγγελματική κατάρτιση τις 4 εβδομάδες πριν τη διεξαγωγή της έρευνας.
- **Ο ιδιωτικός τομέας παίζει πιο σημαντικό ρόλο από ποτέ ως παροχέας κατάρτισης.** Εκτιμάται ότι υπάρχουν 60.000 παροχείς κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- **Παρολο που υπάρχουν πάνω από 3.000 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν συμβάλλουν σημαντικά στη συνεχή κατάρτιση.** Στη Γαλλία, τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχουν σε ποσοστό της τάξης του 5% , όσον αφορά τον αριθμό συμμετεχόντων. Στη Γερμανία,

το ποσοστό κυμαίνεται από 2% έως 3%. Στη Σκανδιναβία και στο Ηνωμένο Βασίλειο υπερβαίνει το 10%.

- **Η συμμετοχή στην συνεχή επαγγελματική κατάρτιση συνδέεται με το επίπεδο της εκπαίδευσης.** Οι αριθμοί δείχνουν ότι, στα κράτη μέλη όπου υπάρχει διαθέσιμη πληροφόρηση, τα άτομα που έχουν παρακολουθήσει ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συμμετέχουν περισσότερο στη συνεχή κατάρτιση στη διάρκεια της ενεργού ζωής τους απ' ό,τι όσοι εγκατέλειψαν το σχολείο με το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Παράρτημα 2

Παραδείγματα κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης

1. Παραδείγματα κινητικότητας ERASMUS (φοιτητές)

Απόφαση του Συμβουλίου:	1987
Καλυπτόμενος πληθυσμός:	1987-1988 3.000 υπότροφοι φοιτητές 1995-1996 170.000 υπότροφοι φοιτητές

COMETT II (Συνεργασία πανεπιστημίου-Επιχείρησης και Σπουδαστών σε Βιομηχανικές Εκπαιδευτικές Περιόδους)

Απόφαση του Συμβουλίου:	1988
Καλυπτόμενος πληθυσμός:	1990 4.300 φοιτητές σε διεθνικές εκπαιδευτικές περιόδους 1994 8.700 φοιτητές σε διεθνικές εκπαιδευτικές περιόδους

75% των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στα προγράμματα ήταν ΜΜΕ.

PETRA II (Νέοι σε αρχική επαγγελματική κατάρτιση και νέοι εργαζόμενοι)

Απόφαση του Συμβουλίου:	1991
Καλυπτόμενος πληθυσμός:	1992-1994 23.566 νέοι σε αρχική επαγγελματική κατάρτιση 13.053 νέοι εργαζόμενοι

FORCE (Συνεχής κατάρτιση στην Ευρώπη)

Απόφαση του Συμβουλίου:	1990
Καλυπτόμενος πληθυσμός:	5.000 ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις, από τις οποίες περίπου 3.000 επιχειρήσεις ή όμιλοι επιχειρήσεων (εξ ως 70% ΜΜΕ) και 900 ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις κατάρτισης στις οποίες συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι στο πλαίσιο 720 σχεδίων

2. Παραδείγματα σχεδίων στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ

- * **Το Ανώτερο Ευρωπαϊκό Πτυχίο Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Hedam/Higher European Diploma in Administration and Management)** είναι ένα πτυχίο προϊόν ακαδημαϊκής συνεργασίας. Ο κύκλος σπουδών είναι τριετής, το 20% του προγράμματος σπουδών είναι αφιερωμένο στην εκμάθηση δύο γλωσσών. Τριακόσιοι σπουδαστές συμμετέχουν σήμερα στο Hedam. Ο αριθμός των συνεργαζομένων ιδρυμάτων ανέρχεται σε 22.
- * **Το Σχέδιο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση προτεινόμενο από την ευρωπαϊκή ομοσπονδία ενώσεων για την εκπαίδευση παδιών μεταναστών εργαζομένων (Efecot)** συγκεντρώνει σαράντα εθνικές ενώσεις και ομίλους υπεύθυνους για την εκπαίδευση παιδιών των οποίων οι γονείς ασκούν περιοδεύοντα επαγγέλματα (προσωπικό φορτηγίων, πλανόδιοι έμποροι, καλλιτέχνες του τσίρκου). Το σχέδιο απευθύνεται εξίσου και στους γονείς.
- * Το **Euroling** (μηχανογραφημένο υλικό εκμάθησης ξένων γλωσσών που αφορά την ιταλική, την ισπανική και ολλανδική γλώσσα σε κατώτερο και μέσο επίπεδο). Το υλικό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ατομικά ή ομαδικά. Συμμετέχουν οχτώ ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.
- * **Πολυφωνία** (Ευρωπαϊκό μουσικό δίκτυο - Erasmus): 12 ευρωπαϊκές σχολές μουσικολογίας και ωδεία έχουν δικτυωθεί για να συνεργαστούν υπέρ της κινητικότητας των σπουδαστών και του εκπαιδευτικού προσωπικού τους (κοινή ύλη και εντατικά προγράμματα, κοινές εξεταστικές επιτροπές). Μέσα από το δίκτυο αυτό δημιουργήθηκε μία Ορχήστρα Δωματίου και ένα Σύνολο πνευστών.
- * **Tradutech** (Ευρωπαϊκό δίκτυο σχολών μετάφρασης/ διερμηνείας - Erasmus): από το 1986, πάνω από 40 ευρωπαϊκές σχολές μετάφρασης/διερμηνείας συνεργάζονται στον τομέα της κινητικότητας των σπουδαστών και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Το Tradutech, τεχνικό εργαλείο υποστήριξης της μετάφρασης, είναι ένα από τα αποτελέσματα της συνεργασίας αυτής. Όλοι οι εταίροι χρησιμοποιούν το σύστημα ECTS (Ευρωπαϊκό σύστημα ακαδημαϊκών μονάδων μεταφερομένων σε όλη την Κοινότητα). Η εκμάθηση των λιγότερο διαδεδομένων ευρωπαϊκών γλωσσών έχει ενισχυθεί και είναι σε εξέλιξη ένα σχέδιο, μοναδικό στην Ευρώπη, στον τομέα κατάρτισης διερμηνέων στη γλώσσα των σημείων.
- * **Dieccc** (Ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας μεταξύ πόλεων στον τομέα της διαπολιτιστικής μόρφωσης - Comenius): για να καταπολεμήσουν την απώλεια ειδίκευσης και την ανεργία, 5 μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις (Μασαλία, Αμβέρσα, Μπράντφορντ, Μπολόνια και Τορίνο) εφάρμοσαν μία εκπαιδευτική συνεργασία, προκειμένου να υποστηρίξουν την κοινωνική ένταξη των παιδιών από οικογένειες μεταναστών, μέσω της βελτίωσης της σχολικής τους επίδοσης.
- * **Adele** (Εκμάθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στις ξένες γλώσσες -Lingua): μέσα από τη δημιουργία διακρατικών ομάδων εργασίας στις οποίες εκπροσωπούνται 4 χώρες (Γαλλία, Πορτογαλία, Ισπανία και Ελλάδα) συστάθηκαν από κοινού μονάδες κατάρτισης στα πολυμέσα, προκειμένου να εισάγουν την ευρωπαϊκή διάσταση στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης, οι οποίες συνοδεύονται από παιδαγωγικά εγχειρίδια για τους καθηγητές ξένων γλωσσών.

- * **Meithal** (Αρχική κατάρτιση εκπαιδευτικών και ευρωπαϊκή διάσταση - Comenius): από το 1990, το δίκτυο Meithal ("Συν-εργάζομαι" στη γαελική διάλεκτο) συγκεντρώνει επί ένα μήνα και για ένα συγκεκριμένο θέμα ("Η τέχνη στην Ευρώπη" το 1994) εν ενεργεία και μέλλοντες εκπαιδευτικούς από 12 εκπαιδευτικά ιδρύματα 8 χωρών της Ένωσης - στόχος είναι η τόνωση των ανταλλαγών και ο προβληματισμός σχετικά με την ευρωπαϊκή διάσταση στην αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

3. Παραδείγματα σχεδίων στο πλαίσιο του προγράμματος LEONARDO

- * **Σύστημα Ποιότητα (Force):** ένα κονσόρτσιουμ ισπανικών, ιρλανδικών και πορτογαλικών επιχειρήσεων έθεσε σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα κατάρτισης, εστιασμένο στις ανάγκες των ευρωπαϊκών ΜΜΕ στον τομέα της εφαρμογής των προγραμμάτων Ποιότητα που αποσκοπούν στην ενσωμάτωση της Ποιότητας στην επιχείρηση, τόσο στο επίπεδο στρατηγικής οργάνωσής της όσο και ως μέσο διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού. Το σχέδιο αυτό συνέβαλε επίσης στη διάδοση των προδιαγραφών ISO 9 000. Το διαθέσιμο σε 4 γλώσσες προϊόν είναι ένα CD - ROM.
- * **Διεθνές πρόγραμμα τοποθετήσεων νέων σε αρχική κατάρτιση στον τομέα του μετάλλου (Petra):** εφαρμογή, στη Δανία, στα πλαίσια μιας ενέργειας τη διαχείριση της οποίας είχε η Κλαδική Επιτροπή Μεταλλουργών ενό προγράμματος αρχικής κατάρτισης, το οποίο συνεπάγεται υποχρεωτικά ένα σεμινάριο στο εξωτερικό για όλες τις καταρτίσεις. Ανάλογα σχέδια επακολούθησαν, μέσα από διοικητικές οδούς, και εφαρμόστηκαν στις Κάτω Χώρες, την Ιταλία, την Ισπανία.
- * **Euskal-Herria (Comett):** Η Ένωση αυτή Πανεπιστημίου Επιχείρησης για την Κατάρτιση (ΕΠΠΚ/AUEF), συγκεντρώνει 10 επιχειρήσεις, 7 πανεπιστήμια και 18 επαγγελματικές οργανώσεις προερχόμενες από τη Χώρα των Βάσκων και άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες και επιχείρησε να αναπτύξει μαθήματα κατάρτισης και ανακύκλωσης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της αγοράς της απασχόλησης για τους εργαζομένους που χρειάζονται επανακατάρτιση και/ή είναι άνεργοι.
- * **Δημιουργία και επικύρωση μιας νέας επαγγελματικής σταδιοδρομίας εργαστηρίου - ο "ειδικός τεχνικός" (Force):** το σχέδιο αυτό, εστιασμένο στους εκπαιδευτές, το υψηλής ειδίκευσης προσωπικό, και στη συνεργασία περιλαμβάνονται ευρωπαίοι κατασκευαστές αυτοκινήτων, ανάδοχοι, και οργανισμοί κατάρτισης από πολλές χώρες. Οδήγησε στη δημιουργία δύο εκπαιδευτικών λογισμικών πολυμέσων σχετικά με την τεχνική των θορύβων του αυτοκινήτου και τον αερόσακο.
- * **Biomerit (Ευρωπαϊκό δίκτυο κατάρτισης στον τομέα των βιοτεχνολογιών - Comett):** το Biomerit περιλαμβάνει 33 εταιρίες προερχόμενες από 7 χώρες της Ένωσης και έχει διοργανώσει σε τρία χρόνια 15 περίπου σεμινάρια κατάρτισης με συμμετοχή 900 περίπου καταρτιζομένων. Ένα από τα μεγάλα πλεονεκτήματα του Biomerit είναι ότι μπόρεσε και ενσωμάτωσε στις διαδικασίες του τόσο σπουδαστές και ερευνητές για να τους εξοικειώσει με την εργασία στα ευρωπαϊκά δίκτυα όσο και επιχειρήσεις που στοχεύουν στην εισαγωγή βιοτεχνολογικών καινοτομιών στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή στις ΜΜΕ/ΜΜΒ.
- * **Δημιουργώ την επιχείρησή μου στο εξωτερικό (Petra):** εμπορικές σχολές στη Δανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία εργάζονται σε συνεργασία για την προσομοίωση δημιουργίας διακρατικών επιχειρήσεων στα πλαίσια ενός δικτύου αρχικής κατάρτισης. Σε κάθε οργανισμό κατάρτισης, αναπτύσσονται σχέδια επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Όταν ολοκληρώνονται, τα σχέδια αυτά παρουσιάζονται προς κρίση ενώπιον τοπικών επιτροπών (Εμπορικά Επιμελητήρια, επιχειρήσεις) επί τη ευκαιρία μιας "εμπορικής έκθεσης".

- * **Ecata (Commett):** πρόκειται για ένα διακρατικό σχέδιο κατάρτισης στις προηγμένες τεχνολογίες στον τομέα της αεροναυτικής. 7 πανεπιστήμια από πολλές χώρες 11 ευρωπαϊοί κατασκευαστές συνεργάζονται στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής που στοχεύει στους νέους μηχανικούς. Η κατάρτιση επικυρώνεται από έναν τίτλο σπουδών και πάνω από 2 000 ώρες κατάρτισης έχουν γίνει από 1990.

4. Παραδείγματα σχεδίων στο πλαίσιο του προγράμματος Εφαρμογές Τηλεματικής

- **Η εκμάθηση μέσω της εξερεύνησης και της ανακάλυψης:** δύο κοινοπραξίες επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δημιούργησαν δύο προγράμματα κατάρτισης, το ένα για σπουδαστές ιατρικής και το άλλο για μαθητές της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης βασιζόμενες στην εντατική χρήση της προσομοίωσης πρακτικών εργασιών. Οι σπουδαστές επωφελούνται ολοκληρωμένης παιδαγωγικής υποστήριξης που τους παρέχει καθοδήγηση και εξηγήσεις όποτε το ζητήσουν. Η προσέγγιση αυτή, που δίνει έμφαση στην επαγωγική σκέψη πρόκειται να οδηγήσει σε βαθύτερες και ευκολότερα μεταβιβάσιμες γνώσεις (σχέδια COAST και SURVIVE).
- **Διαπανεπιστημιακή συνεργασία για την προαγωγή νέων εκπαιδευτικών υπηρεσιών:** η παροχή πρόσβασης σε απέραντους πόρους γνώσης δεν επαρκεί, καθόσον αυτοί πρέπει να είναι δομημένοι σύμφωνα με τις ανάγκες των στοχευομένων πληθυσμών, θα πρέπει να είναι ελκυστικοί και να προκαλούν επιθυμία για μάθηση. Η έννοια αυτή του φυτωρίου γνώσεων που καθορίστηκε και τροφοδοτήθηκε από κοινοπραξία πανεπιστημίων (σχέδιο ΑΡΙΑΔΝΗ) βρίσκεται σε φάση επικύρωσης σε ένα σύνολο επιχειρήσεων ώστε να ελεγχθεί η οικονομική και κοινωνική του καταλληλότητα. Μια δεύτερη κοινοπραξία πανεπιστημίων πειραματίζεται επί της διανομής υπηρεσιών μέσω υβριδικών δικτύων που συνδυάζουν την καλωδιακή τηλεόραση, το δημόσιο δίκτυο τηλεπικοινωνιών και τα ερευνητικά δίκτυα (σχέδιο ELECTRA).
- **Κατάρτιση στις ΜΜΕ:** μια κοινοπραξία αποτελούμενη από ιδρύματα τεχνικής κατάρτισης και ΜΜΕ συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας βάσης δεδομένων δομοστοιχείων μαθημάτων. Οι προμηθευτές υπηρεσιών κατάρτισης προσαρμόζουν τα τυποποιημένα δομοστοιχεία στις συγκεκριμένες ανάγκες των πελατών τους. Οι χρήστες έχουν πρόσβαση στους πόρους κατάρτισης είτε μέσω της θέσης εργασίας στην επιχείρηση είτε μέσω τοπικού κέντρου κατάρτισης (σχέδιο IDEALS).
- **Κατάρτιση κατ' οίκον:** αυτός ο τύπος κατάρτισης από απόσταση είναι ο πλέον τρέχων καθώς οι πρόοδοι που έχουν γίνει στην τηλεματική επιτρέπουν την προσφορά ενός παιδαγωγικού μέσου ποιότητας, μιας καλύτερης διαλογικής επαφής διαδάκοντος-σπουδαστή και ένα περιβάλλον πλούσιο σε μέσα σε περιβάλλον πλούσιο σε μέσα. Το σχέδιο DOMITEL πειραματίζεται με τη χρήση της καλωδιακής τηλεόρασης ενώ το TOPILOT θέτει σε εφαρμογή μια συγκεκριμένη λύση για τους διακινούμενους εργαζόμενους με βάση τις τεχνικές κινητής επικοινωνίας για τη διαβίβαση δεδομένων.
- **Δίκτυα ειδικευμένης κατάρτισης:** ένα όλο και αυξανόμενο μέρος της κατάρτισης στις τεχνικές αιχμής δεν παρέχεται στο πανεπιστήμιο είτε επειδή η ζήτηση δεν είναι επαρκής σε τοπικό επίπεδο για να δικαιολογεί από οικονομική άποψη δημιουργία ενός προχωρημένου τμήματος μαθημάτων είτε επειδή η έρευνα διεξάγεται κυρίως από τις επιχειρήσεις. Η Ευρώπη αποτελεί το πλέον κατάλληλο επίπεδο οργάνωσης αυτού του τύπου κατάρτισης. Δύο κοινοπραξίες αξιολογούν νέες προσεγγίσεις κατάρτισης προσαρμοσμένες σ' αυτές τις νέες ανάγκες. Η πρώτη διαχειρίζεται ένα

ευρωπαϊκό δίκτυο εργαστηρίων έρευνας μικροηλεκτρική (MODEM) και το δεύτερο ένα δίκτυο εθνικών μετεωρολογικών υπηρεσιών (EUROMET).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Το εκπαιδευτικό πρότυπο του Alyat Hanoar

Το Alyat Hanoar είναι ένα ίδρυμα το οποίο, στο Ισραήλ, έχει ειδικευθεί στην εκπαίδευση εφήβων που αντιμετωπίζουν προβλήματα ιδιαίτερα οξεία κατά τη διάρκεια της εφηβείας τους λόγω συγκεκριμένων δυσκολιών είτε οικογενειακών, κοινωνικών, είτε πολιτισμικών που παρεμποδίζουν την ικανότητά τους να καταστούν υπεύθυνοι ενήλικες.

Αρχικά το σχέδιο καταρτίστηκε στη Γερμανία το 1932, για να σώσει τα παιδιά των εβραϊκών οικογενειών που αποτελούσαν το αντικείμενο μέτρο δυσμενών διακρίσεων, ιδίως στον τομέα της απασχόλησης. Το εγχείρημα αυτό αποσκοπούσε στην ομαδική μετακίνηση αυτών των νέων στην Παλαιστίνη αναλαμβάνοντας την εκπαίδευση και την κατάρτισή τους στο πλαίσιο της "εταιρείας αυτόνομων νέων" σε ορισμένα kibutzim.

Επί περισσότερων των 30 ετών, το ίδρυμα αυτό θα συνεχίσει να εκπαιδεύει κυρίως μετανάστες εφήβους, κυρίως παιδιά που έχουν υποστεί ψυχικά τραύματα, που διασώθηκαν από στρατόπεδα συγκέντρωσης και στη συνέχεια εφήβους χωρίς γονείς που μετανάστευσαν από τις χώρες του Maghreb και του Ιράν. Από το τέλος της δεκαετίας του 60, το Alyat Hanoar ασχολείται όλο και περισσότερο με φήβους του "δεύτερου Ισραήλ" αυτού του πολυάριθμου πληθυσμού που κατάγεται κυρίως από το Μαρόκο, η ένταξη του οποίου είχε αποτύχει. Από το 1985 νέα αλλαγή πορείας με την αποστολή που ανατέθηκε στο ίδρυμα αυτό να αναλάβει την προσαρμογή, την εκπαίδευση και την ένταξη όλης της νεολαίας των 50.000 Εβραίων της Αιθιοπίας Εβραίων που μεταφέρθηκαν στο Ισραήλ κάτω από συνθήκες ιδιαίτερα τραυματικές και σκληρές.

Ο ακρογωνιαίος λίθος αυτού του εκπαιδευτικού συστήματος ατομικής ένταξης τόσο από ψυχολογική όσο και από πολιτιστική κοινωνική άποψη είναι ένα χωριό νέων, ακριβέστερα η εταιρεία αυτών των χωριών νέων. Η εταιρεία αυτή αποτελείται όχι μόνο από έφηβους σπουδαστές (14-18 ετών αμοτέρων των φύλων) αλλά επίσης διδάσκοντες, προσωπικό πλαισίωσης ("μητέρες" ή "πατέρες" κάθε σπιτιού, εκπαιδευτές, γυμναστές, ψυχολογικούς συμβούλους, κοινωνικές λειτουργούς...) καθώς και τεχνικό και διοικητικό προσωπικό. Ένα μεγάλο μέρος αυτού του προσωπικού κατοικεί εξάλλου στον ίδιο χώρο, συχνά με την οικογένειά του.

Την εταιρεία αυτή διαχειρίζεται σε κοινωνικό επίπεδο ένα σύνολο θεσμικών οργάνων εμπνευσμένων από τους μεθητές (μαθητικά συμβούλια, διάφορες επιτροπές, ομάδες κατοίκων κάθε σπιτιού...). Το ενήλικο προσωπικό συνεδριάζει συχνά και κατευθύνεται από το διευθυντή του χωριού για να χρησιμεύει στους εφήβους ως παράδειγμα, αναγνώριση, υποστήριξη και διαλογική επαφή.

Η εκπαίδευση στο πλαίσιο αυτό των χωριών νέων αποσκοπεί στην επιτυχία τριών κύριων στόχων:

1. Προαγωγή της αυτονομίας του ατόμου, της αυτοπεποίθησης και της ανάπτυξης της προσωπικότητάς του, χάρη στην αλληλεπίδραση τόσο μεταξύ μαθητών όσο και μεταξύ καθητών και προσωπικού.

2. Υπέρβαση της διδασκαλίας, που προσδιορίζεται από τη διδακτέα ύλη, όπως ορίζεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, με το άνοιγμα ευρύτερων προοπτικών και ανάπτυξη κάθε ταλέντου, αθλητικού, καλλιτεχνικού, μουσικού ή άλλου χάρη σε μαθήματα, εργαστήρια, επισκέψεις και άλλες συμπληρωματικές δραστηριότητες.
3. Προαγωγή της ατομικής υπευθυνότητας έναντι του συνόλου και της κοινωνίας μέσω της ανάθεσης ρόλων που αναλαμβάνονται από κάθε μαθητή (υπηρεσίες κατ' εναλλαγήν στην τραπεζαρία, τη βιβλιοθήκη, στα γήπεδα αθλητισμού και αθλοπαιδιών, τακτοποίηση των δωματίων...) ή και συγκεκριμένων αποστολών (παράδοση φροντιστηριακού μαθήματος συνοδεία μαθητού στο ιατρείο ή το νοσοκομείο...).

Το πλέον αναμφισβήτητο είναι ότι το εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργεί χωρίς προσφυγή στις συνήθεις κυρώσεις που επιβάλλονται συνήθως από τους εκπαιδευτικούς ή τους γονείς. Στο χωριό νέων είναι η κοινωνική πίεση που διαδραματίζει το ρόλο αυτό με πολύ μεγαλύτερη, εξάλλου, αποτελεσματικότητα.

Τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται με το μοντέλο αυτό είναι εντυπωσιακά. Όχι μόνο μεγάλος αριθμός προσωπικοτήτων πρώτης γραμμής έχουν εκπαιδευτεί στο πλαίσιο αυτό αλλά κυρίως το ποσοστό των "drop outs", είτε των παιδιών που εγκαταλείπουν το πλαίσιο κατάρτιση είναι πολύ χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο (3% αντί άνω του 10%) ενώ αξιόλογος αριθμός αυτών των εφήβων είχαν κατά το παρελθόν κατ' επανάληψη εγκαταλείψει το σχολείο. Η ελαστικότητα και η ικανότητα αυτού του μοντέλου να ξεπερνά τις μεγάλες πολιτισμικές διαφορές καθώς και σημαντικές προκαταλήψεις αποδείχθηκαν με τα εντυπωσιακά αποτελέσματα που επετεύχθησαν σε λιγότερο από 10 έτη με την ένταξη των νεαρών μεταναστών από την Αιθιοπία.

Από την δημιουργία του το Alyat Hanoar έχει εκπαιδεύσει άνω των 300.000 νέων. Σήμερα στο πλαίσιο των 60 περίπου χωριών που διαχειρίζεται, έχει αναλάβει άνω των 17.000 εφήβων. Αυτό αντιπροσωπεύει το 1/3 των νέων που σπουδάζουν σε παρόμοιο πλαίσιο ήτοι 10-12% της συγκεκριμένης κατηγορίας ηλικιών.

Το ετήσιο μέσο κόστος ανά μαθητή σ' αυτά τα χωριά νέων είναι σχετικά χαμηλό. Είναι της τάξης των 35-45.000 γαλλικών φράγκων, συμπεριλαμβανομένων των διδάκτρων.

Παράρτημα 4

Η εμπειρία των "accelerated schools" στις Ηνωμένες Πολιτείες

Αφού πραγματοποιήθηκε με επιτυχία στις ΗΠΑ, το πείραμα των "accelerated schools" ή "σχολείων εντατικής μάθησης" αποτελεί μια από τις καλύτερες απαντήσεις που η Αμερική παρέσχε στην κρίση του εκπαιδευτικού της συστήματος, το οποίο αντιμετώπιζε την αποτυχία του 1/3 περίπου των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αυτοί οι μαθητές που αποτύγχαναν, καλούμενοι "μαθητές υψηλού κινδύνου", παρουσιάζουν γενικά δύο έτη καθυστέρησης στη σχολική τους ηλικία· άνω του ημίσεως αυτών εγκαταλείπουν το σχολείο χωρίς πιστοποιητικό σπουδών· στις περισσότερες των περιπτώσεων προέρχονται από περιβάλλον μη ευνοημένων οικογενειών, φτωχό, ανήκουν σε εθνικές μειονότητες που δεν μιλούν αγγλικά· πολλοί ζουν επίσης σε μονογονικές οικογένειες.

Η αρχή των σχολείων εντατικής μάθησης στηρίζεται στην πεποίθηση ότι μπορούν να οδηγηθούν όλοι οι νέοι μιας κατηγορίας ηλικίας στο ίδιο επίπεδο σχολικής επιτυχίας στο τέλος της σχολικής τους ζωής. Αυτό συνεπάγεται ότι οι μαθητές που αποτυγχάνουν θα πρέπει να εργαστούν με έναν ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με εκείνους που ανήκουν σε προνομιούχο περιβάλλον. Πρόκειται δηλαδή για προσφορά εξαιρετικών σχολείων σε μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Η σύλληψη αυτών των σχολείων στηρίζεται στην ιδέα σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση που χρησιμοποιείται για τους "προικισμένους" μαθητές ταιριάζει επίσης σε όλα τα παιδιά. Συνεπάγεται ότι δεν θα πρέπει να θεωρούνται οι μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ως αργοί, ανίκανοι να μάθουν εντός των κανονικών προθεσμιών αλλά, αντίθετα, να τους ορίζονται φιλόδοξοι στόχοι που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν μέχρι το τέλος αυστηρά καθορισμένων περιόδων.

Κάθε μαθητής, κάθε γονέας, κάθε καθηγητής θα πρέπει να είναι πεπεισμένος ότι δεν υπάρχει προκαθορισμένη αποτυχία. Όλοι καλούνται μαζί να διαμορφώσουν, μαζί με το προσωπικό του σχολικού ιδρύματος, μια υπεύθυνη κοινότητα που κατέχει όλες τις εξουσίες. Αφού διαμορφωθεί μια εικόνα αυτού που θα πρέπει να είναι το σχολείο. Αυτή η σχολική κοινότητα αναλαμβάνει τη δέσμευση να οικοδομήσει ένα σχολείο εντατικής μάθησης που μαθαίνει επιπλέον μόνο του, σιγά-σιγά, τα προβλήματα που παρουσιάζονται.

Η κοινότητα αυτή θα πρέπει να στηρίζεται στα ταλέντα του καθενός, που γενικά υποχρησιμοποιούνται. Η διαδικασία μετασχηματισμού του σχολείου καταλήγει σε αλλαγή των συμπεριφορών και τη δημιουργία μιας νέας αντίληψης.

Η επιτυχία της διαδικασίας απαιτεί περίπου 5 μήνες. Χρειάζεται ώρες συνεδρίασης και διαβουλεύσεων μεταξύ της ομάδας του ιδρύματος, των γονέων και των μαθητών.

Τα σχολεία που έχουν αναλάβει αυτόν τον τύπο εμπειρίας δεν μπορούν να μείνουν μόνα. Θα πρέπει να έχουν το αίσθημα ότι μπορούν να στηρίξουν ένα δίτιμο ιδρυμάτων που έχουν αναλάβει τον ίδιο τύπο διαβήματος. Στις ΗΠΑ κατόρθωσαν να στηρίζονται σε ομάδες πανεπιστημιακών, ιδιαίτερα του πανεπιστημίου του Stanford.

Πολλές εκατοντάδες σχεδίων του τύπου αυτού έχουν ολοκληρωθεί επιτυχώς στις ΗΠΑ και έχουν αποτελέσει το αντικείμενο μελετών και δημοσιεύσεων που ενθαρρύνουν τη συνέχιση του πειράματος.

ISSN 0254-1483

COM(95) 590 τελικό

ΕΓΓΡΑΦΑ

GR

16

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-95-658-GR-C

ISBN 92-77-97159-2

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

L-2985 Λουξεμβούργο